

بازرسی شد
۳۶ - ۳۷

نزد چاپخانه

۷۷۱۵-ن

کتابخانه مجلس شورای ملی	
کتاب مجموعه رسائل و غیره - رساله در اصول خط - مطبوعه...	 شماره ثبت کتاب ۷۸۰۳۲ ۹۵۱۴
مؤلف تبصره العوام - مفردات منهاج الیگان و غیره	
موضوع	شماره قفسه ۵۹۷۳

بازدید شد
۱۳۸۲

عکس گرفته شده
۳۳۶۶

Handwritten text in the top right corner, possibly a library or ownership stamp.

Handwritten text at the top of the page, including a large heading and several lines of script.

اما بعد

والله اعلم بالصواب
 واما بعد
 الحمد لله تعالى الصلوة والسلام على سيدنا محمد
 وَاَلَا اَجْعَبِيْ جَنِّيْ كَوَيْدِ مَوْلَانِيْ رَسَالَةٍ كَمْ جَوْنِ مَعِيْ اَزْ بَرْدَتِ زَادَكَانِ بَرِيْ
 ضَعِيفٌ تَرَدَّدَ مِكَرَدُنْدُ وَتَقْلِيْمُ اَصُوْلِ خَطِّ بَاهُوِيْ كِيْ بَقْدَ اَسْعَدَلَهْ وَفَهْمِ اَنْبِيَا
 مَعْرِ مِكَرَدُنْدُ بَانْدَكُ مَدَنِيْ دَرْ خَطِّ تَلْهِيمِ اَيْشَانِ تَرْقِيْ بَارِ دِيْدَلَدُ وَاَرْهَمِ
 سَرَانِ سَبَقِ بَرْدُنْدُ التَّمَاثِيْلُ كَرْدُنْدُ كَمْ مَخْفَرِيْ دَرْ اَصُوْلِ خَطِّ بَنُوِيْ تَامِبِنْدُ
 بَا زَا فَائِشِ بَاشَدُ وَ مَنْتَهَا بَا رَاجِحَتِ جَوْنِ فَايِنِ اَيْشَانِ عِزِّ نَرْ بُوْدِ اَيْنِ
 جَنْدُ وَرَقِ رَا دَرْ قَلَمِ اَوْرَدِ مَشْتَمِلِ بَر مَقْدَمُهُ وَ دَرْ مَقَالَتِ وَ خَاتَمُهُ
 وَ اَللّٰهُ اَلْمَوْفُوْقُ وَ اَلْمُعْجَبِيْ مَقْدَمُهُ وَ اَنْ بَرِّ فَضْلِ اسْتِ
فصل اول در بيان شرف و فضيلت اين علم بدانكه اول كسي كه كتابه
 بجز اين كرد آدم عليه الصلوة والسلام بود و بعد از طوفان نوح در زمان
 اسماعيل عليه الصلوة والسلام خط عِلْمِيْ يَافَتَنْدُ وَ بَعْضِيْ مِيَكُوْنُ
 كِه اَدْرِيسَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بُوْدُ وَ رَسُوْلُ اِسْرَافِيْلَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَ السَّلَامُ فَرَمُوْدُ
 اسْتِ كِه مَرَبُوحُ كِتَابِيْ اَسْمُ كِه دَفْطَرِ اَلْحَقِّ وَ قِيْلُ اَلْحَقُّ
 نَصْفُ الْعِلْمِ وَ اَمِيرُ الْمُؤْمِنِيْنَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَرَمُوْدُ اسْتِ كِه عَلِيٌّ كِه
 عَلِيٌّ رُوْحُ خَدَوَاتُ تَرْتَابُوْدُ

Handwritten notes in the bottom left corner, including a date and descriptive text.

بجس الخط كما قال الخط جال المرء ورجاءه دليكن رقة الله حسن
 اليد ونجته **وقيل** الكلام للسمع فهاك القلوب والخط الجنب
 العيون **وقيل** أصرك في الدقة وإن ظهر **وقيل** الجوارح الجسد وفي أفلاطون
 الخط هندست روحانية ظهرت بالجنس **وقيل** الخط في
 ودانسن أن شعر هم وزن دود زاجت هم وزن هر دو مارو
 هم وزن هر سه صفت اند بزور بازو واما كفت او آنت كدو
 را كبر دور و غن از او بشاند و طرقتش آنت كدو و را كاندند و ان
 كاند و غن خن بگر و در نور كرم بر رخت همد پخته نه چنانم آن غن
 پخته كد و پس برون آرد و رغن از آن خمر بردارد و در راه و ب
 ریزد و بعد از آن ضغ عز را در ظرف كند و آب بر او ریزد آن مقدار
 كه چون بگذارد بقوام غسل باشد پس باده ضغ حلقش در هاون
 ریزد بر سر آن دوده و آن ضغ را باد و ده خمر كند و بار بگوید بعد از
 آن مارو را كبرد و بشكند و ده چند آن آب بر او ریزد و بعد از آن
 بر كشت حنای كند دم بر كشت مور و كبر دم و سیم نیم درم افیتون

این مراحط در معول
 رقم نگار آن اطباء
 و بهترین مرتب و مدار
 هم از مراحط و با بعض
 تركیب کردن اجزاء و
 مستحق ح

کوزه

کوزه و نرم سیده پس

هم این مجموع بر سر مارو ریزد و یکبار روز یکبار بعد از آن
 بر سر آتش نهاده و جوشاند و بخوبی همبکند تا چندان که آب مارو
 بر گاه غشفت نمکد پس از آتش بر کبرد و بیالاید بکرباس نود
 صافش نگاه دارد بعد از آن زاج فینر سی درم آب اندازد
 تا مل شود بعد از آن آب زاج را صاف کند و برابر مارو
 ریزد و یکروز بگذارد و بعد از آن صاف آب زاج مارو را
 بکشد و چنانکه از دومی هیچ باو نیاید بعد از آن باده آب مارو در
 تاون ریزد و سخی همبکند و بعد از آن پان نیل سر آب در تاون
 اندازد و آنکه صبر کند و می باید که صد ساعت آن مدله را سخی
 کند و این در یک هفته تمام شود چون سخی با خمر رسد قدری نمک
 هندی با قدری نبات مصری در هاون اندازد و آب زاج مارو
 را اندک اندک نمبر بریزد و همبکند و بخوبی همبکند تا بکشد مطبوخی
 رسد بعد از آن از تاون بیرون آید و بیالاید بجر برده بعد از آن نیم درم
 مشک با قشالی زعفران در دو درم کلاب حل کند و نیکی ببالد
 چنانکه جرم آن حل شود بعد از آن در و الا ریزد و بیفش تا چنانکه
 اگر دروی زعفران یا مشک باقی بماند بعد از آن صاف
 مشک و زعفران در هاون ریزد و کثافت کند بغایت خوب بکشد

بعض در با چتر نازک

Handwritten text in Arabic script, likely a signature or a note, located at the bottom right of the page.

مسحوق
خطوط
شکسته و تعلیق
و کذا آنجا خط نشود
که هیچ احوال وضع و حد
آنرا از حد و
و کذا آنجا خط نشود
که هیچ احوال وضع و حد
آنرا از حد و

[illegible]

علاحدی به ناپسند ملک مخالف مشیخ اند
امیر و رضا و شد او را کشتن از دست
سرمال و بیرون انداختن و در منزل
ان وقت بن احوال تنجیم مکرار
طلب شفاء از مطب قدس حضرت
الرحیم پویشیده بان روزگار تبار
در کار انزال الاصل بن هان خوش
که رجوع بطلب اصنام معرفت برنجید
حضرت رب مجید و عرفان اتم و
عدا که تمت عذر دار بیان آنها
در این مجلس و محاسن الیه بعد غف
شیخ بیان مرتب شد شکر بان
پروازیم بلکه چاره بر سر غایت
و غزایت خود نیم خاک و در مقام طلب

دعاء الطاعون

جاء في الاخبار ان فليفلن كان شفيق اسم بلد وقد اصابه وباء وعجز الوباء في ذلك اليوم واصد خرج حمله يا علي بن ابي طالب
 وخبر العالمين وما برحت ما فعلوا فبلغ هذا الخبر على اليخ فكثروا هذا الدعاء ووصوا الاكاسير وامرهم
 ان يذوقوا له في كل يوم ثلاثين مرة على يد من يدرى ما في ذلك من شدة هذا الدعاء على يد من يدرى ما في ذلك من شدة هذا الدعاء
 باسم الله الرحمن الرحيم في كل يوم ثلاثين مرة على يد من يدرى ما في ذلك من شدة هذا الدعاء على يد من يدرى ما في ذلك من شدة هذا الدعاء
 الله يضر فلان كما شئت الا بولائه وبركته في كل يوم ثلاثين مرة على يد من يدرى ما في ذلك من شدة هذا الدعاء على يد من يدرى ما في ذلك من شدة هذا الدعاء
 من وانه في الارض الا على الله رزقها ويعلم مستقرها وسوء عقابكم بها في كل يوم ثلاثين مرة على يد من يدرى ما في ذلك من شدة هذا الدعاء على يد من يدرى ما في ذلك من شدة هذا الدعاء
 وانه لا يواخر بنائها منها ان ربي على صراط مستقيم وكان من دابة لا تخلي رزقها واربائكم وبوالسليم ما فعلتم
 الله الناس من رحمته فلا تمسكوا بها وما يسكن فلا تمسكوا بها من بعد وبوالعزير الحكيم وبنى سائرهم من خلق
 السموات والارض يقولون الله قال فرائض ما تدعون من دوت لانه ان اراد الله بضر فلان كما شئت في كل يوم ثلاثين مرة على يد من يدرى ما في ذلك من شدة هذا الدعاء على يد من يدرى ما في ذلك من شدة هذا الدعاء
 كما شئت ضربه او ارادته ونقلت من القرآن ما هو شفاء ورحمة للمؤمنين ولا يزيد الظالمين الا هلاكاً ربنا العليم

الشد بكم عن الاخرين والفتن والعبثي كتحمل بالتمتع والسحر
 اذوب شوقاً لا اسكن الا الله وقت الصبح والضحى
 شدة شوقه وحالي عنكم خير واصبر خزي وطاف النوم عن
 فضايقه من نشاور شدة فز منها جميعاً بالوثيقة
 وداد خالص وفدى عني ومعرفة بحالتي كتحفة
 في حصن له هذه العجا فنان راحة والتم طريفة

رَبِّهِ الْاَعْمَالِ عِنْدَ اللَّهِ نِعْمَ
اَصْلُ الْعَمَلِ الَّذِي مِنْ اَحْكَامِ

فِي الْمَدِينَةِ الْمَكِّيَّةِ

[illegible]

ويعزب عن المختار سيدينا محمد وعما الاصحاب رضوان

3

اسکے نقو نقی بسعہ وقت کسا

اَوَّلُ كِتَابِي فِي
 قَائِدِ حَقَائِدِ
 حَقَائِدِ
 قَائِدِ حَقَائِدِ
 حَقَائِدِ

من الخطا الطوي والطائي والنابحيه محمد المصطفى
محمد خير الله اكبر وحمه على المؤمنين وحمه العالم الزهري
عصا الزهري وحمه حسن كرا باعظم القفو واعظم
محمد ادم الراعي يحيى صهيروته عت

[illegible]

22

وَمَنْ دَعَا جَارِيَةً وَفَاتَا وَنَزَّاسِيَةً
فَلْيَقْرَأْ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مَا بَلَغَ قَلْبِي لَأَنْشُرَكَ أَلَمَ مَذْهَبِ أَهْلِ الْإِيمَانِ وَالْبَيَانِ الْعِلْمِ

وَأَنْهَلِ مَعْلُومَاتِي الْقَائِي بِنَجْمِ أَمِنْ تَذَكُّرِ جَوَانِ بَدِي سَلَامِ

مَنْجَتِ دَعَا جَرَى مِنْ مَعْلَةٍ بِلَدِ أَمِ زَادَ دَسْكَرُ نِصَالِ الْوَحْدَانِ أَمِنْ نَوْحِ وَرَقِ الْإِنْسَانِ قَائِلَةِ

أَمْ شَوْقُ نَفْسِي لِأَجَابِيهِ أَمْ رَهْبَتِ الرَّجْحِ مِنْ تَقَارُ كَاهِلَةِ

وَأَوْضَعُ الْبَرْقِ وَالظَّلَامِ مِنْ أَلَمِ أَنْ تَذَكُّرَ أَهْلَ تَسْلُو عَنْهُمْ فِتْنِي وَالْقَبْرِ عَنْ تَنَاءٍ وَالْغُلَامِ الْغِي

أَوْ ذَكَرَ فَتَذَكُّرَ عَنْ رَجَحِ مُنْتَنَا فَالْعَيْنُ أَنْ فَتَكُ الْفَنَاءُ فَتَا
فَمَا لِي بِكَ أَنْ فَتَكُ أَسْتَفْهِمُ يَكْهَمُ

أَنْ يَزِيدَ مِنْ حَيْثُ بَدَأَتْ لَدُنْكَ
بِكُلِّ رَجْعٍ يَنْبَغِي بِهَا جَهْدُ سِتْرِ الْخَمِ
بِكُلِّ رَجْعٍ يَنْبَغِي بِهَا جَهْدُ سِتْرِ الْخَمِ

أَنْ يَزِيدَ مِنْ حَيْثُ بَدَأَتْ لَدُنْكَ
بِكُلِّ رَجْعٍ يَنْبَغِي بِهَا جَهْدُ سِتْرِ الْخَمِ
بِكُلِّ رَجْعٍ يَنْبَغِي بِهَا جَهْدُ سِتْرِ الْخَمِ

أَنْ يَزِيدَ مِنْ حَيْثُ بَدَأَتْ لَدُنْكَ
بِكُلِّ رَجْعٍ يَنْبَغِي بِهَا جَهْدُ سِتْرِ الْخَمِ
بِكُلِّ رَجْعٍ يَنْبَغِي بِهَا جَهْدُ سِتْرِ الْخَمِ

دَعَا الْحَبَّ بِمَا فِي قَلْبِهِ عِلْمِ وَخَرَّافَتِهِ لِيُوجِدَ مُثَرِّمَ

فَلَيْسَ خَلْقِي بِخَيْرٍ مِنْهُ أَلَمْ أَجِبْ لَلْبَتِ أَنْ لَبَّ مِنْكُمْ

بَابِي مِنْ سَجْمِ مَنْهُ وَمَضْطَرَمِ

كَمْ وَفَقْتُ لَكَ بَيْنَ الْأَوْسَمِ الْمَثَلِ تَبْكِي لِمَا فَاتَ مِنْ أَيْتَامِ الْأَوَّلِ
حَتَّى سَبَيْتَ الَّذِي مِنْهُ مَعْلُومُ الْبَطْلِ لَوْلَا الْهَوَى لَمْ تَرَوْقِ دَعَا عِلْمِ

وَلَا رَفْتُ لَكَ الْإِيمَانَ وَالْعِلْمَ

آيَاتُ وَجْدِكَ بَيْنَ الْعَالَمِينَ وَنَارُ شَوْقِي وَخَشَاكَ أَنْ تَفْزَعَ
وَالْمَيْنِ عَمَّا حَوْلَ الْبَرِّ الْقَدِّ فَكَيْفَ تَنْكُرُ حَتَّى تَبْجِدَ مَا شَرَدْتَ

أَنْ يَزِيدَ مِنْ حَيْثُ بَدَأَتْ لَدُنْكَ
بِكُلِّ رَجْعٍ يَنْبَغِي بِهَا جَهْدُ سِتْرِ الْخَمِ
بِكُلِّ رَجْعٍ يَنْبَغِي بِهَا جَهْدُ سِتْرِ الْخَمِ

أَنْ يَزِيدَ مِنْ حَيْثُ بَدَأَتْ لَدُنْكَ
بِكُلِّ رَجْعٍ يَنْبَغِي بِهَا جَهْدُ سِتْرِ الْخَمِ
بِكُلِّ رَجْعٍ يَنْبَغِي بِهَا جَهْدُ سِتْرِ الْخَمِ

فدخلف الوجه ما خالف الوسا
جفت يدك والذين قد هبنا
وزمت ستر ابارى السقم ملكنا
واينس الوجه دخل عني وضنا

ولا يبر بالهم الشوق ألفتني
بلى عاظم نوى كيف فاز قنى

وَالْحَبُّ يُعْرَضُ لِلَّذَاتِ بِأَلَا مَ

كَانَتْ بِهِمْ أَوْجُهُ الْبَنَاتِ سَمْنًا فَنَادَا وَأَعْبَسْتِي أَفْهَمْكَ مَكْرَنًا

فَدَعِ مَا كُنَّ بِلِسَانِكَ وَمِنْ قَدْرِكَ
يَا إِلَهِي وَالْقَوَى الْعَدِيمَةَ مُعَذِّبَةً

مَنْ يَكْرِ وَلَوْ أَنْصَقَتْ لَهْمُكُمْ

4

قد تم دعي بالخلف من غير
وابيض من طواحي اسود البحر

عن الوشاة ولادائي بمحضر

إِلَهُمَّ الْغُيُوبِ تَدْعُوهُ فَاَنْتَعِهِ وَلَسِ إِلَّا الْاَحْيَاءُ يَرْجِعُهُ

دفع في عن هواء است دفعه
محضه النضج كن است اسقوه

ان المحققين العزلة في صفة

فليمن العذر والغداة شغل ووصل أحياء فلي غايه الأمل

فَقَالَ لَهُمُ الْعَدُوُّ يُفْضِلُ أَنِّي أَتَقِي نُصْرَةَ الشَّيْخِ عَبْدِ

والشباب بعد: ونقص من النقص

[illegible]

ما ذر

وان ہی اسنحت المرعى فان تسم

من حيث لم يدرك السم والاسم

فرب محمودة شرف من الختم

من المحارم والزم حمة النعم

وانها أعضاء النصح فانهم

بالرحمن
حاله كوكب

فَمَنْ آتَتْ غُشًى مِنْ إِذْنِهَا ^{فَمَنْ آتَتْ غُشًى مِنْ إِذْنِهَا} ^{وَلَمْ يَمَسَّ مِنْهَا شَيْئًا} ^{وَلَمْ يَمَسَّ مِنْهَا شَيْئًا}
 وَلَا نَفْسًا مِنَ الْإِثْمِ ^{وَلَا نَفْسًا مِنَ الْإِثْمِ} ^{وَلَا نَفْسًا مِنَ الْإِثْمِ} ^{وَلَا نَفْسًا مِنَ الْإِثْمِ}
 فَانْتَبِهْ كَيْدَ الْخُفْمِ وَلِكَلِّمْ ^{فَانْتَبِهْ كَيْدَ الْخُفْمِ وَلِكَلِّمْ} ^{فَانْتَبِهْ كَيْدَ الْخُفْمِ وَلِكَلِّمْ}
 أَهْلَكَ فِي النَّفْسِ قَوْلًا سَلَى ^{أَهْلَكَ فِي النَّفْسِ قَوْلًا سَلَى} ^{أَهْلَكَ فِي النَّفْسِ قَوْلًا سَلَى}
 وَكَفَى الْعَلَمَ شَيْئًا كَلَّمَ ^{وَكَفَى الْعَلَمَ شَيْئًا كَلَّمَ} ^{وَكَفَى الْعَلَمَ شَيْئًا كَلَّمَ}
 لَمْ تَسْبِغْ نَسْلًا لَذَى عَقْمٍ ^{لَمْ تَسْبِغْ نَسْلًا لَذَى عَقْمٍ} ^{لَمْ تَسْبِغْ نَسْلًا لَذَى عَقْمٍ}
 مَا الْفَوَاحِشُ مَوْفَعِي بَشَنِي ^{مَا الْفَوَاحِشُ مَوْفَعِي بَشَنِي} ^{مَا الْفَوَاحِشُ مَوْفَعِي بَشَنِي}
 وَكَيْفَ يَنْفُذُ وَشَنَاتُ نَسْبِي ^{وَكَيْفَ يَنْفُذُ وَشَنَاتُ نَسْبِي} ^{وَكَيْفَ يَنْفُذُ وَشَنَاتُ نَسْبِي}
 وَمَا اسْتَوَى فَمَا فِي لَدَى لَمْ يَنْفُذْ ^{وَمَا اسْتَوَى فَمَا فِي لَدَى لَمْ يَنْفُذْ} ^{وَمَا اسْتَوَى فَمَا فِي لَدَى لَمْ يَنْفُذْ}

لَا بَرَّكَانَ لَعْنَتِي الدِّينَارِي لَوْلَا ^{لَا بَرَّكَانَ لَعْنَتِي الدِّينَارِي لَوْلَا} ^{لَا بَرَّكَانَ لَعْنَتِي الدِّينَارِي لَوْلَا}
 وَمَا أَخَذْتُ لِبَعْدِي رَاحِلَةً ^{وَمَا أَخَذْتُ لِبَعْدِي رَاحِلَةً} ^{وَمَا أَخَذْتُ لِبَعْدِي رَاحِلَةً}
 وَلَمْ أَصْرَسْ فِيهِ وَلَمْ أَم ^{وَلَمْ أَصْرَسْ فِيهِ وَلَمْ أَم} ^{وَلَمْ أَصْرَسْ فِيهِ وَلَمْ أَم}
 فَعَوَّدْتُ نَفْسِي التَّغْصِيرَ وَالْكَسْلَ ^{فَعَوَّدْتُ نَفْسِي التَّغْصِيرَ وَالْكَسْلَ} ^{فَعَوَّدْتُ نَفْسِي التَّغْصِيرَ وَالْكَسْلَ}
 أَرَفَيْتُ الْعِلْمَ لَمْ يَصِلْ إِلَيَّ ^{أَرَفَيْتُ الْعِلْمَ لَمْ يَصِلْ إِلَيَّ} ^{أَرَفَيْتُ الْعِلْمَ لَمْ يَصِلْ إِلَيَّ}
 وَأَقْبَلْتُ خُفَى الدِّينَارِ جِي ^{وَأَقْبَلْتُ خُفَى الدِّينَارِ جِي} ^{وَأَقْبَلْتُ خُفَى الدِّينَارِ جِي}
 مِنْ بَعْدِ حَازِمَتِهِ قَرَأَتِي ^{مِنْ بَعْدِ حَازِمَتِهِ قَرَأَتِي} ^{مِنْ بَعْدِ حَازِمَتِهِ قَرَأَتِي}
 تَحْتَ الْحِجَابِ كَشْحًا مَشَقَّ الْأَدَمِ ^{تَحْتَ الْحِجَابِ كَشْحًا مَشَقَّ الْأَدَمِ} ^{تَحْتَ الْحِجَابِ كَشْحًا مَشَقَّ الْأَدَمِ}

واخرا سكتة عن اشرى الرب وقرب عيش على الكناد والارغب
 وباركهم من ارضيهم ^{الارطيت} وداودته لجل الشتم من ذهب
^{الارطيت} ^{الارطيت} عن نفسه فبالها انا الشتم
 لعله ان مولاه خيرة لم تنف لسوى المولى بصيرته
 ولم تشرى خوذته سرية والذات هذه فيها ضرة
 ان الضرة لا تعدو على العمم ^{الضرة} ^{الضرة}
 في خفية ذهب الدنيا لهم ^{الضرة} ولم يعلوها بما يكره ويبطن
 لولا الضرة في قول الله وكيف تدعو الى الدنيا ضرة من
 لولاه لم تخرج الدنيا من العدم

في قوله كيف تدعو الى الدنيا ضرة من لولاه

15
 الناشئ من بطن الخلق ^{الناشئ} ومروث الخلق ^{مروث} في عناية ^{عناية}

في عناية تظلاله

وهو المندى من الرحمن لان الى محمد سيد الكونين والنفوس

والنفوس من عجب ومن عجم

بالحب والفرح من مولاه ^{مولى} مؤيد من الاعلى مدد ^{مؤيد}
 والبيد والنسوة كلمة رشد نبينا المكرم التاهي فلا احد

اترد قول الامنة ولا نعم

نال المني من به كانت ضارعة ^{الضرة} وفاز من غيغ تبحر بضاعته ^{الضرة}
 وطاعة الله حقا في طاعته ^{الضرة} هو الجيب الذي يرحى شفاعته

كل هو من الاقوال منتهم

صفات صفات

صفات صفات

في قوله كيف تدعو الى الدنيا ضرة من لولاه

۱۰۰

كم قد تجاوزت عن مسيرهم ^{الذي سلكه من قبلهم} واكثرت منه فعد جاد بربهم
فليس من في الوري الا بزيهم ^{الذي سلكه من قبلهم} دوماذ عنه النصاري فيهم

واحكم عاشت مصافيه واحكم

في مدحه الحر انشد ولبريق ^{الذي سلكه من قبلهم} بلح من مودة نلت في الضيق
واخطب يدك حمر العين في الوقف ^{الذي سلكه من قبلهم} فانبت المذات ما شئت من لطف

وانسب الاذن ما شئت من عظم

سبحان من دعه للذات رسله ^{الذي سلكه من قبلهم} وللمجبة والنقيب اهله
وجملة الفضل اناه وجملة ^{الذي سلكه من قبلهم} فان فضل رسول الله ليس له
حد فينوب عنه ناهق بقم ^{الذي سلكه من قبلهم}

لا ورد امل لا السما حتما ^{الذي سلكه من قبلهم} وداه لاحقر امر اصحت حوما
وصن بصل عليه فاز بلغنا ^{الذي سلكه من قبلهم} لو ناست قدرا آيا بانه عظمنا
احيي اسمه حين يدعى دار السلام

فالحمد لله على العيان وبت ^{الذي سلكه من قبلهم} وعنى من براه جلا مطلبه
ومذا اطمناه واختر لمذهبه ^{الذي سلكه من قبلهم} لم يمتحننا بما نعتي العمول به
جوا علينا فلم ونوب ولم نهر ^{الذي سلكه من قبلهم}

من انزل الله في اخلطه السحر ^{الذي سلكه من قبلهم} فكم يكن مثله في الوري بشرا
وعن حقيقة عمل الوري قمر ^{الذي سلكه من قبلهم} اعي الوري امر معناه فليس

في الوقب والبعد فيه غير منقح ^{الذي سلكه من قبلهم}

هذا هو الحق الذي لا يمتنع عليه

هذا هو الحق الذي لا يمتنع عليه

قوله لا يدرى بالابصار من احد

ان كان يدرى بالابصار من احد ^{عَنِ الصِّبْغَةِ عَنْ مَعْنَاهُ فَمَدَّ}
فانه والهي خيوط متصدة ^{كاشي تظهر العينين من بعد}
صغيرة وتلك الطريق من اهم ما يدور في

ان شئت من الهوى فاقم وثيقته ^{فوق الذي عظم الباري طريقته}
واخافه قبل ان يبدي خليقته ^{وكيف يدرك في الدنيا حقيقته}
قوم نيام تسألون عنه بالحكم

في مده جاءت لايات والسود وقصص عن مريم ابراهيم الفكر
وكل طول امتداح فيه مختصر ^{فبلغ العلم فيه انه بشر}
وانه خير خلق الله كلهم

ع
ع
ع

قوله لا يدرى بالابصار من احد

كم عجائب جاءت له بعينها ^{منها اجود ذكرا بعد مغربها}
ودعزج لميت راح سننها ^{وكذا آي التي الرسل الكرام بها}
فانا انضمت من قديم بهم

ولا له لم تنسب نورنا فاقها ^{ولا جئت عن الدنيا عياها}
وظالمها كالمات غاب غابها ^{فانه شئ فصرهم وكلمها}
يظنون انوارها للناس في الظلم

جمال ذات به يسوق كوكب ^{وطيب شر كاه مسئلة العجا}
وسنطق ببيان اكف فني ^{الوم خلق بني زانه خلق}
بالحي مشتمل بالشي مشتمل ^{هو المسلك الذي لا ينقطع مزاجه}

شَيْءٌ فَيَسْتَعِثُّهُ أَرْبَعًا وَصِفْ ذَاتًا وَجَعًا وَكَلْبًا بِالْمَاءِ فِي
 وَهْمَةٍ لَمْ تَزَلْ تَسْتَوِي وَلَمْ تَنْفُ كَالْهَرَمِ فِي تَرْفٍ وَالْبَيْتِ فِي شَرْفٍ
 وَالْبَحْرِ فِي كَرَمٍ وَالْأَمْرِ فِي هَيْبَةٍ
 كَانَهُ الْبَدْرُ يَبْدُو وَسَطًا لَتَمَّ كَانَهُ الْفَيْتُ يَرْجِي خُسًا كَالْبَيْتِ
 كَانَهُ الْفَيْتُ يَحْجُ مِنْ بَيْتِهِ كَانَهُ وَهُوَ قَدْ فِي جَلَالَتِهِ
 فِي عَسْكَرٍ حِينَ تَلْقَاهُ وَفِي بَهْرٍ حِينَ
 جَلَابُ يَنْوَرُهُ هَذِهِ ظِلَّةُ السَّدَفِ وَأَصْبَحَ الْحَقُّ بِالْوَهْمَانِ عَيْفٍ
 فَتَرَى وَكَانَ عَنْ هَوَاهُ عَيْرٌ مَعْرِفٍ كَأَنَّ الْوَلَّى الْكَلْبُ فِي وَصَفٍ
 مِنْ مَعْرِفَةٍ مَرْطَقٍ مِنْهُ وَمُبْتَسِمٍ

مِنْ بَرْزَخٍ مَغْنَاهُ فَاغْنَاهُ وَكَانَ اشْتَرَاهُ ثَمَرُ الثَّمَةِ
 فَأَجَلَكُمِنْ تَرْبٍ وَأَعْظَمَهُ لَا حَيْبَ يَحْدِلُ تَرْبًا ضَمَّ أَعْظَمَهُ
 طَوْدًا لَمْ تَشَقْ مِنْهُ وَمَلَنَتْ تَرْبًا
 وَكَانَ مُسْتَعِدًّا لَوَدَّ الْبَصْرَ أَبَاؤُكُمْ تَعْلُو لِيَحْمُرَ
 حَتَّى يَكُونَ الْوَرَى إِبْرَاهِيمَ أَبَاؤُكُمْ عَلَى طَيْبٍ عُنُفٍ
 يَا طَيْبَ بَيْتِ دَاوُدَ وَمُحَمَّدٍ
 أَنَا دَوْلَةُ مَا قَدْ أَجْنَحُ وَأَحْوَتْ شَرْبَ الْأَفَاقِ جَنَاحُ الْمَرْحُومَةِ الشَّيْطَانِ
 بَوَاحِ أَمْنَةٍ لِلْخَلْقِ أَمْنَاهُمْ بَوَاحِ تَقْوَى فِيهِ الْغَرْمُ الْأَهْمُ
 قَدْ نَزَدُوا بِحُلُولِ الْبُؤْسِ وَالنَّعِيرِ

وَأَحْوَتْ شَرْبَ الْأَفَاقِ جَنَاحُ الْمَرْحُومَةِ الشَّيْطَانِ
 بَوَاحِ تَقْوَى فِيهِ الْغَرْمُ الْأَهْمُ
 قَدْ نَزَدُوا بِحُلُولِ الْبُؤْسِ وَالنَّعِيرِ

من بيت آمنة الأنوار تنفع حتى أضأت قصور الشام والبلد

وفوق أوجها أضاعهم نفع وبات أبوات كسرى وهو منصرف

بهماءهم كسرى أصحاج كسرى غير ملتئم

وآبقوا بزوال الملك والشرف وأصبح البشر من بعد الكهوف

لما تساقطت الأيوان من شرف والنار خادعة للناس من أس

من المومن

عليه والله تسلو العين من سديم الدين الميراث والنجية

أنا الفوات فأوحى الناس من بها ثم الساقية لم تشرب دونا

والموبدان في زوايا جنتها وساء ساق أن غاضت جنتها

وردة وأرخها بالغيط حين ظم

عقش

لأن سبيل السادات والوسل فاستخفى الكفر والديان والبدل

تغير النظم من عادتها الأولى كات بالنار ما باللائم من بدل

عننا وباللأ ما بالنار من ضرم وهو ليعتد

ظهور رضة للناس جامعة ذلك عليه دلالات منابعة

والارض رصف والآيات طالوة واكن تحف والأوار ساطعة

واكن يظهر من مكن ومن كمر

أجبارهم أجنهم عنه حين تم بأنهم أشاعوا الذكر عنه فعم

وبشرهم فالوا من عصاه ظلم عموا وصوا فاعلان البشار لم

تسمع وبارقة الأنداد لم تشم

أنداد الكفار

أنداد الكفار

كَمْ تَقْرِنُوا الزَّلْزَلَةَ آتِيَهُمْ وَكَمْ صَدَّقَ بِهِ قَدْ رَأَى أَيْتَهُمْ
خَيَّ بَدَلًا بِالْحَيِّ سَأَلْتَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا خَبَرُ الْاِقْوَامِ كَاهِنَهُمْ

بَلَدَ دِينَهُمُ الْمُتَوَخَّخَ لَمْ يَنْفَعِ
وَبَعْدَ مَا قُرِئَ مَا خَطَا فِي الْكُتُبِ مِنْ ذِكْرِ أَنْبَاءِهِ فِي سَالِفِ الْحَبِيبِ
وَشَاهِدُوا إِذْ بَلَغَ الْحَبِيبُ وَبَعْدَ مَا عَابُوا الْأَرْضَ مِنْ شَرِّبِ

نَفْثَةٍ وَفِي سَائِغِ الْأَرْضِ مِنْ مَنَمِ
بِهَا الشَّيَاطِينُ عِنْدَ السَّمْعِ فَيَرْجِعُوا فَلَئِنْ نَلَقَى الْأَتَانَهُمْ كَلِمَةً
وَأَحْرَفَتْ مِنْ دِيَارِهِمْ هُمْ ضَمَمَ خَيَّ عَرَاغِي طَرِيقِ الْوَحْيِ مِنْهُمْ
مِنْ الشَّيَاطِينِ يَنْفَعُوا الْأَرْضَ مِنْهُمْ

وَمِنْ بَعْدِ مَا خَبَرُ الْاِقْوَامِ كَاهِنَهُمْ
بَلَدَ دِينَهُمُ الْمُتَوَخَّخَ لَمْ يَنْفَعِ
وَبَعْدَ مَا قُرِئَ مَا خَطَا فِي الْكُتُبِ مِنْ ذِكْرِ أَنْبَاءِهِ فِي سَالِفِ الْحَبِيبِ
وَشَاهِدُوا إِذْ بَلَغَ الْحَبِيبُ وَبَعْدَ مَا عَابُوا الْأَرْضَ مِنْ شَرِّبِ

وَمِنْ بَعْدِ مَا خَبَرُ الْاِقْوَامِ كَاهِنَهُمْ
بَلَدَ دِينَهُمُ الْمُتَوَخَّخَ لَمْ يَنْفَعِ
وَبَعْدَ مَا قُرِئَ مَا خَطَا فِي الْكُتُبِ مِنْ ذِكْرِ أَنْبَاءِهِ فِي سَالِفِ الْحَبِيبِ
وَشَاهِدُوا إِذْ بَلَغَ الْحَبِيبُ وَبَعْدَ مَا عَابُوا الْأَرْضَ مِنْ شَرِّبِ

حَسَابُهُ كَلَامُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ وَفِي كُلِّ الْبَرَاءَةِ أَنْزَلَهُ
وَرَحْمَةً لِكُلِّ نَفْسٍ أَرَادَ لَا تُنْكَرُ الْوَحْيُ مِنْ رُؤْيَاهُ إِنَّ لَهُ

فَلْيَا إِذَا نَامَ الْعِبَادُ لَمْ يَنْمِ
مُسْتَقْبَلُ الْعَذَابِ لَكُمْ يُنْزِلُ فِي بَيْتِهِ أَوْ رُؤْيَاهُ
مَا حَرَّفَ أَصَوَادَ طَوْبِهِ فَلَئِنْ بَلَغَ مِنْ نَبَاتِهِ

فَلَيْسَ يُنْزِلُ فِيهِ حَالُ الْكَلَمِ
عَلَيْهِ كَمْ أَنْزَلَ فِي الذِّكْرِ عِظَمًا فِيهَا هَرَاوِيلَانِ وَمِنْ مَحْكَمَةٍ
عَنِ الْمَرْوَةِ لَوْلَا بَادِ وَأَحَدُهُ آيَاتُ حَيٍّ مِنَ الرَّحْمَنِ مُخَدَّشَةٌ
فَدَيْعَةٌ صَفْهُ الْمَوْصُوفِ بِالْقَدَمِ

وَمِنْ بَعْدِ مَا خَبَرُ الْاِقْوَامِ كَاهِنَهُمْ
بَلَدَ دِينَهُمُ الْمُتَوَخَّخَ لَمْ يَنْفَعِ
وَبَعْدَ مَا قُرِئَ مَا خَطَا فِي الْكُتُبِ مِنْ ذِكْرِ أَنْبَاءِهِ فِي سَالِفِ الْحَبِيبِ
وَشَاهِدُوا إِذْ بَلَغَ الْحَبِيبُ وَبَعْدَ مَا عَابُوا الْأَرْضَ مِنْ شَرِّبِ

وَمِنْ بَعْدِ مَا خَبَرُ الْاِقْوَامِ كَاهِنَهُمْ
بَلَدَ دِينَهُمُ الْمُتَوَخَّخَ لَمْ يَنْفَعِ
وَبَعْدَ مَا قُرِئَ مَا خَطَا فِي الْكُتُبِ مِنْ ذِكْرِ أَنْبَاءِهِ فِي سَالِفِ الْحَبِيبِ
وَشَاهِدُوا إِذْ بَلَغَ الْحَبِيبُ وَبَعْدَ مَا عَابُوا الْأَرْضَ مِنْ شَرِّبِ

فَمَا وَدَّعْتَنِ الْعَصَا بِحُجْرَتِنَا ^{وَمَوْعِدُ بَدْرٍ كَسْرٍ الْفِي يَنْشُرُنَا}
عَلَى نِلاوْنَهُ الِهْتِ يَا حُجْرَتِنَا ^{لَمْ تَقْرَبِ بَرْدَانٍ وَهِيَ تُحْجَرُنَا}

عَنِ الْمَعَادِي وَعَنِ عَادٍ وَعَنِ إِرَامٍ

أَعْظَمُ بَأْسٍ مِنَ النَّبَرَانِ مَحْزُوقَةٍ ^{عَلَى الصَّرَاطِ لِنَالِهَا مَحْجُوقَةٍ}
وَالْمَضَامِ مِنَ الظَّلَامِ مَسْرُوقَةٍ ^{دَامَتْ لَدَيْنَا قَاتِفَاتُ كُلِّ مَحْجُوقَةٍ}

مِنَ النَّبِيِّينِ إِذْ جَاءَتْ وَلَمْ تَدْعُ

جَاءَتْ بِأَعْجَبِ مَائِنِي وَأَعْرَبِي ^{وَجَادَتْ بِالنَّدَانِ بِصِيْبِي}

فَالْتَبَلُ لَدَيْكَ بِشَبْهِ حِكْمَاتٍ فَابْتِغَيْنِ مِنْ شَبْهِ

لَدَى شِفَانٍ وَلَا يَبِينُ مِنْ حَكَمٍ

وَقَدْ حَلَّ صَاحِبُهَا ذَا دَفْعِ الرَّيْبِ ^{وَفَارِزِ الْعَرَمِ بِالْحَقِيقَةِ وَالنَّابِذِ فِي الْعَلَبِ}
وَلَمْ يَكُنْ مِثْلًا فِي سَائِلِ الْكَفِّ ^{مَا حُصِرَ قَطْرُ الْأَعَادِ مِنْ حَرْبٍ}

أَعْدَى الْأَعَادِي إِلَيْهَا سَلَى السَّلَمِ

كَمْ رَامَ حُسْنِي كَذِبَ رَدِّ قَائِضِهَا ^{وَأَنْ يُعَارِضَ أَوْبَادُ بِنَائِضِهَا}
فَاغْرَى الْكَلَّ مِنْهُمْ سَبْعَ عَادِهَا ^{رَدَّتْ بِلَاغَتُهَا دَعْوَى مُعَارِضِهَا}

رَدَّ الْغُبُورَ بِوَجْهِهَا عَنْ كَرَمِ

فَمَ قَاتِلَهَا دَائِمًا بِالْجِدِّ وَاجْتِهَدِ ^{وَأَعْلَى بِأَخْطَابِ الْجَزَلِ وَشِدِّ}

أَيَّ عِظَمٍ كَلَامُ الْوَاحِدِ الْعَمَدِ ^{لَهَا مَعَانِي كَوْنِ الْبَحْرِ وَمَدَدِ}

وَفَوْجِهِمْ فِي كُنْهِ الْغَيْمِ

فِيهَا تُجْزَمُ هَذِهِ الْأَنْتِ قَوَائِمُهَا ^{بِحُجَّتِهَا} عَنِ الْقُلُوبِ بِهَا انْجَابَتْ غَايِبُهَا ^{بِحُجَّتِهَا}
وَكَمَا كَرِهَتْ زَادَتْ غَايِبُهَا ^{بِحُجَّتِهَا} فَلَا تَعْدُ وَلَا تُخْصِي عَجَابُهَا

وَلَا تُسَامِ عَلَى الْكِنَادِ بِالنَّسَمِ

طَوْدُ لِعَبِيدِهَا الرَّحْمَنِ أَهْلُهَا ^{بِحُجَّتِهَا} أَعْلَى بَاعِلِي جَانِ الْكَلْدِ مَنَلُهَا ^{بِحُجَّتِهَا}
أَبَاحُهَا كَلَامُهَا وَخَوَالُهَا ^{بِحُجَّتِهَا} قَوَتْ بِهَا عَيْنُ فَارِ بِأَقْدَمِهَا

لَقَدْ ظَفَرَتْ بِجِلِّ اللَّهِ فَأَعْنَصِمِ

أَبْشَرُ فَعَدُوَّتِهَا مِنْ سِمِهَا ^{بِحُجَّتِهَا} وَمَنْ لَمَّا فَرَّجَتْ بِالْقَلْبِ فِدَا ^{بِحُجَّتِهَا}
عِظَانُهَا أَلْبَا بِأَضْرَ مِنْ وَعْظَا ^{بِحُجَّتِهَا} إِنَّ نَتْلَهَا ضَيْغَةً مِنْ حَرِّ نَارِ لَقَى

أَطْمَأْنَنْتَ حَرِّ لَقَى مِنْ وَرْدِهَا الشِّبْمِ

مَنْ فَاصَبَتْ عَنْهُمْ أَعْلَى شَرْهَةً ^{بِحُجَّتِهَا} بِأَجْمَرِ لَوْدِي فِيهِ نَوَاقِدُهَا ^{بِحُجَّتِهَا}
لَوَافِسُهَا مِنَ الْقَوْمِ شَبَهَةً ^{بِحُجَّتِهَا} كَانَتْهُمْ هَرَبًا أَبْطَالُ أَبْرَهَةً ^{بِحُجَّتِهَا}

أَوْ عَسْكَرِ بِالْهَيْ مِنْ رَاحِيَةِ رُي ^{بِحُجَّتِهَا}
أَذْوَ حَصِينِ تَوَدَّ أَجْبَى مُنْهَرًا ^{بِحُجَّتِهَا} وَالْمُصْطَفَى لَمْ يَزَلْ بِاللَّهِ مُعْضَا ^{بِحُجَّتِهَا}
رَعْلًا عَالِي فَارِ فِي الْكَلْبِ جِي رَا ^{بِحُجَّتِهَا} نَبْزَابُهُ بَعْدَ تَسْبِيحِ بَيْطَرِهَا

نَبْزَابُهُ مِنْ أَهْلَاءِ مُلْهَمِ

وَكَمْ رَدَّ لِلَّهِ نَفْسًا بِشَارَةً ^{بِحُجَّتِهَا} نَعْمَى ابْنُ غَزَتْ الْخَلْفَ وَارِدَةً ^{بِحُجَّتِهَا}
حَتَّى أَفَرَّتْ وَكَانَتْ قَبْلَ مَا ^{بِحُجَّتِهَا} جَاءَتْ لِدَعْوَتِهِ الْأَشْجَارُ سَاجِدَةً ^{بِحُجَّتِهَا}

تَشَبَّهَ إِلَيْهِ عَلَى سَاقٍ بِالْأَقْدَمِ

فَوَجَّ نَفْسِي رَأَتْ هَذَا وَغَنَةً ^{نَفْسِي} وَسِرَّةً لِنَعْلِهِ نَحَى أَقْرَبَ ^{نَفْسِي}
وَقَالَ عُوْدِي فَهَادَتْ شِلْ مَا نَبَيْتَ ^{نَفْسِي} كَأَنَّمَا سَطَرْتُ سَطْرًا لَمَّا كُنْتُ

فَرَوْعًا مِنْ بَدِيمِ الْخَطِّ وَالْقَمِّ ^{نَفْسِي}
وَقَدْ لَهَ قَلْبِي بِالْقَارِ نَافِقٌ ^{نَفْسِي} نَعَمْ وَكَأَنَّ الضَّبَّ فَاصِرٌ ^{نَفْسِي}
وَالذِّبِّ الْعِيْلُ أَبَاتُ مُبَادِرَةٍ ^{نَفْسِي} شِلْ الْغَامَةِ أَنَّى سَارَ سَائِرُ ^{نَفْسِي}

تَغْبَهُ حَيَّ وَطَبِئِي لِلْهَيْجَرِ حَيَّ

جَلَّ الَّذِي مِنْ حُرُوفِ السَّمِيِّ ظَلَمَهُ ^{نَفْسِي} وَادْخَلَعْنَهُ حَسَاوَكَمَلَهُ ^{نَفْسِي}
وَهَلَّى الْعَدْبَ مِنْهُ جَبَّ أَرْسَلَهُ ^{نَفْسِي} أَقْسَمْتُ بِالْفُلِّ الْمُسْتَقِ إِنَّ لَهُ ^{نَفْسِي}
مِنْ قَلْبِهِ نَسْبَةً مَعْرُوفَةً الْقَمِّ ^{نَفْسِي}

وَأَمَّ

وَأَمَّ مَعْبِدَ إِذْ جَاءَتْهُ بِالْغَنَمِ ^{نَفْسِي} مَهْزُولَةً فَاصْبِرْهَا يَدُ النِّعَمِ ^{نَفْسِي}
فَلَوْ سَدَّ رِشَاهَا الْمَرْيُ لَكُلِّ ظِمٍّ ^{نَفْسِي} وَمَا حَوَى الْغَارُ مِنْ وَمِنْ كَمِّ ^{نَفْسِي}

وَكُلِّ طَرَفٍ مِنْ أَكْثَارِ غَنَةٍ عَمِّ

لَمْ يَرْفَعُوا فِيهِ إِلَّا وَلَا ذِمًّا ^{نَفْسِي} لَا غَرْوَ كُلِّ مَنْ الْإِبَانُ قَدْ خُورَ ^{نَفْسِي}
وَنَصَابَرَهُمْ لَا سَكَنَ عَمَّا ^{نَفْسِي} فَالْصَّرَفُ فِي الْغَارِ وَالصَّرَفُ لَمْ يَأْ

وَهُمْ يَقُولُونَ مَا بِالْغَارِ مِنْ أَدَمِ ^{نَفْسِي}

وَسِرَّةً نَشَرَتْ أَعْصَانَهَا ذَلَالًا ^{نَفْسِي} عَلَيْهِمَا وَحَامُ الْإِبْرَاقِ قَدْ نَزَلَا ^{نَفْسِي}
وَالْعَتَبُوتُ إِبَارَتْ ثُمَّ نَسَجَ حَلَا ^{نَفْسِي} ظُنُّ الْهَامِ وَظُنُّ الْعَتَبُوتِ عَلَى ^{نَفْسِي}
خَيِّ الْبَرِيَّةِ لَمْ تَنْسَجْ وَلَمْ تَحْمَرْ ^{نَفْسِي}

أَكْرَمَ بَعَيْنٍ مِنَ الصَّرِيحِ ذَارِقَةٍ ^{بِشَارِقَةٍ} خَوْفًا عَلَى الْمَصْطُومِ مِنْ شَيْءٍ طَائِفَةٍ
رَدَّ وَأَوْفَدَ فَوَاعِنَهُ بَصَارِكَةٍ وَقَابَهُ اللَّهُ أَنْتَ عَنْ مُضَاعَفَةٍ
مِنَ الرَّزَقِ وَعَنْ عَالَمٍ مِنَ الْأَلَمِ

وَدَّ إِلَيْهِ فَوَادِي وَجْهِهِ مَطْلَبِهِ ^{أَرَادَ} فَصَادَ رَجُلًا إِلَيْهِ ضَيْقُ نَهْبِهِ ^{أَرَادَ}
وَلَمْ يَكُنْ يَرْجُو أَنَّهَا بِالْمُحِبَّةِ ^{أَرَادَ} مَا سَامَى الْأَهْرِيومَ وَالْجَنَّةِ بِهِ ^{أَرَادَ}
لَمْ أَوَلِّكَ جَوَارًا مِنْهُ لَمْ يُضْمِرْ

وَلَا نَطَقَتْ مِنْهُ نَبْلٌ تَقْصِرُ ^{أَرَادَ} إِلَّا وَقَدْ فَرَزَتْ مِنْ عَيْشٍ بَارِعَةٍ ^{أَرَادَ}
فِي يَوْمِهِ فَازَ مِنْ بَرْجُوهِ أَوْغَى ^{أَرَادَ} وَلَا أَلَمْتُ غَيَّ الدَّارَيْنِ مِنْ بَرٍّ ^{أَرَادَ}
إِلَّا اسْتَلَيْتُ النَّدَى مِنْ غَيِّ مُسْتَلَمٍ

وَفِي نَدَى بَصَلِ النَّالِي الْمَطْلَبِ ^{أَرَادَ} نَعَمْ وَيَصْنُوكَ بِهِ ذَوْشَرِيهِ ^{أَرَادَ}
وَنُورَهَا مُشْرِقًا فِي حُلِيِّهَا ^{أَرَادَ} كَانَتْهَا أَيْ مِنْ بَيْضِ الْوُجُوهِ ^{أَرَادَ}
مِنَ الصَّلَاةِ وَقَدْ جَاءَهُ كَالْحَمِّ

كَمْ رَفَعَتْ لِرُوحِهِ كِبَارَتِي ^{أَرَادَ} وَأَوْضَحَتْ إِذَا نَتَّ لِلْخَلْقِ سُكْلَهُ ^{أَرَادَ}
كَالْشَيْءِ أَنْفَرَهَا لَمْ يَنْجَلِهَا ^{أَرَادَ} وَكَالْقَرَارِ وَكَالْإِنْ مَعْدَلَهُ ^{أَرَادَ}
فَالْمُسْطُومِ مِنْ غَيْرِهَا وَالنَّاسِ لَمْ يَنْفَعِ ^{أَرَادَ}

لَوَانَتْ جِلْبَابُ الْأَرْضِ أَيْهَا ^{أَرَادَ} نَصَدَعَتْ وَفَرَّتْ بِالْذَّمِّ أَنْفَرَهَا ^{أَرَادَ}
فَالشَّدَعِ مِنْ لَيْسِي بَصَرَهَا ^{أَرَادَ} لَا تَعْبِي لِحُودِي رَاحَ بِنُكْرَهَا ^{أَرَادَ}
نَجَاهِلًا وَهِيَ عَيْنُهَا لَدَى الْأَلَمِ

أَخِي يُغَايِلُنَا مِنْ شَرِّهِ ^{أَوْ سَادِمْهُ} كَيْدٍ مِنْ بَعْدِ إِفْرَانِهِ ^{أَوْ سَادِمْهُ} بِأَكْجَلٍ وَالْعَدِيدِ
وَبَعْدِ عِلْمٍ بِإِفْرَانِهِ مِنَ الرَّشَدِ ^{أَوْ سَادِمْهُ} قَدْ نَرَى الصُّوْرَ النَّشِيْطِ ^{أَوْ سَادِمْهُ}
وَنَبْشُرُ الْفَرَمِ طُعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمِ

فَكَثُرَ رُجُوعُ فَوَادِي شَرِّ رَاثِهِ ^{أَوْ سَادِمْهُ} يَأْمَنْ غَدَا الْخَلْقَ يَسْتَسْقُونَ ^{أَوْ سَادِمْهُ} رَأْيَهُ
بِأَخْبَرِ مَنْ قَدْ رَأَتْ عَيْنٌ مَبْصَرَةً ^{أَوْ سَادِمْهُ} بِأَخْبَرِ مَنْ تَمَّ الْعَاقِبَةُ سَاحَتُهُ ^{أَوْ سَادِمْهُ}
سَعْبًا وَفَوْفَ شُؤْبِ الْأَبْنَى الرَّسْمِ

وَمَنْ يَلْعَلَهُ تَسْلِيمٌ مِنْ الْحَجْرِ ^{أَوْ سَادِمْهُ} وَفِي نَبْوَدَ اسْأَلِ الْعَيْنَ كَالْفَهْدِ
وَالْبَنَ تَعَالَى رَدَّ الْعَيْنَ لِلنَّظَرِ ^{أَوْ سَادِمْهُ} وَمَنْ هُوَ الْآيَةُ الْكُبْرَى لِمُعْتَبَرِي
وَمَنْ هُوَ نِعْمَةُ الْعَيْنِ الْغَنَمِ

جَلَدَتْ إِبْرَاهِيمَ الْأَمَلُ ذَكَاءُ خَلْمٍ ^{أَوْ سَادِمْهُ} فِي كِلَّةٍ نَلَتْ فِيهَا أَوْفَرُ الْفَرَمِ ^{أَوْ سَادِمْهُ}
أَدْنَاكَ فِيهَا إِلَهَ اللَّهِ ذَوَاكُمْ ^{أَوْ سَادِمْهُ} سَرَبٌ مِنْ حَرَمٍ لَيْلًا إِلَى الْحَرَمِ ^{أَوْ سَادِمْهُ}
كَاسَرَى الْبَدَنُ فِي دَاخٍ مِنَ الظُّلُمِ

حَتَّى فَطَعَتْ لَبَّيْكَ الْفَدَى حِلَّةً ^{أَوْ سَادِمْهُ} وَفِيهِ بِالرُّسُلِ فَصَلَّتْ مُغْلَبَةً ^{أَوْ سَادِمْهُ}
ثُمَّ أَرْنَعْتَ نَبِيَّ لَا بَاتَ مُنْقَلَبَةً ^{أَوْ سَادِمْهُ} وَبِتَ تَوَلَّى إِلَى نَلَتْ مُنْقَلَبَةً ^{أَوْ سَادِمْهُ}

مِنْ فَابِ قِيَمَتِي لَمْ تَنْدَرْ وَلَمْ تَوْمِ ^{أَوْ سَادِمْهُ}
لَهَا يَجْمَعُ فَدَرْبَتْ شَيْئًا ^{أَوْ سَادِمْهُ} مَا نَالَتْ فَكُلَّ إِذْ بَدَلَتْ لَا عَجَبًا ^{أَوْ سَادِمْهُ}
وَكُنْتُ فِيهَا إِمَامًا صَدْرُ مَجْبَاهَا ^{أَوْ سَادِمْهُ} وَقَدْ مَنَعَتْ جَمِيعَ الْأَنْبِيَاءِ رَهَا ^{أَوْ سَادِمْهُ}
وَالرُّسُلَ تَقْدِيمَ مَخْذُومٍ عَلَى خَدَمِ

بأخى شخصي بالمرء الساجد ذابت أُمِّي عجايا من براهم
 وسلك جندك فيه جبريل نظم وأنت تحزف السبع الطباير
 في موكب كنت فيه صاحب العلم

ما كنت نزة إلا أن حزن في الخلق وقال جبريل لهذا شئ خرف
 وحيث قد أولم تركن إلى العلوق حتى إذا لم يمنع شاول المسبق

من الدفق ولا مرق لمستم

الكرام في الشوق الشديد فكنى فغناك بالوجد الذي يجيد
 بأخى من كل صبي وهو أه نبذ خففت كل مقام بالاضافة

فوديت بالرفع مثل المزد العليم

الاصغر
 بين طرقات
 كل مدار

ركبت ظهر برف ليس بالوعر لما دعيت لبس الفخر والوعر

فجئت بأخى مدعو على قدمي كما تنوز بوضي أي مشن

عن القوي وسي أي كنتم

وأنت دون البرايا صون الملك وسره لك منظر على ملك

إليه أدنا سر أغبر منتفعل فخر كل خمار غير مشرك

وجئت كل مقام غير من دحر

وعنت والبل في الأفاق لم يغيب في عسكرك بالانكسار في لجب

أعطيت عالم يعط قطبي وحل مفداها وليت من ريب

وعنى الخراج أوليت من نعم

الاصغر
 بين طرقات
 كل مدار

فِي خَلْقِ جَاهِلٍ رَبِّ الْعُشَى أَنْ لَنَا كَلِمَةً تَذَوُّ الْوَدَى عَنَّا نَعْلَمُنَا
 وَلَمْ نَزَلْ عِنْدَ صُفَى الْأَمْرِ تَوَلَّنَا بِشَرِّ لَنَا مَعْلُومٍ إِنْ لَنَا
 مِنَ الْعَنَاءِ رَكْنَا غَيْرَ مِنْهُمْ
 عَنَاءَهُ أَدْخَلْنَا فِي شَفَاعَتِهِ فَمَنْ أَهْلُ مَنَازِلِهِمْ سَاعَتِهِ
 وَلَمْ تَكُنْ أَخْرَجْنَا مِنْ جَمَاعَتِهِ لِمَا دَعَا اللَّهُ دَاعِيَ الطَّاعِنَةِ
 بِكُلِّ الْوَسْطَى كُنَّا الْكَمَلُ لَكُمْ
 فَدَفَعْنَا أَجَابُوا عِنْدَ دَعْوَتِهِ حُجَّوْا قَامُوا إِلَى الْبَيْتِ بَصُرَتِهِ
 وَصَحَّ لِرَسُولِهِمْ لِيَلْتَمِسُوا دَاعِيَ قُلُوبِ أَنْبَاءِ بَعْثَتِهِ
 كُنْيَا: أَجَلَتْ غَفْلَةً مِنَ الْغَفَمِ

فَادْرِكُوا

فَادْرِكُوا وَتَوَلَّوْا بِالْفُتُولِ وَاللَّحْرِ وَبَدَلُوا أَسْوَأَ النَّسَبِ بِالْجَمْرِ
 فَصَادُوا وَالْوَايَ نُهُمْ شَرٌّ بَسَلْ مَا زَالَ بِلَغَا هُمْ وَكُلُّ مَعْرَكَةٍ
 مَنِ حَكَا بِالْقِتَالِ حَا عَا وَضَمَّ
 كَمْ مِنْ قَبْلِ بَرِيٍّ مِنْ كَفَّ أَقْبِيهِ وَهَارِبٍ ضَافَتِ الدُّنْيَا بِذَهَبِهِ
 وَذَوَالْبَنَاتِ غَدَوْهُ بِكَيْفِهِ وَذَوَالْعَزَائِكِ كَادُوا بِغَيْطُونِهِ
 أَسْلَمَ رَشَالَتْ حَرَّ الْعُقْبَانِ وَالْهَمِّ
 لَمْ يَفْرِجْ لَكُمْ عَنْهُمْ فَطَمَسَتْهَا مَذَاوِجُ عَصَبَةِ الْأَيْمَانِ
 وَأَنْفُكُوا مِنْ ضَرْفِ الدَّهْرِ مَتْنَهَا نَحْنُ الْكِبَالِيُّ وَالْأَيْدِيُفُفُ عَدْنَاهَا
 مَا لَمْ تَكُنْ خِيَالِي الْأَشْهُرُ لَكُمْ

أَخْلَوْا لَهُمْ بَعْدَ غَمِّ الْأَنْفِ بِأَحْتَمِهِمْ
^{عوضه الأجران}

لَا يَعْرِفُونَ طَوْلَ اللَّهِ إِذْ أَحْتَمَهُمْ فَدَعَفَتْ فِيهِ لِنَفْسِي رِجَالَهُمْ
كَأَنَّا الَّذِينَ ضُيِّعَ حُلَّ سَائِهِمْ يَجْلُزُومُ الْحَكْمَ الْعَرِيَّ قَوْمُ

أَسْرَارِهِمْ رَمِيَتْ مِنْهَا فَحَقَّةٌ فَكَمْ بِنَايَا تَدْبُ نَسَايَا
إِذَا جَاءَهُمْ يَجِيءُ مِنْ نَائِيَةٍ يَجِيءُ بِحَرْمِي نَوْفِ سَائِيَةٍ
بَدِيَّ بَحْرٍ مِنَ الْأَبْطَالِ مُنْظَمٍ

تَدْعُو حَارِبَهَا بِالْوَيْلِ وَلِكُوبٍ جَهْرًا وَغَيْرُهَا لِكُوبٍ كَالْهَيْبِ
وَلَيْسَ يَفْعَلُ الْأَعْمَانُ فِي الْقَرْبِ مِنْ كُلِّ مُنْدِبٍ لِلَّهِ مُحْتَسِبٍ
تَسْطَرِبُ بِسَائِلِ لِكُلِّ مُصْطَلِمٍ

فِي الْجِهَادِ اسْتَطَابُوا وَدَسَّرِيَهُمْ وَجَاهَهُمُ الرِّضَاةُ لِلْكَسْبِ
وَلَمْ يَزَلْ دِينُهُمْ يُسَوِّدُ لِنَصْبِهِمْ حَتَّى غَدَتْ عَظِيمِيَّةُ الْخِلَالِ

مِنْ بَعْدِ غَيْرِهَا مَوْصُولَةُ الرَّحْمِ
وَعَمِلَ ذُرَاهَا الْعَيْنُ لِمَنْ يَنْصِبُ وَخُفِيَ مِنْ تَخَطُّهَا وَلَمْ يَنْصِبْ
فَالَهَا خَيْرُ أَهْلِ الدِّينِ وَالْكَتِيبِ مَكْفُولَةٌ أَبَدًا مِنْهُ بِخَيْرِ أَرْبَابِ
وَضِيْعٍ يَعْلَمُ نَبِيَّهُمْ وَلَمْ يَكُنْ

نَالَ السَّلَامَةَ مِنْ أَعْيُنِ الْمَلِكِ وَغَالِيًا إِلَيْهِمْ مِنْ أَعْيُنِ صَائِلِهِمْ
هُمْ أَجْمَالُ فَلَعَنَهُمْ صَادِقُهُمْ مَا ذَا رَأَى مِنْهُمْ وَكُلَّ مُصْطَلِمٍ

وَلَمْ يَزَلْ دِينُهُمْ يُسَوِّدُ لِنَصْبِهِمْ حَتَّى غَدَتْ عَظِيمِيَّةُ الْخِلَالِ

وَسَلِّبْنِي قَبْلَ الْإِذْعَارِ وَأَبْرَأْ وَسَلِّبْنِي وَلَمْ تَسَلِّبْنِي رَجَا
^{مع هذه الآية السور بها كان كبريائيل}
وَسَلِّبْنِي عَنْهُمْ لَأَسْلَأَنَّهَا وَتُحْبِسُنَا وَسَلِّبْنِي وَأَسْلَأَنَّهَا

فَصَلِّحْ لَهُمْ أَدْعِي مِنَ الْقَوْمِ
^{مع هذه الآية السور بها كان كبريائيل}
قَبْلَ أَنْ تَسْلُبَهُمْ شَهْدَ بَأَنَّهُا شَفِيعَتُهُمْ وَمَا سَعَدَ
إِذَا سَلَّ لِكُلِّ قَوْمٍ وَرَدَّ الْمَصْرِي الْبَيْضَ حَتَّى أَبْعَدَ مَا وَرَدَتْ
^{وقته برجلها}

مِنَ الْعَرَبِ كُلِّ مَسْوَدٍ مِنَ السَّمِ
^{من العرب كل مسود من السم}
وَالْعَالِيَيْنِ جُيُوشًا فَإِنَّكَ وَالطَّالِبِينَ مَعَامَاتٍ عَمَلَتْ وَكَذَبَتْ
^{من العرب كل مسود من السم}
وَالضَّارِبِينَ بَيْضَ الْمَدَدِ نَهَكَتْ وَالكَائِبِينَ بِسْمِ الْخَطِّ مَا تَرَكَتْ
أَفَلَا مَهْمَ حَرْفٍ جِئْتُمْ عَنِّي مُعْجِمَ

عَنْ نَصْرٍ أَحَدٍ شَيْءٍ لَيْسَ بِحَرْفٍ هَمَّ تَرَاهُمْ وَكَذَلِكَ خَفِيَ هَمَّ
^{دعوى الحبيب}
وَلَا الْعَرُودَ أَلَا فَوْهَ بَحْرِ هَمَّ سَأَلِي السِّلَاحَ طَهْرَ سَمَائِي هَمَّ

وَالْوَدَّ يَمِينًا زَالِيًا مِنَ السَّلَامِ
عَلَى أَعْلَى أَرْفَعِ الْأَقْدَارِ فَدَرُّهُمْ بِفُجْجَةِ الْخَطِّ فَدَرُّ أَدْنَى هَمَّ
فَخَبِي بِلَمَّا سَلَفَاهُمْ وَيُشْرُهُمْ نَهَضَ لِكُلِّ رِيَاخِ النَّصْرِ شَرُّهُمْ
فَتَحَبَّ النَّهْرُ فِي الْأَكَامِ كَلَامِ

لَمْ يَلْقَ مِنْهُمْ عَجْمًا وَلَا عَرَبًا أَنَاهُمْ أَتَتْهُ مِنْهُ النَّصْرُ وَالْغَلْبَةُ
فَلَيْسَ بِهِمْ جَوَادٌ بِأَجْوَدَ لَبَا كَانَتْهُمْ فِي ظُهُورِ كُلِّ نَبْتٍ رُبِّي
^{بجاءها الزنادهم هم عزة نامة}
مِنْ شَيْءٍ لَكُنْ لَمْ يَمِنْ شَيْءٍ لَكُنْ

مَنْ شَرَّ رِجَالِي خَوِيَتْ بِهِ ^{روان بعينه} وَبُصِخَ الْقَلْبُ سِوَى طَلَبِهِ ^{سَمِ الْكُوفَةِ}
وَأَنْ يَهْفَى دَهْرِي عَنْ ثَوْبِهِ ^{التي لا طاعة} خَمَلَهُ عَدِيحٌ اسْتَفْلِلَ بِهِ

ذَنْبٌ عَمِي مَعْنَى فِي الشَّيْءِ وَالْكَذْمِ
فَالشَّيْءُ كُلُّ وَادٍ هَامٍ صَاحِبِهِ ^{سَمِ الْكُوفَةِ} وَذَلِكَ أَمْرٌ تَجَامُنُ بِجَانِبِهِ ^{بِأَعْيُنِهِ}
فَنَمَّا الْقَلْبُ قَدْ ضَاقَ مِنْ ذَلِكَ ^{بِمَعْنَى} إِذْ قَلَّدَ مَا تَخْفَى عَوَاقِبُهُ ^{رَبِّهِ}
كَأَنِّي بِهَا هَدَيْتُ مِنَ النِّعَمِ

أَسْعَيْتُ دُنْيَا فَا جَرَيْتُ النُّعْمَ وَمَا ^{أُظْهِرُهُ} وَسَقَتْ نَفْسِي فَلَمْ تَنْظُرْ لَهَا حُرْمًا
فَخَالِي الْيَوْمَ لَيْسَتْ كَالْمَنْ عَفَا ^{أَوْ دَافَعَتْ} أَطْعَمَ غِيَّ الصَّبَا وَكَالْتَابِثِ
كَهَذَا حَصَلَتْ الْأَعْيَالُ الْآثَامُ وَالنَّدَمُ

دُنْيَا

دُنْيَايَ نَزَعْتُ نَفْسِي فِي عِمَارَتِهَا ^{جَهْلًا} وَقَدَحْتُ سَوِي قُرَانِهَا
وَبَاعْتُ الدِّينَ بِالدُّنْيَا وَشَارَيْتُهَا ^{بِزَكَرَاتٍ وَتَبَاكُورٍ وَتَبَاكُورٍ} فَاخْصَارَ نَفْسِي فِي تَجَارِبِهَا ^{بِزَكَرَاتٍ وَتَبَاكُورٍ وَتَبَاكُورٍ}

لَمْ تَنْفُ الذِّينَ بِالدُّنْيَا وَتَقَرَّرَ
وَدُنْيَايَ نَفَقَتْ بِجَانِبِهِ ^{بِزَكَرَاتٍ وَتَبَاكُورٍ وَتَبَاكُورٍ} أُخْرَى بِدُنْيَا سَفَاها بِسَبْعِ جَاهِلِهِ ^{بِزَكَرَاتٍ وَتَبَاكُورٍ وَتَبَاكُورٍ}
فَبَايَ أَحْسَنُ لَمْ يَفُوتْ بِطَائِلِهِ ^{بِزَكَرَاتٍ وَتَبَاكُورٍ وَتَبَاكُورٍ} وَمَنْ بَعِ أَجَلًا مِنْهُ بَعَا جِلْدَهُ ^{بِزَكَرَاتٍ وَتَبَاكُورٍ وَتَبَاكُورٍ}
لَيْسَ لَهُ الْغَيْبُ فِي بَيْعٍ وَفِي سَلَمٍ

أَنَا الَّذِي جَوَّهْتُ فَدَيْعَتِ بِالْمَوْضِ ^{أَلْفِي} وَجَامِعِ النَّفْسِ لَمْ أَرَدْ دُورَ ^{أَلْفِي}
بَارَبٍ صَحَّ عَنْ ذَنْبِي عَلَى نَفْسِي ^{أَلْفِي} إِنْ آتَتْ دُنْيَا فَا هَدَيْتُ بِمُسْتَفْضِ ^{أَلْفِي}
مِنَ النَّبِيِّ وَكَأَجَلِي بِمَنْصَرَمِ ^{أَلْفِي}

۶۴۵

بین عینی کل حی علم الموت بلوے کلان غفلہ و الموت بعد و پروہ
نخ علی تنک با مکنہ ان کنہ شوہ لمتوین و لو عرت ما عرت نوہ

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

مجلس المجمع العام في يوم الاثنين ١١ من شهر ربيع الثاني ١٢٨٢ هـ في دار الاجتماع

شخص المعوام

فصل
تبعی این را که از فیض الطوس مغرب میاید
و مغرب است یعنی از جعفر طوس و جعفر
یعنی ابو الفوارس

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

تصنيف سادات الزمان

شجره العوام

۱۸۹۲

این اثر که در این کتاب
نقشه و شجره است که مالک و مالک
و این جنون که این جموع، نه در دیوان
است و این است

۱۸۹۳

۱۸۹۴

۱۸۹۵

۱۸۹۶

۱۸۹۷

۱۸۹۸

۱۸۹۹

۱۹۰۰

۱۹۰۱

۱۹۰۲

۱۹۰۳

۱۹۰۴

۱۹۰۵

۱۹۰۶

۱۹۰۷

۱۹۰۸

۱۹۰۹

۱۹۱۰

۱۹۱۱

۱۹۱۲

۱۹۱۳

۱۹۱۴

۱۹۱۵

۱۹۱۶

۱۹۱۷

۱۹۱۸

۱۹۱۹

۱۹۲۰

۱۹۲۱

۱۹۲۲

۱۹۲۳

۱۹۲۴

۱۹۲۵

۱۹۲۶

۱۹۲۷

۱۹۲۸

۱۹۲۹

۱۹۳۰

۱۹۳۱

۱۹۳۲

۱۹۳۳

۱۹۳۴

۱۹۳۵

۱۹۳۶

۱۹۳۷

۱۹۳۸

۱۹۳۹

۱۹۴۰

۱۹۴۱

۱۹۴۲

۱۹۴۳

۱۹۴۴

۱۹۴۵

۱۹۴۶

۱۹۴۷

۱۹۴۸

۱۹۴۹

۱۹۵۰

۱۹۵۱

۱۹۵۲

۱۹۵۳

۱۹۵۴

۱۹۵۵

۱۹۵۶

۱۹۵۷

۱۹۵۸

۱۹۵۹

۱۹۶۰

۱۹۶۱

۱۹۶۲

۱۹۶۳

۱۹۶۴

۱۹۶۵

۱۹۶۶

۱۹۶۷

۱۹۶۸

۱۹۶۹

۱۹۷۰

۱۹۷۱

۱۹۷۲

۱۹۷۳

۱۹۷۴

۱۹۷۵

۱۹۷۶

۱۹۷۷

۱۹۷۸

۱۹۷۹

۱۹۸۰

۱۹۸۱

۱۹۸۲

۱۹۸۳

۱۹۸۴

۱۹۸۵

۱۹۸۶

۱۹۸۷

۱۹۸۸

۱۹۸۹

۱۹۹۰

۱۹۹۱

۱۹۹۲

۱۹۹۳

۱۹۹۴

۱۹۹۵

۱۹۹۶

۱۹۹۷

۱۹۹۸

۱۹۹۹

۲۰۰۰

۲۰۰۱

۲۰۰۲

۲۰۰۳

۲۰۰۴

۲۰۰۵

۲۰۰۶

۲۰۰۷

۲۰۰۸

۲۰۰۹

۲۰۱۰

۲۰۱۱

۲۰۱۲

۲۰۱۳

۲۰۱۴

۲۰۱۵

۲۰۱۶

۲۰۱۷

۲۰۱۸

۲۰۱۹

۲۰۲۰

۲۰۲۱

۲۰۲۲

۲۰۲۳

۲۰۲۴

۲۰۲۵

۲۰۲۶

۲۰۲۷

۲۰۲۸

۲۰۲۹

۲۰۳۰

۲۰۳۱

۲۰۳۲

۲۰۳۳

۲۰۳۴

۲۰۳۵

۲۰۳۶

۲۰۳۷

۲۰۳۸

۲۰۳۹

۲۰۴۰

۲۰۴۱

۲۰۴۲

۲۰۴۳

۲۰۴۴

۲۰۴۵

۲۰۴۶

۲۰۴۷

۲۰۴۸

۲۰۴۹

۲۰۵۰

۲۰۵۱

۲۰۵۲

۲۰۵۳

۲۰۵۴

۲۰۵۵

۲۰۵۶

۲۰۵۷

۲۰۵۸

۲۰۵۹

۲۰۶۰

۲۰۶۱

۲۰۶۲

۲۰۶۳

۲۰۶۴

۲۰۶۵

۲۰۶۶

۲۰۶۷

۲۰۶۸

۲۰۶۹

۲۰۷۰

۲۰۷۱

۲۰۷۲

۲۰۷۳

۲۰۷۴

۲۰۷۵

۲۰۷۶

۲۰۷۷

۲۰۷۸

۲۰۷۹

۲۰۸۰

۲۰۸۱

۲۰۸۲

۲۰۸۳

۲۰۸۴

۲۰۸۵

۲۰۸۶

۲۰۸۷

۲۰۸۸

۲۰۸۹

۲۰۹۰

۲۰۹۱

۲۰۹۲

۲۰۹۳

۲۰۹۴

۲۰۹۵

۲۰۹۶

۲۰۹۷

۲۰۹۸

۲۰۹۹

۲۱۰۰

۲۱۰۱

۲۱۰۲

۲۱۰۳

۲۱۰۴

۲۱۰۵

۲۱۰۶

۲۱۰۷

۲۱۰۸

۲۱۰۹

۲۱۱۰

۲۱۱۱

۲۱۱۲

۲۱۱۳

۲۱۱۴

۲۱۱۵

۲۱۱۶

۲۱۱۷

۲۱۱۸

۲۱۱۹

۲۱۲۰

۲۱۲۱

۲۱۲۲

۲۱۲۳

۲۱۲۴

۲۱۲۵

۲۱۲۶

۲۱۲۷

۲۱۲۸

۲۱۲۹

۲۱۳۰

۲۱۳۱

۲۱۳۲

۲۱۳۳

۲۱۳۴

۲۱۳۵

۲۱۳۶

۲۱۳۷

۲۱۳۸

۲۱۳۹

۲۱۴۰

۲۱۴۱

۲۱۴۲

۲۱۴۳

۲۱۴۴

۲۱۴۵

۲۱۴۶

۲۱۴۷

۲۱۴۸

۲۱۴۹

۲۱۵۰

۲۱۵۱

۲۱۵۲

۲۱۵۳

۲۱۵۴

۲۱۵۵

۲۱۵۶

۲۱۵۷

۲۱۵۸

۲۱۵۹

۲۱۶۰

۲۱۶۱

۲۱۶۲

۲۱۶۳

۲۱۶۴

۲۱۶۵

۲۱۶۶

۲۱۶۷

۲۱۶۸

۲۱۶۹

۲۱۷۰

۲۱۷۱

۲۱۷۲

۲۱۷۳

۲۱۷۴

۲۱۷۵

۲۱۷۶

۲۱۷۷

۲۱۷۸

۲۱۷۹

۲۱۸۰

۲۱۸۱

۲۱۸۲

۲۱۸۳

۲۱۸۴

۲۱۸۵

۲۱۸۶

۲۱۸۷

۲۱۸۸

۲۱۸۹

۲۱۹۰

۲۱۹۱

۲۱۹۲

۲۱۹۳

۲۱۹۴

۲۱۹۵

۲۱۹۶

۲۱۹۷

۲۱۹۸

۲۱۹۹

۲۲۰۰

مجلس اول در بیان
اصول و فروع

باب سیم در بیان

حمد و سپاس خدا را عز و جل که جمیع موجودات را از عدم بوجود آورده
و از نیستی مست کرد ایندلی ماده و هیو لا مقدری که قادر است
جمیع مقدرات مصوری که بنکار و بدجمله صورتها را مدبری که اساس
عالم نادره نیکوتر تدبیر با حکمی که مسخر است جمیع مخلوقات عالمی که
افعال محکم کرد و در ازل عالم بکل معلومات تدلی که عدم بدو راه نیاید
همیشه بود همیشه باشد موجودی که وجودش به علت موجودات
حیی که حیوة همه محدثات نتیجه فعل او بود قادی که قادر الذات
نه قدرت عالم نه علم موجود نه وجودی نه حیوة باقی نه بقا قدم نه قدم
سمیع نه سمیع بصیر نه بصیر این صفات ویرا ذاتی بود نه معنوی حیات
و الم و شهوت و نفرت و تنفع و غم و شادی بر دی و او بود منزله
از همه عیبها مستغنی از جمیع مخلوقات احتیاج همه بدو و او هیچ
احتیاج نه بی مثل و مانند و شریک نظیر و یار و وزیر و شیر و زن و فرزند و

مجلس دوم

و خویش و پیوند این کشف نهی و سمیع البصیر الم یلدنم و ولدنم
صدتر از صلوات و حیات بر جان پاک مطهر محمد مصطفی سید
اولین و آخرین مسر و بهتر عالم و عالمیان و آدم و آدمیان باد و برادر
او و ابن عم او علی ابن ابی طالب و یازده فرزند امامان و حجتان
خدا بر خلق معصومان از صفایر و کبار بر راه نمایان است و بشوایا
ملت صلوات الله علیهم و علی جمیع الانبیاء و المرسلین و علی محبهم
و الراضین حکم و علی طایفهم و معصیم لینه الله و الملائکه و السائس
اجمین **بدانکه** مدنی مدید است که جامع است دوستان از سادات
و غیرهم ازین ضعیف التماس میکردند که مختصری از عقاید اصحاب
مقالات و ارباب ادیان و ملل پارسی جمع کنم از کتب علمای
شیوخ این فن و علایق روزگار مانع آن بود چون وعده داد
از حد بگذشت و استیاق ایشان هر روز زیاده بود لازم بود
شروع کردن و بعدد وسع بعضی از مذاهب و اعتقادات رفوی
یا کردن بر وجه اختصار تا جماعی که مظاهر آن مشغول شوند از تطویل
ملول نشوند و در بیشترین آن عقاید صحیح از فاسد بداند و جامع و کاف

آن از باری تعالی ثواب جزیل و عطای جمیل یابد انشاء الله العزیز
و این کتاب را نام **تیسره العوام** فی معرفه مقالات
الانام نام نهادیم و بیت و شش باب **اول**
مقالات فلاسفه و امثال ایشان **دوم**
مقالات نجوم **سوم** در مقالات جهود آن
و صابیان و ترسیان **چهارم**
در اصل فرق اسلام و مقالات ایشان **پنجم**
در ذکر خواص **ششم** در اصل فرق معتزله
هفتم در مقالات جهم بن صفوان و اتباع
وی و حواریان **هشتم** در مقالات فرجیه
نهم در مقالات بخاریه
دهم در مقالات کراسیه **یازدهم** در مقالات
اصحاب تناسخ **دوازدهم** در مقالات مشبهه
و مجسمه **سیزدهم** در مقالات سنت و جماعت
چهاردهم در ذکر فرق سوم و چهارم از ایشان

۲۶
پانزدهم در مقالات این کلاس
اشعری **شانزدهم** در مقالات صوفیاء
مقدم در کلمات جند که قشیری در رساله
یا کرده است **هجدهم** در مقالات
اهل سنت در حق انبیا و رسول علیهم السلام **نوزدهم**
در مقاله اصحاب اهل دوم **بیستم** در باب
بیت و یکم در ذکر اعتقاد امامیه
بیت و دوم در حکایت فک **بیت و سوم**
در ذکر احادیث موضوع **بیت و چهارم**
در فضایل بنی امیه **بیت و پنجم**
حکایت اهل عدل **بیت و ششم** در جند
در مذنب و از خدای تعالی توفیق میخواهد در انام آن و استغفار
میکنند از سهو و خطای که درین کتاب اند الله ولی التوفیق
اول در مقالات
فلاسفه و برادران ایشان از اصحاب طایع و کجوم و غیرهم **بدانکه**

فلاسفه عالم را قدیم گویند و نبی صانع گشته و صانع را علت اولی خوانند
و گویند عالم علت معلول اولی است و هر دو با هم بودند چنانکه فرض افق
و نورش و گویند اول چیزی که از علت اولی بدید آمد عقل بود
بمنزله دوم است از علت اولی در عدد نه در قدم و از عقل کل در حال
خوانند و گویند این عقل آنست که در قرآن انرا قلم میخوانند و تا غیر
آن عقل در نفس همچون تاثیر قلم آمد در لوح و گویند نفس از لوح است
که در آنست و نفس را سوم گویند در عدد و گویند عقل خروست که بدان
نیک از بد و نفع از ضرر بدانند و قوت از قوت های نفس کلی و گویند
عقل ساکن است حرکت نکند و نفس در عقل ثابت همیشه حرکت
و عقل چون خوانند که علم علت اولی بدانند حرکت شود حرکتی راست و گویند
نفس در عالم عقلی چون شتاق علت اولی شود بواسطه عقل علت اولی
رسد و گویند علت اولی داند که عقل معلول وی است و چون از این
سبب نداند و گویند عقل جائست بدانچه بالایی است زیرا که در این
بکمال شناسد که عقل ویرا و گویند هر چه زیر فلک نمی است معلول طبایع
است و طبایع معلول نفس و نفس معلول عقل و عقل معلول علت اولی

و بعضی از ایشان گویند زمان محیط چیزهای زمانست و نفس محیط زمانست
و عقل محیط نفس است و علت اولی محیط عقل است بعضی علت اولی
او را صانع خوانند که در جمله موجودات در آمده است و گویند دانشمندی
بذات خود نفس وی است گویند عالم و علم معلوم هر سه یک ذات است
و علت اولی را لذاتی باشد از بهر آنکه ذات خود را در کس و عقل را
با دراک اولت که از آن وی بود و گویند کواکب هر چه بالای ایشان است
بر میزند و علت اولی را نه بیند و حرکت انکلاف و کواکب را هم
و تاست و ایشان همه زنده اند و تغییر بر ایشان روا نیست جمله را یک جبهه
و مشنری فاعل عالم ارضی است و مدبر اوست و بقولی که در وی است
از علت اولی و گویند کواکب و زمین ذوات عقولند و گویند افق
در جمله کواکب میزند و شنوند هر آنچه زیر ایشان است و گویند زمین حس دارد
و شنود و بیند و آشناید و جنبه اگر چه بدان نامانند و گویند از عقل مجرد عقل دوم
و فلک نهم بدید آمد و از عقل دوم عقل سوم و فلک ثوابت و از عقل سوم
عقل چهارم و فلک نه حل و از عقل چهارم عقل پنجم و فلک مشنری و از عقل
پنجم عقل ششم و فلک هج و از عقل ششم عقل ششم و فلک ششم

و از عقل منعم عقل ششم و فلک زهره و از عقل ششم عقل ششم و فلک عطارد
و از عقل ششم عقل ششم و فلک قمر بدید آمد بر عقل ده بود و افلاک نه در حین
گویند ملائکه بدان این عقول بحر را خوانند و گویند جمیع از این ملائکه بدانند
مذاهب فلاسفه مختلف است و بعضی احوال ایشان متضاد **افلاک** **ن**
گویند صانع قدیم عقلست و بالای او هیچ نیست و نفوس قدیم است
و انتقال میکنند بنسخ یعنی از تنی به تنی میروند و بعضی از شاگردان وی با وی
مواظقت **ارسطو** گویند بالای عقل چیزی دیگر نیست و آخر آمداء الاول
گویند ماسب له اول خوانند گویند آمداء اول یعنی کمال است زیرا که
عاشق ذات خود است و بدان مشغولست و گویند جوهر قدیم است
و از آمداء اول فیض قوت بجوهر می باشد و صورت در وی می پوشاید
نی علم و ارادت آمداء اول مانند نور آفتاب از آفتاب **ابن سینا** فارابی
در کتابی که آن قرآن فلاسفه است گفته است این مذاهب جمیع فلاسفه
مبیس و قومی که تابع او بیند گویند در عالم تغییر و تبدیل و فعل و انتقال و
و مضرت هیچ از بینا نیست بل انتقال مثل آنکه مردی بپایستد به
روی وی بگوید و چون بافتاب نشینند و پیش رفت نماید مردی که

و از آنجا بگذرد **طبرسی** و قومی از مصر باین و قولش النبوی و افلاک
القبطی الحلوانی گویند در عالم چیزی نیست الا آنچه بخشم بیند و بگویند
می شنوند و هیچ فعل و حرکت و فساد و زوال و تغییر نیست الا آنکه فاعل و
محکم نمی بینم و تغییر و زوال می یابیم **افلاک** **ن** قبطی گویند و آنکه تابع وی باشد
گویند علت اولی خلق را از نفس خود بیافرید و هر موجود که هست خالق است
و مخلوق الا آنکه تمام شود در فضیلت او بیشتر بود بر بویست و قومی هم از ایشان
گویند عالم یک اصل بود بر صنعتی قدیم و آن صنعت نه چنین بود و از آن
صنعت این شکل محدث بدید آمد و قومی گویند چند بود و آن چند شکاف
شد این اختلاف جبرها و شکاف از آن بدید آمد قومی گویند اصل عالم ده
جوهر بود متضاد با یکدیگر امتزاج کردند و از آن امتزاج ایشان عالم بدید
آمد و قومی گویند در ازل عالم را هیچ کس نیست و اعراض خود بعد از آن حرکت
شد و چهار حرکت بگرد و از آن چهار حرکت اس عالم حاصل آمد **و حاکم** **سب**
و آنکه عورس و قساعورس و سقراط گویند عالم قدیمست و صفات
محدث **رجائیس** گویند نه قدیم است و نه محدث **و قومی** گویند از
مندان ایشان مثل ارسطو طالیس و قراطس و ثامیپوس و برطس و از

مشاخران **ابوعلی** و نصر فارانی که عالم قدیم است بذات و صفاتش محدث است
و اصبی میو لا گویند عالم قدیم است و ترکیبش محدث و قومی گویند که
افلاطون و ارسطاطالیس و سقراط عالم را قدیم نگویند و اعتماد برین است
بلکه قول اول درست تر است **ابو نصر** فارانی گوید صانع عقل محض است
بفعل مجرد از ماده و عیش و خرمی او بذات خوش است عیش و خرمی باوند
بآرامت با و گویند صانع عاقل است و عقل است و معقول و گویند
عالم است بکلیات و جابل است بجزویات و بدن علم کلی آن خوا
که داناست بیاد و بعلم جزوی افعال حیوانات خوانند و آن
و گویند هر جمیع بنیم آن آثار عالم جزوی است و هر چه تصور کنیم بطن با نظر
فلسفی آن کلی باشد پس گویند آنچه از علت او حاصل شود جزوی باشد
و آنچه بفلسفه و منطق حاصل شود کلی باشد و اکثر فلاسفه گویند باری نه جز از
نفس خود هیچ نداند الا ابوعلی سینا و اتباع او گویند نفس خود داند و از غیر
بنوع کلی و اکثر فلاسفه گویند باری تعالی جوهری بسیط است یعنی اورا هیچ
امیت و حقیقت نیست که اضافه او با وجود توان کرد بل کلی وجود
محض است و وجود واجب از انزلات با میت است امتیاز را

اما سلیکوس و بطلمیوس و طیبیان و مهندسان جمله فی صانع و نفوس
کنند و گویند با یض از مرغ دیدیم و مرغ از بیض و آدمی از می و می از آدمی و
جنین بود و جنین خواهد بود و گویند اخلاط در تن آدمی صافی باشد عیس
وی خوش بود و چون تغییر اخلاط بدید آید عیش حیوان ناخوش
و مهندسان گویند که حرکت افلاک دلیلم بود و آن طبیعی است و فلک
را از ان خبر نباشد از بهر آنکه حرکت طبیعی است نه ارادی و گویند
تاثیر فلک در کواکب در کلیات بود نه در جزویات و بعضی گویند این را
تاثیر در همه جزو با طبع مانند تاثیر آتش در سبزه **کیال** روایت کند از بعضی
یونانیان که فلک مجبور و لا یست و چیز با معدود است زیاده و نقصان
نیز در چون کمی تلف شود کمی بوجود آید و نفس آنچه تلف شود نقل
کند بذات آنچه بوجود آمد مثل آنکه اصحاب تناسخ گویند **و در کرم**
نفس اکثر فلاسفه گویند روح حیوانیت و نشاء آن دل بود و روح
طبیعی و نشاء آن جگر و روح نشائی و نشاء آن دماغ بود و بهترین اینها
گویند روح قدیم و بعضی گویند محدث است اما چون از تن معارف کند
باقی ماند و گویند عبارت از معاد آن باشد که ارواح با موضع خود رسد اگر این را

حالی نیکو باشد از اینست خوانند و اگر حال آن بد بود از آن دوزخ
خوانند و گویند معنی نیست و دوزخ که در قرآن آمده اینست و گویند
معنی قول خدای بود که میگوید ارجی آلی را بک یا ضیعه ضعیفه این باشد که
روح با عقل اولی رسد و گویند ثواب بر دو گونه است یکی روحانی
و آن نظر بود به عالم ملکوت بخشیم عقل و دیگر راحت که عقل بجسم دارد
و عقوبت هم دو نوع بود یکی روحانی و آن دوری بود از ملکوت و دوم جسمانی
چون حرارت و برودت و گویند حشر اجساد محال است چون روح ازین
معارف که اگر در اجساد الهی جمیده بود و برنجی از دیکوئی زرسیده باشد
بفصل پیوندد و ادرالدنی باشند و این معنی را اینست خوانند و اگر نفسی شریر
ناجیه بوده باشد چون از جسد جدا شود قصد عقل اولی کند چون بکره انبر
رسد زیر آن بماند و نتواند که قصد ملکوت کند و بفصل رسد و اگر زیر
قطب جنوب بماند از کر ما معذب شود و اگر زیر قطب شمالی بماند از
زمهر بر معذب باشد پس معنی عذاب دوزخ و زمهر این باشد و گویند که معنی
سعادت این بود که روح با عالم علوی رسد و شقاوت آن بود که در عالم
بماند و قومی از ایشان گویند که سعادت نفس آن بود که بهر شش بکمال رسد

۴
و کمال جوهر دانش علوم باشد و زک حرم شهوة کردن و پیشانی
فلاسفه خذلیم الله تاسخی باشند بعضی گویند نفس نعل کند الا بئال
جسد که از وی بیرون آمده باشد نفس خیر باخیر شود و نفس شر
باشر و بعضی گویند نفس فاجر در جانب جنوب یا شمال بماند چنانکه
یا اگر دیم گویند نفس استعمال فکر کند مادام که با جسد باشد چون عالم
عقل رسد و نفس فکر کند تا در جسد بود ناطق بود بفکر و چون عالم
شود ناطق بود نیکو بطق عقلی بفعل فی صورت و گویند چون نفس
در جسد بود قابل تجرب بعضی نه بذات چنانکه گویند نفس بفکر یا
جزان نفس شهوانیت و نفس شهوانی جز آن نفس همی دیگر گویند
مسح جزو از اجزای نفس در مکان است اما افعال او در اعضا
حیوان ظاهر می شود و گویند نفس ناطقه نیز افعال که کند بواسطه
نفس همی کند چون از جسد مفارقت کرد چیزهای عقلی داند و چیزهای
حسی نداند از بهر آنکه خفیس است و گویند هر قل جبار و اود پادشاهی
بزرگ بود افعالی چند کرده است که پادشاهان بعد از وی خوانند که
و همچنین ایشان که پیش از وی بودند چون عالم علوی رسند آن همه در ششم

خوار و حقیر بود پس معلوم شد که محسوسات خوار و خست است **اعلاطون**
چنین گویند نفس عبارت است از اجزاء آتشی رونده درین بطن **در بحال**
گویند نفس عبارت است از هوایی که در اندرون میرود و می آید **والس** مسلطی
گویند نفس عبارت است از آب و قومی از ایشان گویند نفس عبارت است
از مجموع اخلاط چهارگانه چون قدر هر یک معین بود و قومی گویند نفس
عبارت است از اعتدال مزاج و قومی گویند عبارت است از ادراج که در دماغ
متکون شود از بهر چیزی که تعلق بدماغ دارد و دماغ را صلاحیت قبول آن
باشد و قومی گویند نفس عبارت است از ترکیب خطیط و در بعضی اقوال
بسیار است اگر جمله یاد کنیم خواننده را ملال خبرد **اما** فلاسفه گویند
در نوامیس که مسلمانان آنرا نبوت خوانند بدانکه ایشان چیزهای حسنه
کنند در ناموس گویند نفس ناطقه دو است اول عقلی دوم نظری و عملی
محسوسات تو آن دریافت و بنظری معقولات و حس احسن است
در ادراک محسوسات و محسوسات احسن در کائنات و معقولات
بهترین در کائنات و عقل عالی ترین اسباب ادراکات و قوت
متخذه متصل است به دو و خادم ایشان است پس قوت متخذه ماده قوت

عقلی باشد و قوت عقلی ماده قوت نظری باشد و قوت نظری ماده
عقل متفعل و عقل متفعل ماده عقل مستعد و عقل مستعد عقل فعال
و در حقیقت جمله بخیر است و چون قوت متخذه قوت عقلی شود
و عقلی نظری و نظری عقل متفعل و عقل متفعل عقل مستعد و عقل مستعد
عقل فعال پس چون بافعال متخذه بدرجه کمال رسد و حیثی فعال آید
و از فعال مستعد و از مستعد متفعل آنکه فیلسوف شود اگر فیض کند
بقوت متخذه بافعال می شود و جمله آنچه بود و آنچه باشد بدانند و در اسعاد
اعظم بنماید و خیر است اول و آخر بیان کند و بفرا مید و حاکم در پس
و در نفس حاکم کند و ربی نبود که هیچ رئیس الای دی نبود و ناموسی
بود که طاعت وی واجب باشد و فعال اینجا عبارت است از جبریل
و مبعده و خدای تم و فیض وحی و اتصال معراج و ناموس نبوت **به انچه**
این قوم را خطب بسیار است یکبار گویند مبدء اول عقل است و او اشرف
موجودات است و نزد بکر مبدء اول دیگر بار گویند عقل خداست و ملائکه
نزد ایشان قوتهای نفسانی است و شاید ادراک عقل **اعلاطون**
کتابی در نوامیس تصنیف کرده و در اینجا انبیاء را گوید بعد ازین حکایا

بدانکه این قوم را خدا لم الله اعتقاد بصلاح و انبیا و کتب و هر چه مخلوق رسا
از امر و نسی و احکام و اخبار و امثال بنامند و جمله شریعتها و دینهای رسل
و اخبار کور و عذاب و حشر و نشر و حساب و تران و صراط و سبقت
و دوزخ و ثواب و عقاب و ملائکه و ملک الموت بنامند و همه را
محال و پدیان دانند و گویند کتب و رسل سخن ایشانست و هر که این
چیز را که یاد کردیم ایمان بود او را جا بهل فسادان شناسند و گویند رسولان
جمله حکما بودند اما ایشان جاه و منصب دوست بودند از بهر مصلحت کار
خوش این شرایع و دینها بنامند و نامادانان و جاهلان بطبع خود
کردارند اگر چنین بودی کس مطیع ایشان نشدی و گویند رسولان اگر چه
حکما بودند درجه ارواح بر ایشان عقل اولی کمتر از حکمای دیگر باشد
زیرا که ایشان ترک حکم و ریاست کرده بودند و رسل ترک آن نکردند
و گویند سرکردانی خلق و کدای ایشان همه از رسل و انبیا بودند و اگر ایشان را
جاه و ریاست دوست بودی و خلق را بحال خود بگذاشتندی
در دنیا فساد کم ازین بودی و گویند نکاح را فایده است که فرزندی آید
دانش که تربیت وی کرامتی یابد کرد و او را بگذارم خانه می بایست و اگر نه

بدانچه شخصی گوید این زن را بتو دادم و او گویند خواستم بدین کلمه
مسج حلال نشود اگر قضایح کفر این ملائین جمله یاد کنیم بطور اتمام
نشود بدین قدر اختصار کنیم **اصحی** **فکک** **بهم** بیان ایشان
خلافت در قدم عالم آمان که گویند عالم قدم است قومی گویند شمس
بروج تعلق دارد با چهار طبایع بروج بگرد و حیوان بدید نباید انکه ابتدا
از حمل کنند و گویند دوازده هزار سال شمسی قسم حمل بود و در وی مسج حاصل
نیاید زیرا که حمل برج آتشی است و یک عنصر جبری حاصل شود
و ده هزار سال قسمت نور است و نور ارضی است و بدو عنصر جبری
حاصل شود یکی سرد خشک و یکی گرم و خشک و مشق هزار سال
قسمت جو زاست چون سه طبیعت جمع شود گرم و خشک و سرد و
خشک و گرم و تر نبات بدید آید و چون دور بر طمان رسید و آن
سرد و تر است چهارم طبیعت تمام شد حیوان بدید آید و قسمت
شرطان سخت هزار سال است و سخت شاره بدین دور بادی شریک
در هزار اول زحل شریک دی باشد و همچنین تا بقدر رسد هر از آخر شریک
نمر بود و گویند چون این دور تمام شد عالم خواب شود و در دور اسد و جد و میزان

سبع حیوان باشد و چون دور بعقب رسد حیوان بدید آید
و گویند ابد چنین باشد در برج آتشی و ارضی بیچ بنود و در برج هوای
بنات بدید آید و در قسمت برج آبی حیوانی بس بقول ایشان هر
سی هزار سال که خراب بود هفت هزار سال آبادان بود و دست
برین ترتیب باشد و هر که که خراب شود آب بیج مسکون بگردد
و چون آبادان شود در آن ربع بود که آب از آن نقل کرده باشند و قوی
از ایشان گویند دور تعلق سیر اوجات و در آن دو مذمت و بعضی
گویند بهشت چهار هزار سال یک دور اوجات تمام شود و بعضی گویند
بسی شش هزار سال تمام شود نزد ایشان هر که که اوج از مثلش نقل
کنند بیک عمارت نقل کند از ربعی بر ربعی همیشه چنین باشد و آنها
گویند که عالم را آخرت سه فرقه اند **اول** اصحاب سند و همد گویند
مدت ایام عالم چهار هزار هزار و سیصد و بیست هزار و هشتاد و هشت
فرقه دوم اهل سند و ایشان گویند مدت ایام عالم چهار هزار و
و هر طوری چهار هزار و هر کوری چهار هزار و در دوری شش هزار سال
مجموع آن سیصد و شصت و چهار هزار سال باشد **فرقه** سوم فرس

و ایشان گویند مدت ایام دنیا سیصد و هشت هزار سال باشد
و این چهار قسم کنند چنانکه بعد فصلها هر فصلی سه ماه است و از آن
کوثر نام کنند بس هر کوری بسی قسم کنند بعد روزهای ماه و از آن خواهند
بس هر دوری بدوازده قسمت کنند بعد ساعات و روز و از آن عمر
خواهند و هیچ کس از بختان و فلاسفی انکار آن نکند که شاید عمر ما در آن
باشد مثل هزار سال و ده هزار سال و زیاده و اصحاب طایفه گویند
غایت عمر صد و بیست سال باشد و پیش ازین تصور نبوده اند
بنامی مذمت فلاسفه بر یک اصل است و آن انکار صانع مختار و
قدم عالم و چون درست شد که عالم محدث است لابد که در احوالی
باید و آن محدث صانع باشد و چون قدم عالم باطل شد مقالات
ایشان باطل بود **دلیل بر حدیث اجماع** بر وجهی مختص
بدانکه جسم اگر قدیم بود در آن یاساکن باشد یا متحول و هر دو قسم
باطل است پس عالم قدیم نبود دلیل بر آنکه اگر جسم قدیم بودی یا متحول
بودی یا ساکن از بهوانکه جسم را از تحیر که بر نباشد و چون در تحیر
بودن باشد اگر در تحیر قرار بگیرد مستحکم باشد و عقلا از وجود

جسم بحر این دو قسمند مانند بس لازم شود که جسم یا ساکن بود یا متحرک
زیرا که واسطه نیست میان سکون و حرکت و جسم در ازل ساکن
بود زیرا که ادوار فلک نزد ایشان از نیست پس جسم در ازل
ساکن نبود و نشاید که در ازل متحرک بود زیرا که حرکت عبارت
بود از نقل از مکانی بمکانی پس حرکت مسبوق باشد بوضع انتقال
و نشاید که ازل مسبوق بود بخیزی و جمع میان حرکت و سکون
محال بود پس لازم شد که جسم محدث بود از بهر آنکه سابق بر حرکت
یا سکون و حرکت و سکون هر دو محدث پس لازم شود که جسم محدث
بود و نیز چون حرکت آمد سکون نیست شد اگر حرکت و سکون
قدم بودندی عدم بر ایشان روا نبود و چون درست شد حدوث
جسم لازم آید که عالم را صافی قادر عالم مختار باشد تا فعل محکم از وی در
شود و این دلیل بود بر فساد مقاله فلاسفه و جمله دیگران اینقدر کفایت بود
درین موض
در مقالات مجوس و دین ایشان بد آنکه مذنب مجوس آنست که عالم را
دو صانع است یزدان و اهرمن یزدان خدا را گویند و اهرمن شیطان را

۴۴
گویند چون باری نه عالم را بیا فرید اندک بگرد گفت مبادا که او
ضدی باشد که در اعدا باشد شیطان از فکروی بدید آمد و بعضی گویند
چون یزدان تنها بود و او را وحشتی بدید آمد فکری بذات قدم نکرد
و اهرمن از آن بدید آمد و اهرمن بیرون عالم بود از سوراخی نظر
کرد یزدان را بدید بر جاده و منزه بود و کشته و فساد در وی بدید
آمد یزدان ملائکه را بیا فرید تا شکر وی باشند و خود را شکر یا اهرمن
جنگ کردند جنگ میان ایشان در بماند چون یزدان نتوانست
منع اهرمن کرد با یکدیگر صلح کردند و شمشیر را پیش فر نهادند و قوی
گویند پیش ملائکه بنهادند بشرط آنکه اهرمن در عالم باشد آن بدست
که معین کرده بودند و هر کدام که عهد شکستند پیش از آن بدست باخیز
اورا شمشیر خود بکشند و چون بدست باخیز رسد اهرمن از عالم بیرون
و چون وی بیرون بود عالم خیر محض باشد و فساد باقی نماند و بعضی
از ایشان گویند یزدان و اهرمن دو جسمند و بعضی گویند یزدان است
و اهرمن از جسم است و گویند یزدان مطبوع است بر خیر و شر نتواند کرد
و اهرمن مطبوع است بر شر و خیر نتواند کرد و هر چه خیر است در عالم از یزدان

حاصل شود و هر چه شر است از اهرمن و گویند بیماری و از بدین بود پیا
مانند مار و کزدم و جز اینان قبیح است و آن از اهرمن حاصل شود
و این باطلت زیرا که فکر و شک نزد اینان هم قبیح است و آن از
یزدان حاصل شود نزدشت بنی مجوس از اهل اذربایجان بود و در بار
مقیم بود و حال او چنان بود که دی علم نجوم و طسمات و نجاری نیک
و انسی زیر زمینی ساخت و نقفات چند ساله در اینجا ضبط کرد بعد از آن
تن برنجوری داد پس را گفت چون من تن خود را چون مرده سازم کور من
در جنب زیر زمین کنی و جان کن که من در زیر زمین نشینم پس نزدشت
تن برکت داد و هر اورا بجنب سرداب برد چنانکه فرموده بود چون خلق
باز گشتند او در آن سرداب رفت و مدتی آنجا نشست و بعد از آن برپا
آمد و کتابی بیاورد که آنرا زند بازند گویند و گفت خدای مرا زند کرد و اند
و بر سالت بشمار شد مجوس و اقول که دند و گویند دی رسول نزدشت
و گویند کثاسب و اسفندیار اورا چوبیس دند نزدشت معجزه ظاهر
کرد او را را که دند نزدشت گویند خالی آن آفرید که سسی ذات دی
باشد و چون در عالم خیر و شر هست لازم بود که عالم را دو خالق باشد

و گویند خالق خیر خدا بود که از هیچ عاجز نشود و خالق شر و فساد و ظلمت
نامم بود و عاجز باشد **مقاله** گویند هر دو قادرند الا انکه صاحب خیر
ابتدا کرد و خیر بیاورد و صاحب شر نیز شر بیاورد و هر که که او خیری کند
صاحب شر در ازای آن شری کند و بعضی از ایشان گویند جسم را دو خالق
و بعضی گویند جسم را هیچ خالق نیست الا انکه او را دو خالق بیاورد صاحب
خیر با وی خیر کرد و صاحب شر با وی شر کرد قومی گویند جسم را خالی خیر
آفرید و قومی گویند خالی شر آفرید و گویند هر آن جسم که از وی خیر بوجود
خالق دی خالی خیر بود و هر آنکه از وی شر بوجود آید خالی دی خالی شر بود
ابتدای افرینش خلق مجوس گویند بدو خلاقین که بود
بودند آدم و او اصطی فارسی بود چون اصطی بر دهنی از وی روانه شد
و در زمین روانه بود و چهل سال در زمین ماند انکه درخت ریاس از آن
بید آمد و شکافته شد و ششی و شاه از آن بیرون آمد یعنی آدم و حوا
و بعضی گویند درخت ریاس از جنس نبات است حالت کرد و جنس
انسان شد و گویند فرزندان آدم و حوا در ضلالت و گمراهی بودند تا
روزی که راه شنبه و اوایش را با عبادت خدای خواند و گویند در راه از

منند و فرس و دیگران اورانداستند و قوم از ایشان اورانداستند
 ۶ لیه ۲ مانویه ۳ عالیه و کوبند آدم و حوا که راه وصال بودند
 و کوبند فیصد یعنی آنکه سابق بود یکی و سنت با جاد اگر بدید عیب که
 که ظلم میکرد و حق دیگران بدست میگرفت بر خاست و خطبه کرد و گفت
 شما بسیار شدید لابد شمار را بر منی مطاع باید که دفع ظلم از مظلوم کنی این
 گفتند تو ادب تری بلکه از ما و او اول کسی بود که آتش برستند و آتش خانه
 کرد در خراسان که از انار عدوی خوانند و دو ان از بهر وی گردیداد
 بنا کرد بر شرط جلد و معنی گردیداد آنست که اگر از کرده یافتند و کوبند
 صدق او بنادند و کوبند کیوه مرث نهادند معمور یافت و این دلیل بود
 که کیوه مرث بر ابو البشر بود و کوبند از بهر این اورانداستند خوانند کوبند
 طوفان نوح در زمین فرس بود و طوفان عام پیش از آدم و حوا بود و او ساق
 از ایشان کوبند خضر یا سید اجیاست و جز از وی باب الایمان بود و او برادر
 جمیل بود **مانویه** کوبند در زمان داران زردشت ابرو و نذ ظاهرا شد
 جوس از انکار کست و مانویه کوبند عیسی مسیح حلق را راست میخواند
 و موسی مدینه سمیه بود و جوس کوبند از اول عمر دنیا تا آخر ذوالیله و او دره بهر

سال بزدا ان معذور کرده است و اول ایشان که از یزد کیوه مرث
 و اول حیوانی که از یزد نوز بود که از انکا و بد خوانند و ایشان در مرکز
 علویات همانند سه بهر از سال نی آفتی و آن سالهای حمل و ثور و
 جوزا پس ایشان از برین هر سالند و سه بهر از سال که سالهای سرطان
 و اسد و سنبل است بی آفت و بلا در زمین بدند و چون دور میران
 رسید و مضاد آن و فساد ظاهر شد کیوه مرث و ثور مالک است کل
 دنیات شدند سی سال از دور میران پس کیوه مرث بلند و از پیشانی
 نقطه بیرون آمد و در زمین فرود رفت و حمل سال در زمین نهاد و از
 درخت ریاس بدید آمد چنانکه گفتم پیش ازین و کوبند طالع الف
 میزان بود و خمس و فقر و سارگان در شرف بودند الا عطار و
 محوس کوبند سارگان چنانکه محس اند و کوبند اگر نه آن بودی که
 درین جهان راجع می شوند بقهر بسی افتما و بلا باید آمدی اما ایشان
 که اکب بیابانی دفع سردی ایشان میکنند و این حکایت از کتاب
 کیان و بیان از کتب محوس نقل گردیم و در کتاب جوهره روز گفته اند
 که خیمه در آخر استندار مذماه بود و از اجنهان کوبند درین روز

خدای جهان یافزید و در آن چیز نافرستید و در هر گاه شب نوروز
 ارواح بر بالاشود و گویند درین خمسة مختاره هر روز بعد از نماز فرشته از بهر
 صاحب روز لایق شود و همه عبادت های ایشان در آن وقت درست بود
 که ردی بپوشد و بپوشید بس عبادت کند و قومی از ایشان گویند ابتدا
 خلق از قبل بود و مصلیان نه از آدم و حوا اند و اهل گویند اول خلق نه از
 یک پدر بود که اگر یک پدر بودندی در اشکال ایشان تفاوت نبود
 محسوس گویند ارواح جزو است از نور رب العزة و این را در جسمها
 محسوس کرده اند و جسم جزو است از ظلمت و ظلمت جزو است از
 اعیس چنانکه نور جزو است از رب العزة بدانکه هیچ مذمت دیگر
 مذمت فلاسفه از مذمت محسوس نیست و ایشان دلیلی ندارند و خواهر
 و دختر و عمه و خاله و آنچه بایشان مانند و برانند جمله حلال دانند الا که فلاسفه
 جمله قبیح شرعی و مجرمات حلال دانند و محسوس گویند شرع مباح
 کرده است الا آنکه هر فرزندی که از آنها زاید آورد شرف و فرزندی
 که از مادر خود آورد شرفی از همه بود از آنکه از دختر آورد و آنچه
 از جده خود آورد شرفی از همه بود یکی از محسوس که از جمله در آن بود

این داده است گویند چون مادر این فرزند جده پدر باشند این فرزند
 را فراسنی و یکسانی باشند و ضعیف بود و نیکو طبع بود و ای و محال باشد
 و درین میان غنی عظیم میکرد و ناکوت که عطار مددی بود که از جده پدر
 خود بوجود آمده و او زنی بر بود و منظر پدر عطار در ابروی
 شفقت بود هیچ مدی بوی الثقانی نمیکرد در روزی که محسوس
 از آن بزرگوار میداشتند از بهر هنرک و شفقت او را دلی کرد در حالی
 که افتاب طلوع و عیون با وی بود آن عجزه حامله شد و در دست
 چهل روز پس اصحابی دید در خانه میجو شایند و متفرقت باقیست و
 شکری بر او عن کا و سیرت و بخوردی میداد تا آن وقت که بار
 خواست نهادن چون وضع حمل نزدیک شد حکما در سار محسوس
 را پیش روی حاضر کرد و او را در مقابل نشانید و پسر زن اسارت کرد
 بدیشان که دور شود ایشان دور شدند و ایشان ترا گفت برابر
 افتاب بایستید و دعا و نضاع کنید ایشان برابر افتاب بایستید و
 و نماز و دعا کردند چون معبود صنوع و نضاع ایشان بدید فرزندی
 از وی پدید آورد آدمی که در حال سخن گفت و ایشان را امرونی کرد

و در عطا کنت و بند داد و بزر کرد و بخورد و بیا شناسید و دخی کرد و در ست
بالارفت و ایشان بدومی نگرینند تا با سمان رسید از تابش
انقباب سوخته سوزد پاره غم پیش ایشان فرود افتاد چون ایشان
آن حال دیدند متحیر و غمناک شدند و مدیوش شدند پس ایشان
روز هفتم از مولد او در بیت العباد جمع شدند در عبادت معبود
خود را عبادت کردند بخصوع و خشوع آنکه نوری روشن شد و
کرد ایشان در آمد چنانکه این تراپوش شدند پس آن نور شخصی
شد و بایستاد و خدای تعالی را شناسد و ستایش کرد و گفت حمد پرستم
آن قدری که پیش از دی چیزی نبود و او را آسبسیست و عقلمانی
دی نباشد و هیچ کس او را در نیابد و او کاملتر و فاضلتر و غامضتر
چیزهاست و او است سزاوارش که با فضل در رحمت رحمتی لطیف
که ویراست با خلق و باری دهنده علوم و حکمت مددی که منقطع نشود
و باری که زایل نکرد و وجود او را اول است وجود او را غایت
و شمار اعلام میکنم که فلان بن فلان معنی انقباب بدو رسیدم و مرا
قبول کرد و در دکانی کرد ایند و مرا نام عطار رد کرد و مرا مدی کرد بقوت

تعالی لطیف و کویا کرد ایند و من دستور خواستم تا شمار از یار
کمتر از دستور داد من پست نما آدم تا شمار از خبر دم از آنچه من
ددم از بزرگی لاموت و فراخی ملکوت و آنچه من بدان رسیدم
و مرا حاصل شد تا شمار ایند که معبود شما بزرگوار و کریم و رحیم است و من
را خواستم که تذکره از من که نزد یک بود بهدایت و زاد نمودن شما
پس بعضا جو بان در آدینج و از طرف او نوری درخنده چون چراغ
ظاهر شد چنانکه بر دوش ظاهر بود پس آن شخص دیگر بر بالارفت
و باقی شد پس آن نور بماند در خشان و آن ادل اش است که ویرا
پرستند و از آن جبراعها

مقرر باشند به بنوت عیسی و منکر بنوت موسی و هر دو بن باشند
 به آنکه نور و ظلمت هر دو جسم اند و در باب معاللات فلاسفه بیان
 کردیم که جسم محدث است و محدث صانع را نشاید و نیز پس
 ایشان نور بطبع در علو باشند اید و ظلمت در سفلی باشند اید و امتزاج
 میان نور و ظلمت محال بود از بهر آنکه نور بسفل آید و با ظلمت امتزاج
 کند از طبیعت بیرون رفته باشند نه نور باشد و اگر ظلمت بیرون
 شود و با نور امتزاج کند از طبع بیرون رفته باشند آنکه نه ظلمت باشد
 اما قول **و میانه** از همه عجیب تر بود که نزد ایشان ظلمت بواسطه
 و مواسات صانع را نشاید و نیز گویند نور عالم است و ظلمت چنانکه
 فراج میان جبل و علم تصور نه بند زیرا که لازم بود که علم نور ناقص
 و جبل ظلمت نه بینی که اگر آب گرم باب سرد بیامیزی قوت آب
 گرم ناقص شود در گرمی و هم قوت آب سرد در سردی و همچنین اگر بینی
 سر که با بینی غسل بیامیزی هر دو از طبع اصلی خود بیرون شوند پس نور و
 ظلمت حفظ طبع خود نمی توانست کرد چگونگی عالم توانست آید و قوی
 دیگر از ایشان گویند و این قوم را **مفویسم** خوانند میان نور و ظلمت

واسطه گویند چون تفسیر واسطه کنند آرا حاصل نیاید و چیزی
از آن فهم نخوان کرد و گویند نور اکنون مجوس است در جسد ظلمت
و پیش ازین مجوس نبود و از بهر فساد و شر در عالم بیشتر است
از خیر و این جمعی عظیم است نور چون خود را از زندان ظلمت خلاص
نی تواند کرد عالم چگونه تواند آفرید **بدانکه** ذکر شود بان در باب مجوس
از آن یاد کردیم که اصل همه ملکیت اگر چه در بعضی مقالات مختلف اند
نیز می گویند که بعد عالم را دو صانع است اگر چه بعضی برون آن و اهر من
گویند و بیره نور و ظلمت چون اصل یکی بود در یک باب ذکر کردیم
بدانکه مجوس گویند کادان ملائکه اند و اینها ترا عبیدی است کادی را
دست و پای محکم به بندند و بر مالای بلندی برند انتر ل لا تتر ل یعنی
فرور و فرود و دست از آن باز دارند چون بر پس رسیده و مرد
گویند آرا بزدان گشت خوانند و گوشت دی بخورند و به بزرگ بیگانه
فرستند و جوس غسل جنابت نکنند و گویند جز از ذکر هیچ چیز دیگر
نباید است و گویند مثال این حال جان بود که کسی چیزی جز بند در
بار دارد و چون یکی از آن در نجاست افتد لازم شود که جمله بسوزند بلکه

انچه نجاست بوی رسیده بود باید شست و مرده را نشویند
در کو نکند و بعضی جاسهای فراخ بزرگ کنده باشند و از آن دحمه
خوانند چون یکی میر در سیمانی بگیرند و مرده را به آن محکم به بندند
و در آن جاه که در دی مرده باشد بی کنش و او را در آن دحمه اندازند
و بعد از دو روز بروند اگر کلاغی یا مرغی دیگر چشم دی بیرون آورد
باشد گویند این از اهل بهشت است و اگر بنیاد مرده باشد گویند از
اهل دوزخ است و قومی مرده را در خانه خود باز دارند و جوی بی زمین
فرورند که او را سری دو شاخ باشد چنانکه سر دو شاخ زو
رخند آن مرده باشد و بخان بگذارند و مقالات و فضایل ایشان
بسیار است اگر خواهیم که جمله را یاد کنیم ملائکات چیز دیگر می شود ادلی
بود که برین اخصا کنیم **سوم**
در مقالات جنودان و صابیان در سایان **بدانکه** یهود بعد از موسی
و هرون علیهما السلام بهتاد و دینک فرقه شدند و هر یکی اران دیگر را حال
و کراه داشتند و انچه در زمان تار و بلاد عم اند دو فرقه طاهر زندگی
را **قرا** خوانند و یکی را **ربان** ربان بعد از گویند که فرقه و فواخس و ظلم رحله

نه بندند و گویند بنگذ و بد بخواید و بدراضی نباشد و ثواب
عقاب خلیای بر قدر افعال ایشان باشد چنانکه حکمت اقتضا
آن کند و او را بتوان دیدن و جا و مکان ندارد موافق اهل
عدل **و قرأ** شبیهی باشند و گویند او بر عیسی است و سرود
و پای و جمده اعضا دارد و آید و رود چنانکه شبیه اسلام گویند و کفر
و ظلم و جملہ فواحش و فساد دارند و گویند او را بتوان دیدن
چنانکه نجیره گویند و جملہ جهود مقرر باشند بهر بنی و رسول از پیش موسی و
مردن و بودند بوش بن نون را بنی دانند و وصی و بنو زبیدی و رسل
که بعد از موسی بودند ایمان دارند اما سلیمان و عیسی و محمد و گویند
سلیمان حر بود و جن و انس بسطیع او بودند و گفته اند که یهود
سلیمان را رسول دانند و گویند عیسی پسر یوسف نجار بود و مردم را
نامش را گویند و گویند عیسی را یهودان کشتند و این دروغ و خدای
در قرآن میفرماید ما قتلوه و ما صلبوه و گویند چهار زن بمنجنج بودند مریم
خواهر نوحی و هرون و جلدی و ساره و ربیع و گویند موسی کت
و بن و شرح من هرگز منسوخ نکرده و تا دامن قیامت باشد و یهود در نسخ

بر سر قولند قوی گویند نسخ شرایع جایز نبود و قومی گویند جایز بود
اما نسخ منع آن کرده است که موسی گفت شرع من هرگز منسوخ
نکرد و قوم سوم دایش را عیسوی خوانند گویند نسخ شرایع جایز
بود عقلا و شرعا و محمد رسول بود اما او را یهود فرستادند و بنی
بنی اسرائیل و این قوم اندک باشند بدانکه اصحاب متنباه بود و ادب
مسلمان پیشتر بود چنانکه خدای ۱۲ در قرآن یاد کرده و ایشان گویند
آنچه محمد میگردد و می نمود از معجزات بقوت سحر بود و ابلیس یار دی
بود در نینعی و کعبه را بیت الشیطان خوانند و این از یاران عجب
نبود که چون موسی بگو طور سیار رفت بناجات و میر و نرادر
میان قوم بگذاشت چون وعده از سی روز بگذشت و بجهل
رسید متعاضد بهر ابنی اسرائیل که ساله پرست شدند و قول هر یون
قبول نکردند و چون موسی باز آمد و ایشان را ملامت کرد و خواستند
که توبه کنند قبول توبه ایشان آن بود که یکدیگر را بکشند و شمشیر بکشند
نهادند چون بیست هزار کشته شدند جبرئیل آمد که دیگر بکشند که توبه
ایشان قبولست **و دیگر** چون هرون و فاطم یافت موسی او را

دفن گردد و با پیش بنی اسر اسل آمد قول او قبول نکردند و گفتند که
هر روز انوشی از بهر آنکه رسالت از آن تو باشد موسی دعا
کرد و هر دن زنده شد و گفت خدای بدم امیر ایند و موسی گفت
و فضاخ بسیار باشد ایشان را یکی از جمله فضاخ ایشان آنکه گویند
خواهری که از مادر باشد ستاید ویرا زن کنند و اگر مادر پدری بود
نکاحش درست نبود و بظاهر این انکار کنند و پیش ایشان
مرد متو اند که طلاق زن خود دهد با پیش فاضی ایشان رود و فاضی
ایشان دو کس از عدول ایشان پس زن فرستد و گویند فاضی
را طلاق داد اگر زن پیش از سه روز باز کردد طلاق واقع
نشود و اگر بعد از سه روز آید طلاق واقع شود و جماعتی گویند
هر که زن ایشان طلاق واقع شد هرگز آن زن بر نی نتوان کرد
البته و اما این یقین نیست اما امکان دارد که راست بود
اما ناری و مقالات ایشان چون عیسی را آسمان بردند
نزاری بهشتا دو و فرقه شدند بعضی بعضی را کافر خوانند بدانکه
جمعه نزاری گویند معبود جوهر است و اقیوم و این اقلام را یکی

۵۰

۵۲
اقیوم آب خوانند و آن قدیم بوده دیگر اقیوم انش و این کلمه است
سوم اقیوم روح القدس گویند و آن حیوة است و معولات یا
جوهر بود یا عرض و شاید که خدای تعالی عرض باشد و گویند شاید که
مرکب باشد که اگر مرکب بود لازم آید که جوهر بسیط بود چون گلشن
درست نشود الا که حی باطن باشند و عیسی را پس خدا گویند و روح
القدس یعنی دین بدو زنده شود و آنچه در اینجا گویند نامعقول است
نه ایشان میدانند و نه بفهم می توانند رسانند چون ایشان را
پرسیم که اینجا چیست و عبادت عیسی چرا واجب شد گویند از
بهر آنکه لاموت است یعنی خدای و قومی گویند از بهر آنکه عیسی واسطه است
میان ما و میان لاموت **اما معقول** از ایشان گویند اینجا بدو است
بود و ناموت لاموت شد و این فاسد است زیرا که نزد
ایشان لاموت جوهر بسیط است و ناموت جسم مرکب است و اینجا
صورت نبیند و اگر اینجا تصور داشتی لازم بود که لاموت مرکب
بود یا ناموت بسیط و این هر دو باطل است **بسط** گویند
میان ایشان محاربت نبود الا آنکه کلمه ناموت مسیح را یکی کردند

بس سج دو جو هرست و ده اقنوم و **ملکاتیم** گویند تا دباستان
کلی بودند بس سج دو جو هرست و یک اقنوم بعضی گویند
الحاد آن بود که حکم در سج تا نیز کرد چنانکه صورت در اینست تا
کشد لی آنکه نفل کند و بعضی گویند معنی الحاد آنست که حکم در سج
تدبیر چیزها کرد و ایشان در بعضی سبجها گویند ایمان دارم بواحدی
که بدست و مالک چیزها و رب و احد سج پسر خدای که از
پدر بد آمد پیش از همه چیزها و نه موضوع است الهی حق از الحق
از جوهر پدر خود و در اقایم خلاف کنند بعضی گویند اعیان و دو اتند
بعضی گویند خواصند بعضی اعراضی جسد که ملازم ذات وی اند
و بعضی گویند یا خواص است یا صفات و گویند آن چیز برایشان
گفت که از جوهر چیزی بود که شریک وی باشد در صفی ذاتی و چون
عیسی از لاهوت بود لازم باشد که شریک وی بود و اتصال عیسی
از لاهوت آن بود که خدای بانی که پدر وی بود او نیز از عیسی و عیسی
بدانکه پسر وی بود او نیز از آنکه پدر باشد و گویند مسیح خداست و
سج بخواریان گفت که شما برادران منید بس اگر خواریان و عیسی را

فرزندان بودندی خدای به حد ایشان بودی تعالی الله عن ذلك علواً کبریا
چونکه نصاری گویند یوحنا و متی و مرقس و لونی و انیان از خواریان بودند
و بهترند از موسی و هرون و داود و سلیمان و محمد انبیا علیهم السلام و گویند آدم و نوح و
ابراهیم و اسمعیل و یعقوب و انبیا بودند اما صالحان بودند و وحی بدیشان می آمد و
ملک که ابتر از ارباب است کردند می و خدای به بدیشان آموزانند بود هر چه
خواهد بود پیش از آنکه باشند و ایشان خلق را بخدای خواندندی چنانکه خدای
فرموده و گویند سلیمان گفتی بود که صد هزار گفت بر آنکه که اعتقاد چنین دارد
گویند تا بدنام سلیمان در کعبه بردن از بهر آنکه او را کبیرگی بود از سرتیان نام
شاه بود و ستوری داده بود تا در خانه سلیمان بت می رسمیدند و گویند که سلیمان
بیش از پنجاه شام نبود تا آنکه ایشان روایت کنند که خدای عز و جل وحی کرد و او
که تر از فرزندی باشد و من پدر او باشم و او پسر من و لیکن چون راس الحاکموت
رفت و او در میس بود و کاهن شد خود را با الله ازین اعتقاد و گویند که می از خواریان
که در ایشان بهترند از انبیا و ملائکه و آن بخوابد سی درم از یهود بستند و ایشان را
وینگی کرد بر عیسی تا یهود عیسی را بگرفت بدو و بر درخت گرد کرد و بخانچین
میدانست که عیسی خداست و گویند عیسی در جسد بن گشت مجسم جسدی در میان

از فلاسفه و از بهر انکار سخن گفتن عیسی گفتند که عیسی در مدینه گفت ای عیسی
 من بنده خدام و ایشان گویند که عیسی خداست و مجوسی و یهود انکار کنند سخن گفتن
 عیسی در مدینه و گویند ایشان بنی مابند الا آن وقت که کتابی بیارند و الحجب
 که چهار زن نزد ایشان بنیابا بودند خلدی و استارده و بیعی دریم و ایشان را انکار
 نمود و این ضد سخن اولست و گویند چنانکه ارسال مرد در اردو بود ارسال زن نیز زود
 بود و گویند قول خدای که فرعون و هارون گفت یا هارون این صراطی صراطی است
 و هارون بعد از فرعون بود بعد از او و در زمین فارس می بود و فرعون در مصر
 و اگر در زمان فرعون بودی در توریت یاد کرده بودی بداند که قول ایشان باطل است
 از بهر آنکه روا بود که هارون که در فارس بود آن زمان باشد که با فرعون بود و اگر گوئیم
 که همان بود روا باشد که اتفاق که فرعون از بارش بود و نقل کرد بمصر و جانشان
 که همان از فارس بود و با فرعون نقل کند بمصر و بعد از وی و آنچه گویند میان
 ایشان روزگاری بود و از دست نیت و اگر درست شود هارون دیگر بوده باشد
 شاید که یک هارون دیگر بوده باشد و نیز فرعون را با اتفاق از باب عقل
 چهار صد سال عمر بود چنانکه هارون بعد از او دست سال از مولود فرعون
 بوجود آمده باشد و چون بالغ شده بنوعی پوسیده باشد و انکار این حمل و غیایت

و آنچه گویند که اگر چنین بودی در توریت یاد کرده بودی گوئیم اگر حمله احکام و
 و اجاز در توریت بودی باجیل و دیگر کتابها حاجت نبود می و فرستادن آن
 بنیابا بودی بداند که نصاری چون مجوس خفته کنند و غسل خجالت و حصی
 نفاس و اینها خفته کنند و در حصی زمانه او می کنند و گویند هر که زنی که در سج زدن
 دیگر خواند کرد و نتواند که وحی گیرند کند و نتواند که او را اطلاع دهد درنی
 دیگر خواهد یا گیرند کی را وحی کند چون بنوعی میرد زن نتواند که هر که نتواند
 و نزد یک این مسیح حده و فضا ص باشد و در حله قضای اینان
 بر تمدن ملات خضر بدین قدر اختصاص کنیم **اصطیاف** گویند عالم را
 صانعی است که خلقت و کواکب را بیافرید با کلامی مام و تدبیر عالم کواکب را در هر چه
 در عالم دیده آید و آید مدبران کواکبند و ایشان عبادت کنند در صورت هر یک
 از کواکب این نیست که از سیاره تنها را شنیده باشند و سجده کنند ایشان را و گویند
 از بهر آنکه اگر کواکب در هم سجده است می کنیم و این سخن خود را انقض کرده و کنند
 کواکب قدیمند و گویند از بهر آن مشتی عبادت کنند که در چیزه اند که در عالم دیده می آید
 و قومی از ایشان میگویند کواکب مشتی عبادت نمیشوند بلکه ایشان را قبیله خود
 ساخته ایم و عبادت خدای کنیم چنانکه شما کعبه قبیله خود ساخته آید و قومی

و آنچه گویند که اگر چنین بودی در توریت یاد کرده بودی گوئیم اگر حمله احکام و
 و اجاز در توریت بودی باجیل و دیگر کتابها حاجت نبود می و فرستادن آن
 بنیابا بودی بداند که نصاری چون مجوس خفته کنند و غسل خجالت و حصی
 نفاس و اینها خفته کنند و در حصی زمانه او می کنند و گویند هر که زنی که در سج زدن
 دیگر خواند کرد و نتواند که وحی گیرند کند و نتواند که او را اطلاع دهد درنی
 دیگر خواهد یا گیرند کی را وحی کند چون بنوعی میرد زن نتواند که هر که نتواند
 و نزد یک این مسیح حده و فضا ص باشد و در حله قضای اینان
 بر تمدن ملات خضر بدین قدر اختصاص کنیم **اصطیاف** گویند عالم را
 صانعی است که خلقت و کواکب را بیافرید با کلامی مام و تدبیر عالم کواکب را در هر چه
 در عالم دیده آید و آید مدبران کواکبند و ایشان عبادت کنند در صورت هر یک
 از کواکب این نیست که از سیاره تنها را شنیده باشند و سجده کنند ایشان را و گویند
 از بهر آنکه اگر کواکب در هم سجده است می کنیم و این سخن خود را انقض کرده و کنند
 کواکب قدیمند و گویند از بهر آن مشتی عبادت کنند که در چیزه اند که در عالم دیده می آید
 و قومی از ایشان میگویند کواکب مشتی عبادت نمیشوند بلکه ایشان را قبیله خود
 ساخته ایم و عبادت خدای کنیم چنانکه شما کعبه قبیله خود ساخته آید و قومی

از ایشان گویند عالم قدسیت چنانکه فلاسفه گویند و نزد ایشان احکام و شرایع
و نبوت و کتب منزل و عبادت همه باطل بود چنانکه فلاسفه گویند و در میان
صحابیان فرق بسیارند جمیع گویند مود و صالح و سبب و موسی و هرون و عیسی
و محمد صلات الله علیهم و اینها بودند و گویند هر یک در دو نبوت و در دو طاعت و در دو عبادت
و بنواط و در سطا طایس جمیع اینها بودند و ایشان چند فرقند که عبادت کوکبت
از هر انکه ایشان بر اینند این قوم غل خاست و عیسیا جمیع گشت و از نجاست
احضار گشتند الاخر که در ایشان حلال است بجن که در حج و در عبادت و در عباد
که عبادت کوکب میکنند و دیگر از هیچ نجاست احضار گشتند **و اینها در عبادت**
و اینها در عبادت گویند صانع عالم نوریت و چون نور را در دیر که چشم توان دید
و قادر و جمیع و بصیر است و صابیه واسطه گویند اول اینها آدم بود و لغز ایشان
نیش و با این همه ایمان عیسی دارند و بر اسم انکار نیست اینها گشتند و گویند
بعثت اینها قبیح است از هر انکه اگر اینها چیزی فرمایند که موافق عقل بود
عقل گنایت بود و اگر خلاف عقل بود قبیح باشد و بعضی از ایشان گویند
که آدم و ابراهیم هر دو پیغمبر بودند و در ایشان هیچ رسول و پیغمبر دیگر نبودند و اینها
اصحاب مقالات و از باب طریق با رند و از باب دیگر در جمیع ثلاث خبره آنقدر

اینجا گنایت و عرض از یاد کردن اسمعیلی آن بود که هر که مطالعه این کتاب کند
از مقالات هر قومی با خبر بود و اصول و اعتقاد و مذنب ایشان الله السلام
چهارم در اصل فرق اسلام
و مقالات ایشان سیم حده آله فرموده است که پیوسته از موسی هشتاد و یک
فرق شدند و از میان بعد از عیسی هشتاد و دو فرق و است من بعد از من
هشتاد و سه فرق شوند جمیع هلاک شوند و در دو فرق باشند الا یک فرق که نجات
یابند و انکه هر فرق از این فرق گویند با حلی اسم و دیگران جمیع که راه دیگرند و نیست
در دو فرقند اما اجماع نیست که جمیع فرق هشتاد و یک صانع و اینها و اصول شرح افراد
کردند خون و مال ایشان و زن و فرزندشان در حسن اند و چون یکی از ایشان میرد
غسل و نماز بر او کنن و خوش واجب بود و در کورشان سلمانانش دفن گشتند اگر چه
چون یکدیگر را کافر دیکه خوانند و از یکدیگر مرثیه گیرند و اگر کسی خلاف این گوید
از تعصب و بی دینی باشد و اصل اینست که گفتم **اول** به انکه اصل این هشتاد و
فرق دو است و هر یک از او نام است یکی محمد و یکی مذموم اما اصل اول قومی اند
که خود را اهل سنت و جماعت خوانند این نام محمود است و خصم ایشان را اهل صاحب
گویند و این نام مذموم است اصل دوم قومی اند که خود را شیعه خوانند و اهل اهل

و خشم ایشان را در افض کوی و این نام مذموم است پس ایشان که گویند امام بعد
 از رسول ص و آله ابو بکر بود خود را اهل سنت خوانند بد و نامشعول میگویند و آن
 قوم که گویند امام بعد از رسول ص و آله امیر المومنین علی بن ابی طالب ص و خود را اهل
 ایمان و شیعه خوانند و فی الواقع چنین است و هر قومی از خشم نفسی است که ایشان را
 بدان خوانند طلب کنند اول توأصب گویند که مضب آن میخواهند که امام را ب
 گردیم این سنت نزد ما مذموم نیست بلکه محم دست و اگر آن میخواهند که مضب
 عداوت خاندان رسول نگردیم گوئیم این درست است نه باطل از بهر آنکه بازی و این
 کسی را آنکه حق دیگر را باطل کند ظلم بود و شما را درست نشد و هرگز نشد و که امامت
 و بعد از رسول ص و آله ابو بکر امام بود پس مضب از دلیل بود و دشمنی آنکه حق را باطل
 کردند و آنچه بنی امیه با خاندان رسول ص و آله کردند ترک و کمال در دم زدند از بهر
 و آنکه کسی ایشان را لعنت کند کار فرمایند و سعادت چون کمک گرفت بر خود نماید
 بخدا سلام بر همه مشرکان و منار لعنت بر خاندان رسول ص و آله میکردند و هر آینه
 این لعنت میکردند الا آن دو سال که عمر عبدالعزیز بود و چون او مرد دیگر نبردند
 لعنت میکردند اگر نه عداوت علی و خاندان رسول ص و آله بودی و جانی امیه را
 مسلمانان ایند و آنچه ایشان کردند و آنکه لعنت ایشان کند کار باشد

مثل از مسلمانان گفتند و ایشان
 را آن و مستحق این بنامید و آنرا
 مسلمان و من لعنت بر ایشان

که کسی که بر علی و خاندان لعنت کرد ما او را امام نگوییم و مسلمان بدانیم هم اصل است
 خویش کرده باشند زیرا که اصل مذموب ایشان است که امامت با اختیار
 و گویند چون یک کس از امت بیعت کرد بر دیگران واجب شد که بیعت کنند
 و این قوم که بر مسویه و برید علیهم السلام بیعت کردند و بر مردان علیه السلام بیعت کردند
 که برای هر که و عمر کردند اگر ایشان را امام بودند لازم شود که ایشان را امام باشند و هر که
 مصطفی و عاقل بود و طلب نجات کند او را شکلی باشد و در کفر انکارش کسی بود
 که بر امیر المومنین علی و خاندان رسول ص و آله لعنت کرده باشند و فرموده و پس
 رسول ص و آله را کشته و دختران او را بفارت برده و رویا کشوده از گردن باده مشن هر که
 ایشان را مسلمان دانند باید که اعتقاد کند که در دنیا نیست و عدلای قرآن در دعای
 و جمله کنایه در دنیا نیست باشند و نیز بر اصل مذموب ایشان را اینها را ایمان معتقد ایما
 ندانند لازم بود که در این دو صد سال که یک بنی امیه حاکم بود و نکاح با باطل بود
 بر اصل مذموب ایشان و فرزندی که نکاح با باطلی آمده بود و حرام آمده بود الا در آنوقت
 و العجب که نزد شافعی فرقت میان مومن و مسلمان و گویند هر کس مومن بود مسلمان
 باشد نه هر که مسلمان بود مومن باشد ابو سعید متولی از اصحاب فخری بنی مصطفی
 کرده است در کلام نام آن عتیبه و در ای کوی بد زید از جمله مومنانست و حال او در

نکر و عداوت مصنف آل محمدی را که قناعت به آن کرد که نزد ایشان
خوانند بلکه مؤمنش خوانند لغو و بانه من الحد لان و المیل علی اعداء الله اگر گویند بجهنم
گفته است اصحاب من مجوسا رکعاند بهر که ام که افتد آنگند راه یابند و صحابه
ابو بکر سوت کردند و راضی شدند که وی امام بود و صب با حق بود چون نصیب حق
بود ظلم کرده باشند و عداوت لازم نیاید پس فلشما باطل باشد **جواب**
گویم این حدیث از حدیث احادیث با جماع موجب علم نباشد و این مسند
علیست پس این حجت نباشد دوم این را گویم این حدیث عام است با خاص
اگر گویند عام و بدان جمله صحابه میخواند گویم عمومی این حدیث باطل است از بهر
آنکه در صحابه بسیار منافق بودند مثل ابوسنیان و معویه و عمر و عاص و مردوان حکم
و برادران و اصحاب عقبه علیه السلام که در عقبه هر شبی قصوان کردند و
که رسول را بذاک کنند چنانکه در کتب تواریخ مسطور است الا آنکه در حدیث ایشان
خلافت بعضی گویند یا نکرده بودند نه از قریش بودند و معویه و عمر و عاص از آن جمله
بودند و رسول صواله نام ایشان با خذرقه و عمار مکنف و چون این منافقان تمام
صحابه باشند نشاید که معنی این حدیث عام باشد از بهر آنکه رسول صواله نفرماید
که هر که افتد این منافق کند و او را باید اگر گویند معنی حدیث حاصل است عام و معنی آن بود

۸۷
به صحابی که منافق بود افتد آنگند راه یابید گویم روا بود که رسول صواله چنین گوید
از بهر آنکه منافق افتاد فلان است و ما را بر ضایر دنیا اطلاع نباشد و این حدیث را از
منافقان که میدانیم از قول رسول صواله است **جواب** دیگر آنکه ترسنا از صحابه و
انصار که حصار عثمان دادند و او را کشتند و ایشان که قناعت کردند و ندادند
وی را منافق بودند لازم بود که هر که افتد ابایشان کند بر حق باشد و محقق علی
و طلحه و زبیر و معویه که با امیر المومنین علی مصاف کردند اتباع ایشان بر حق
باشند و لشکان از بهر دو جانب در دو رخ باشند بگو اگر یکی در با داد
در شکر علی بودی و قوی را از آن معویه کشتی و قویش نزد معویه رفتی
و قوم امیر المومنین علی را بکشتی حق بودی که در هر زمان افتد الصحابه کرده بود
و این کفر بود و در انا و عاتل پوشیده ماند **جواب** دیگر آنکه مسلم است که این
حدیث درست است و عام چنانست که بدان بدان امیر المومنین خواهد دان
قوم از صحابه که بر ابو بکر سوت کردند سجده صحابه بودند از مهاجر و انصار مثل امیر المومنین
علی و ابوذر و سلمان و عمار و مقداد و خالد بن سعید و عاص و ابوبکر اسلمی و ابی
بن کعب و خزیمه بن ثابت و دالمه و بنی و ابوالیسیم بن تیمان و سهل بن حنفی
و عثمان بن حنیف و ابوالیوب انصاری و جابر بن عبد الله انصاری و خذرقه بن الحارث

و سعد بن عباد و قیس بن سعد و عبد الله بن عباس و با اتفاق است
این صحابه از اتفاق دور بودند پس هر که ایشان افتد کند و گوید ابو بکر نه امام بود
راه یافته باشند اگر گویند مسلم نیست که این صحابه که رسمت نکردند بلکه
صحابه بود ابو بکر رسمت کردند گویند این جمل و مبارزه باشند این قتیبه در کتابی
از نصابیست خویش آورده است که جمعه کس از صحابه راضی بودند و رسمت کردند
امیر المومنین علی و سده کس که با وی بودند اگر گویند بعد از جعفر و رسمت کردند
گویند هر که رسمت نکردند حتی اگر اتفاقت که ستم را جندان زدند که کدش
جست و رسمت نکرد آخر چنانکه بخاری و مسلم ذکر کرده در صحیحین و چون فاطمه
وفات یافت نواصب گویند امیر المومنین رسمت کرد و شیعیان را مسلم
بر نواصب را بیان باید کرد اما سعد عباد و اجماعت که مخالف او را نمیکشند
متعرض شدند و از امام داد از بهر آنکه قبیده وی خروج بسیار بودند از فتنه ایشان
ترسیدند چون امارت عمر علیه السلام رسید روزی در میان باران و باران میگفت
سعد را دید گفت بیا بهت کن یا مدینه را کن شد گفت نه می گوید در آن امیر
باشی بر من حرام شد که در آن شهر مقام کنم سعد را خواست و بنام رفت و او را
قبیده بسیار بود در شان دشمن هر منته مدعی بودی بهتر خویشان بعد از مدتی

شبی از وی بدان راه دیگر میرفت از باغی که رکعت را بود بگری میزد آهنگ
و او را میکشند با دوی در تاراج خود گفته که این تیر محمد سلمه انصاری بود او را زردا
لواند و از مدینه بنام هر ستماده نام او را میکشند و فری گویند خالد بن ولید هم بنام
رفته بود از ترس عمر خرمی انداختند و او را میکشند و جمال نواصب گویند چنان
او را میکشند و بر درختی رفته بودند و دست میزدید و این بیت میخواندند **شعر**
قد قتلنا سيد الخريج سعد بن عباد **د** و مينا بهمين فلم يخط فواده
بدانکه این سخن جمال بود این ترا لازم شود که عمر از رسول الله علیه السلام بود از بهر آنکه
خمان رسول بسیار بودند از قریش مثل عتبیه و ابو جهم و غیره
و او این گمار را از بهر رسول میکشند و از بهر عمر میکشند و سعد بن انصار بود
اگر گویند و این کاف بودند که سعد را کشند گویند این طعن است که شمار حق عمر
میگویند که چنان کاف سعد انصار را از بهر عمر میکشند **شعر** از خصم رسد
برافضی و رخص جی خواهی لازم بود که گوید رخص از رخص بود و ترک عمر
در اصطلاح وقت رافضی انگشت گویند بعد از رسول الله امام امیر المومنین
علی است ابو بکر گویند این طعن منی رخص انداختند و او را باست که این
رافضی خوانند منی ترک باطل کردند و از بی حق رفت و اگر آن خواهی که حق را ترک کردند

باطل گفتند ترا بدین دلیل بکار باید و هرگز نیایی و ممکن نبود و اگر کسی باین
گویی و اگر بر نفس نفس اصطلاح خواستی یعنی با امانت ابو بکر گویند این است
باشد و مدح است ندوم اگر گویند آنچه اصل ساختن باطل است از بهر آنکه
قوی دعوی کنند که امام بعد از رسول الله عباس است و پس اصل باشد گویند این
قول باطل است از بهر آنکه اتفاق است که در وقت آنکه امیر المومنین غسل رسول الله
سید عباس امیر المومنین را گفت دست دراز کن تا ما تو میت کنیم
چون من میت کنیم دوم گویند هم رسول بر سر عم رسول میت کرد کس با تو خلاف
نمکند اگر امانت از آن عباس بودی یعنی که دست دراز کن تا ما تو میت کنیم
و اینجی در زمان صاحب الدوله ابو مسلم ظاهر شد که او را اعتقاد بود که امانت میراث
و عباس عم است و علی این عم و او را با عم میراث نرسد و این باطل است از دو وجه
یکی آنکه از پیشین یاد کردیم از قول عباس و میت دوم آنکه نیز میراث بودی هم از
امیر المومنین بودی زیرا که اجماع اهل بیت است که عم پدری یا پسر عم مادر پدری
میراث نگیرد و عباس عم پدری بود و امیر المومنین پسر عم مادر پدری
که ابو مسلم و ایساع وی گفته اند از این را اندکی و غیر او چون درست شد که اصل او
اسماعیلی و سنی و ازار افضی و بعضی چنانکه خصمان بیکدیگر را بدان منسوب کنند بس فری

یک اصل که این را از افضی خوانند بعضی از نواصب گویند سجده فرموده اند و بعضی
گویند میت فرموده اند اگر سجده حساب کنی نواصب بجهاد و بیخ فرموده باشند و اگر
گویی نواصب بجهاد رسد و اگر گویند که اهل سنت جماعه میفرموده اند و این بجهاد
دو فرقه دیگر که شما بر اجماع بندیدیم کافرند چون از ما باشند و مخالفان این صد
سئالت باشند که هم اینک شما خویشین امام اهل سنت میکنید یا حقیقت بود
این نام با اصطلاح اگر گویند حقیقت است محال بود از بهر آنکه سنت آن بود که
پسینم شما ده باشد اما بتول یا بفعل کرده بود و شما در اکثر احوال قیاسات کنید
و سنت ما اول کرد ایند علی الخصوص ابو حنیفه که بخودی از صدر و احادیث
کازن کند و گوید قیاس مقدم است بر اخبار احادیث و خبر تو از آنکه بود پس هر که
ترک احادیث رسیده رسول کرد او سنی بود و لازم بود که شبیهی آن بود که ترک
تشبیه کند و ما و این سخن بر هیچ عاقل پوشنده مانده اگر گویند ابو حنیفه و اصحاب
قیاس بعضی احادیث کار کنند و این خبر ترک کنند که مخالف قیاس باشند و قیاس
اصلیت از اصول دین **جواب** گوئیم هیچ کس نیایی از شما رسیده فرموده
که کسی می بخیر رسول الله کمتر از ابو حنیفه بود چرا ابو حنیفه از اهل سنت و جماعت
و دیگران از اهل بیت است آنچه گویند که تری خبری کنند از اخبار که مخالف قیاس بود

و بناس اصل است گویم سحر فاسد است بانه اگر گویند دانست گویم
جراحتی گفت بخلاف بناس و نزد بناس از اصول دین چگونه رد
که استی بر خلاف اصول دین باشد و اجماع است که اصل دین آن بود که
پیغمبر آمده بود بامر خدای اگر گویند که رسول را بناس معلوم نمود گویم چون رسول را
معلوم نمود لازم شود که خدا بر اسم معلوم شود از هر آنکه خدای گفت و ما بنظر
عن الهوی ان هو الا وحی بوحی گفت هیچ از هوای خود نگویید و آنچه که بید از وی
گویند که بدو آید پس چون بناس شد شما اصلیت از اصول دین و خدا و رسول
و بر اسم معلوم نمود لازم آید که دین نه دین محمد بود و اصحاب بناس ستر عالم تر از
خدای نه و رسول باشد که اصلی میداند که خدای و رسول را معلوم نمود این که محض
بود تعالی الله عما یقول المجدون علوا کثیرا **وجه دیگر** در جواب آنکه گویند این بجای
دو فرقه از ما اند و ما همه را کافر دانیم پس ایشان نه از ما باشند گویم اما میان
متفقند که هر آنکس که بتوجه عدل و نبوت و امامت بدان شرایط که بیز
ایشان نمیکرد وی کافر نبود و خلاف بیان ایشان شرعیات بعضی گویند
مخالف در شرع همچون مخالف بود که در اصل واضح است که مخالف در شرع
فاسد بود کافر و نوزده فرقه که شما ایشان را بر ما میبد معلوم است که ایشان

نزد ما کافرند چگونه از ما باشند پس درست بخند که اسم است و حجت
نصب و اسم نیست و مومنی و رفض بعد از رسول ص و الله ما از ان با اصطلاح
نه حقیقی و چون ایشان را از بهر آن بر ما میبدند که ایشان گویند که امام بعد از
رسول علی بود و ابو بکر نه امام بود لازم آید که این بجای دود فرقه از شما باشند زیرا که
اعتقاد شما آنست که بعد از رسول امام ابو بکر بود نه علی و چون ایشان گویند که
سنت کتبه بجای دود فرقه باشند چه عیب که ایشان که دعوی شیعه میکنند
بیت فرقه باشند **دلیل دیگر** بر آنکه این اسما و القاب فقیه اصطلاح
آنست که اصحاب مقالات متفقند که اسم رفض از ان روز ظاهر
که زید بن علی الحسین علیه السلام خروج کرد بر شام عبد الملك علیه السلام و با وی مانده
هم از مسوا بود جماعتی گویند که بعضی از شکر نهرا کردند از شیوخ زید ایشان را منع
کرد ایشان بعضی زید را ترک کردند زید بگفت رفضی یعنی ترک من کردید از
وقت این قوم را رد افاض خوانند بانه این سخن خصم است و حال بخلاف این
بود که ایشان میگویند **دلیل** برین آنست که اصحاب تواریخ نقل کرده اند که
چون زید بن علی را بر زنده و از پشت اسب جدا کردید گفت این سالی
عن ابی بکر و عمر بما اقامانی علی هذا المقام مگر کسی پیش از از وی پرسیده بود

که بگویند در حق شیخان او در حال آنکه تبر بوی رسیده بود این گفت و
و بنشین است که گاهی است آنکه حال او بگوید و عمر از من می پرسید ایشان مرا
بدین جایگاه رسانیدند و این لفظ عبد الله محمدی در کتاب الفاظ یاد کرد
بس قول ایشان باطل باشد بداند چون زید علی خواست که خروج کند
از شیعہ بروی جمع شدند و ظن ایشان چنان بود که خروج زید باذن امام
چون معلوم شد ایشان را که صادق و برادر است میگوید وی برگردیدند گفت
رضای من مرا ترک کردید و آن قوم که بازید نمایند آن قوم را راضی لقب دادند
بر سر است شد که دو اصل مشربست و باقی فرق فرود این دو اصل است و اعلم
بسم و ذکر فرق خدای - ج
احرام الله و انبای کار ایشان بداند فرق که ایشان مشربند با سلام دعوی
گفت که دین اسلام و ایمان است که اعتقاد ایشانست و باقی نه ایمان
و نه اسلام بلکه اسلام است و اولی آنکه ذکر دین اسلام و ایمان با کنیم
بس که مقالات ایشان برده منی باشد **اول** توحید چنانکه خدای عز و جل فرمود
ان الدین عند الله الاسلام **دوم** معرفت چنانکه خدای عز و جل میفرماید
اليوم اكملت لكم دينكم يعني شرف تمام کردم امروزم **سوم** حساب

چنانکه خدای عز و جل میفرماید ذلك الدين القيم **۴** جزا چنانکه فرمود مالم
يوم الدين **۵** عادت چنانکه میفرماید فی دین الملک یعنی در عادت
۶ طاعت چنانکه عمر و کلثوم گوید عصینا الملک فچنان بدینا معنی
شدیم و طاعت نبردیم **۷** قدر و غلبه کردن چنانکه اعشى گوید
بکعبه چنانکه چنانکه زبیر گوید **۸** ملک چنانکه زبیر گوید **۹** کعب
حلفت بوا دمن بنی اسید فی دین عمر و حالت در تافذک **۱۰**
حدود چنانکه خدای عز و جل فرمود لا تأخذکم لهما افتر فی دین الله یعنی در حد
۱۱ عبد چنانکه عز و جل فرمود وادعهم لعباد و لعلوا عبیدی **۱۲** ایمان
بدانکه ایمان تصدقین بود بهر چه تصدقین آن واجبست از توحید و عدل
و نبوت و امامت تصدقین حمدا و ثنیا و ایمه و کتابهای منزل و ملائکه و
حشر و نشر و حمد احوال قیامت از حساب و صراط و بهشت و دوزخ و
غیر آن **وین** بر آنکه ایمان تصدقین است و ایمانست بؤمن لنا
ولو كنا صادقين یعنی مصدق و تصدق از افعال قلوب باشد و هر مؤمن
مسلمان بود نه هر مسلمان مؤمن چنانکه خدای عز و جل گفت قالت الاعراب آمنا
قل لن تؤمنوا و لكن قولوا اسلمنا و لمنا دخل الایمان فی قلوبهم میگوید

اعراب گفتند ایمان آوردم بگو بایشان که ایمان بیاوردید اسلام آوردید
و ایمان هنوز در دل شما نبوده درین آیت دو دلیل است یکی آنکه ایمان غیر
اسلام است دوم آنکه ایمان از افعال قلب است و افعال قلب قصد بین است
از صادق علیه السلام رسیده که جبر است که چون بنده آن بکند ایمان او
کامل بود گفت آنکه تو لا بکند با دلای خدای عز و جل دشمن دارد دشمنان خدای
را و با صدقان باشد چنانکه فرموده است خدای عز و جل در کلام مجید
فرموده یا ایها الذین آمنوا اتقوا و کونوا مع الصادقین **اسلام**
به آنکه اظهار فرمان برداری و انقیاد بود و بطریق بود و اگر با کراه چنانکه رسول
ص و آل میفرمایند که مرا فرمودند که با خلق کارزار کنیم تا آن وقت که بگویند
لا اله الا الله محمد رسول الله و چون گفتند مال و خون ایشان در حصن آمد
بکن این کلمات و اسلام حقیقی دین خالص باشد چنانکه خدای مفرمود که
ان الدین عند الله الاسلام و امیر المؤمنین علی از بهر آن گفت دین
کسانی که خلاف دی کردند و الله ما اسلم القوم و لکن استلموا میگو
بخدای که آن قوم سلمان بنودند یعنی مسلمانی بحقیقت بلکه مسلمانی بر خود
نهادند بودند یعنی خود را مسلمان می نمودند اگر چه ایشانرا اسلام نبود

بس چون حقیقت دین و ایمان و اسلام یاد کردیم در ذکر فرق شروع
کنیم **قال** آن در مذمت شافعی اگر مزی حیدر است بخلاف شافعی
بگوید بگویند مزی و آنکه موافق دین فرقی اند از شافعیان و همچنین
هر فرقی که باشد اگر یکی بخیر می خلاف اهل بیت خویش کند از آن فرقه
بیرون شود **فرق خارج** در اصل پنج بودند **ازارقه ۲** عجارده **۳** کدآ
۴ صفویه **۵** اباصیه و فرق میان اینها آنست که **ازارقه** گویند اصحاب
کبار بر سر مشر کنند و همچنین گوید کان ایشان و گویند که چون گوید کان ایشان
گناه گبیره کرده باشند مساح بود مثل خون بدر ایشان **والاصیه** گویند
هر که برخلاف ایشان بود از اهل قبله اموال و سلاح و هر چه در رحمت حاصل
کرده باشند می غنیمت بود جز از فرزندان ایشان و گویند نکاح ایشان
درست بود و میراث از ایشان توان گرفت و گویند دارم حنی لغات
ایشان و از اسلام است الا انکرگاه سلطان که داربنی بود و جابر
دارند که اوی مخالف ایشان و آنکه موافق ایشان بود **ازارقه** گویند که گوید کان
مسلمانان در دروخ باشند یعنی هر که برخلاف ایشان بود و اصحاب خلیف
از ایشان همچنین گویند **دین** ازارقه اساع فاقع ازین الحنفی باشند و با

عبدالله بن عباس مناظره کرد و از شجاعان خوارج بود او گوید دار
الکفرست الا کسی که ایمان ظاهر کند و گشته این زندگاتان مباح
نباشد و میراث از ایشان توان گرفت و ایشان کاخ را بر عباس
از ایشان جز اسلام قبول ننشاید کرد اگر اسلام بنارند قتل آن واجب
بود و نشاید در جهاد ایشان توقف کردن و هر که توقف کند کافر بود
و این نافع از رقی رمن خوارج بصره و اموار و حصار بصره داد و در بصره
با مصلب جنگ کرد و مصلب او را از بصره بیرون کرد و با اموار شدند و از اموار
بیرون کردند با راس شدند و از با راس بیرون کردند بکرمان نشاند **اصیه** گویند
تولم ومن یحبک قوله فی الحقیقه الدنیا و ینهد الله علی ما فی قلبه و هو
الد الخصام در حق علی آمده است و قوله و من الناس من یشترى نفسه
استعاره صفات الله در حق این طایفه علیه اللعنه فرود آمده است **الافیه** گویند
که دو کان مشرکان در دوزخ باشند یا پدر آن خود صغیر انکار کنند و از ارتد
گویند چون دار مخالفان دار الکفرست هر که در اینجا اقامت کند کافر باشد
گویند قتل در اری مخالفان واجبست و گویند رحم باطل است و نشاید کرد
و گویند امامت انیس که برخلاف ایشان بود خلافت در پیش لازم بود زیرا که

مخالف مانع گشت و گویند که حد بر کسی که قذف محسن گویند نشاید و اند
اگر بغیر محسن گویند حد لازم بود و گویند نصاب در سوره مجتر نباشد و در اندک
و بسیار قطع واجب بود اما **محدثات** گویند و این قوم را از برای این بندگان
گویند که ایشان اساع بخندن غلام الحقی اند که از روستای خوارج بود و در کربلا
خوارج کردی روز ادینه در مقابل عبدالله بن الزبیر طلب امانت میکرد و بخنده
بن عام و نافع بن ازرق با خوارج در کربلا با عبدالله زید جمع شده بودند پس
از او برگشتند و با یکدیگر خلاف کردند بخنده بیامه رفت و نافع بصره سبب خلاف
این بود که نافع سبکست نقیبه نشاید کرد و از جهاد بر نتوان گشت که کفر بود و بخنده
سبکست نقیبه روا باشد و بخند است گویند معرفت خدای و از رسول و
حرام داشتن خون مسلمانان و ما نشان و محرم غضب افراد کردن بدایچه
خدای در ستاد حمد و استن آن و آنچه غیر اینست خلی در آن محدث
سما آن وقت که جنتی روشن شود ایشان را بر جمله حلال و حرام و هر که با جهنم
خود چیزی حلال کند حرام بود هر که گوید این محمد محضی استوجب عتاب بود
یا جایز بود که بر اعذاب کنند کافر بود پس ازین در کربلا خون اهل عمد در دا
نقیبه و مال ایشان مباح کردند و تبر او واجب کردند از اهل عس که از احرام داند و گویند

هر که نظری اندک نماید یا کنایه صغیره کند و بدان مداومت نماید او
شکر بود و شارب خمر و دزد مسلمانند اگر بدان مداومت نمایند اما
صغریه رئیس این قوم را این الصغار گشتند و قوی گویند ایشان را از
هر آن صغریه خوانند که مجاهده بسیار کنند و در عبادت رومی ایشان
رزد بودی ازین جهت بدین لقب منسوبند و گویند کبیره که موجب حد
بنود مرکب آن کافریانند چون ترک نماز و روزه و زکوة و حج و این قوم
مواقی از ازاره باشند در همه بدعتها الا آنکه روا دارند کشتن الطغالب مخالفان
ایشان چنانکه ازاره روا دارند **عجارد** است فخره اند و جمله یکدیگر را
کافر گویند و خلاف ازاره کنند و خون مال ایشان مساح دارند و بر ا
از ایشان واجب دانند و گویند جمال ایشان بانی گرفتن ردا بود
فرق عجارد **اول** نموده خوانند و ایشان گویند نکاح دختر پسر و دختر دختر
و دختر برادر و دختر خواهر روا بود و گویند سوره یوسف نه از قرآنست از بهر
آنکه در ذکر عاشق و معشوقست و این شاید که کلام خدای بود بیشتر عجارد
گویند بر آه از طفل واجب بود تا وقت بلوغ چون بالغ شد او را با هم دانند
و بیکر گویند که دکان نموده است باشد **خزیمه** فرق دوم از عجارد اند و گویند

46
خدا بر اجماع نامحاشی است جابل بود بخدای و هر که خدای جابل بود کافر است
حلبیه فرق سوم از عجارد اند ایشان گویند نه اولاد مسلمانان و نه اولاد
مشرکان از ولایت مست نه عداوت و نه برات از ایشان تا بالغ شوند
پس ایشان را با مسلم خوانیم یعنی با اعتقاد ایشان اگر اقرار کنند ولایت ایشان
لازم بود و اگر انکار کنند عداوت و برات و قتلش واجب بود **حلبیه**
فرق چهارم از عجارد اند گویند امامت زن نیست بود چون قیام نماید بدل
و یا مخالفان حرب توانند کرد و گویند غزاله مادر شیب امام بود چون شیب
وفات کرد و ابراهیم بن حاتم الاسدی سبک بود در حق غزاله که
آفات غزاله سوق الصراب **ب** لاهل العراقین حولا قیضا
سمت للعراقین فی جسمها فلاقا **ب** العراقان منها اطمیضا
کرمیه گویند تا رک نماز کافراست از جهل خدای که او خدای عالم بودی
و معرفت حاصل کرده بودی گناه کبیره کردی و در جمله کبایر محبت گویند **حلبیه**
از عجارد گویند میان شرک و ایمان یک صفت است و آن معرفت
و هر که معرفت خدای حاصل کرد اگر بدیگر چیز از معرفت رسول و انجیل بدان
تعلق دارد از شریعت و احوال قیامت و ثواب و عقاب جاهل بود و انکار

جمله گنایر کند کافر بود و اگر در معرفت خدای حاصل نمود شرک
 باشد **نیز** ایشان گویند خدای رسولی از جمیع نبی است و از آسمان
 کتابی بوی فرستید که هر چه باید در آنجا باشد و شریف رسول است
 مسوخ کند و گویند که ملت صابیان که خدای در قرآن یاد کرده است
 این ملت بود که دین رسول مسوخ کند نه این ملت که صابیان این زمانه دارند
 و گویند مواله و هر که گواهی بنبوت محمد داد از اهل کتاب واجب بود
 اگر چه مسلمان نشود و قومی از ایشان گویند هیچ طاعت اگر نه خدای
 درست باشد و قومی از ایشان گویند هر که در دین اسلام آمد همه شرایع
 بر وی واجب بود و اگر چه او را قوت بر آن شریعت نباشد و قومی گویند
 روا بود که اعتقاد کند که این شخص که خبر داد یا کافر است یا مومن لازم نهند
 که آن خبر بداند و واجب نیست که دانند که بجهر میداند و قومی گویند بر مردم
 واجب نیست رفتن بخارج و هیچ اسباب طاعات واجب نبود الا
 عین طاعت واجب بود و حسب و جمیع و ایشان گویند که عالم فانی شود
 بعد از فنا خلق زیرا که عالم از خلق آفرید چون خلق فناء عالم فناء **و**
 گویند روا بود که خدای در میزان بیک شخص بدو چیز متفاضل نماید و گویند

از این رسولان اگر چه ایشان را نبوت نباشد
 بلکه خبری بوی رسیده که اگر چه ایشان را نبوت نباشد
 بلکه خبری بوی رسیده که اگر چه ایشان را نبوت نباشد

مثال این جهان بود که شخصی در میان رزق یکی شود بی دستوری و بی
 درین حال او درست به بیرون آمدن از میان رزق و منی است از
 بیرون آمدن از بهر باد رزق **و** و حمالیه گویند روا بود که گنیزک سلمان
 بکافر فرود شدند و چون در دار تقیه بود نکاح زن سلمان با کافر درست
 باشد اما اگر در از آن خارج بود روا نبود **بیشتر** و نسبت ایشان با
 رئیس ایشان بود ابو هبیش و ایشان خلاف از آن باشند و گویند دار
 و است و اگر کفر در اریان بنی هر کجا اهل مخالفت ایشان باشد و مخالفت
 در میان ایشان نبود و اریانان باشند و گویند هر که کبیره ارض واقع شود پس
 از آنکه انرا بوالی بردارند او را حد زنند او را کافر گویم و بعد از حد کافر گویم
 و مذمب صغیر به محض بود و گویند چون امام کافر شد رعیت حاکم کافر
 شوند و جمله گنایر شرک باشند و گویند هر شرایی که اصل او حلال بود
 چون خورد و مست شود ترک نماز کند یا خدا را یا یکی از اشیاء استنام
 بدان کافر نشود و بدان هیچ گناه بر وی نویسد **و** و اخبیه از خوارج
 جزیره بجهت ایشان نکاح مومن با شرک درست دارند و گویند چون نباید که ما
 زن از اهل کتاب به خواهم چرا دایمانند که دختر ایشان هم هیچ فرق نیست

دادن به ایشان و خواستن ایشان و هر که قیاس در شرع جایز ندارد و بر این لازم بود **در عوبیه** از ایشان گویند هر سگری که بد آن ترک نماز یا در کتاب بکار بود آن کفر باشد **سید احمد** گویند خون ایشان در سر حرام است و در اینجا حلال است و خون آنکه مخالف ایشان بود در میان ایشان حلال است و در آن حرام و **عاریه** گویند خیر و شر جلد نبض و قدر حدای به است چنانکه مجرمه گویند و عوبیه را و حمزه ادلی و انبای و بر اکا زکونید و اصحاب خلت و معید از ایشان گویند اطفال مخالفان ایشان نمیشد باید آن در دوزخ باشد **محمدیه** گویند هر زن که بر اعتقاد ایشان بود نکاح وی حرام بود و گویند رو بود که زکوة ببنده دهند و رو بود که از بنده زکوة بستانند و گویند هر که این اعتقاد نکند که زکوة ببنده واجب نماند که کار بود و بسیاری از سید از ایشان گویند حدای به بختی ماند در اعضا و جوارح و غیر آن **رضیه** گویند هر نزع که آب آسمان خورده بود در آن ده یک واجب بود و آنچه برود با چشمها و کار زنا و دولا با خورده بود یک واجب بود **اطرافیه** گویند هر که شریعت و آنچه بر وی واجب بود از گناهی که در اطراف مسلمانی باشد غافل آن قوم معذور باشند و هیچ از شرع بر ایشان واجب نبود و خواجی حجتیان وقت آن **عطویه** خوانند از بهر آنکه

۹۹
ایشان اتباع شخصی اند که نام وی عطیه بود **محمدیه** گویند بهر آنکه اول قومی که از جوارح ظاهر شدند ایشان را محلیه خوانند و سبب ظهور ایشان آن بود که چون امیر المومنین علیه الصلوات و آله بصفین شد بجنگ معویه و با وی بجده مصاف کرد چنانکه در تواریخ کتب سیر مذکور است بیت و منت مصاف بود و منازعه بهر آزادی گشته شد و بجاده بهر از آن که معادیه و بیت بهر از آن که العسیر قومی در عهد قتل خلاف کنند چون نزدیک آن بود که حمزه جوارح از لشکر معویه بپلاک خواستند معویه و عمر و عاص علیهما الصلوات و آله بکوه مشوره کردند و گفتند حیلنی می باید اندیشید که دفع این محنت کنیم و اگر نه علی محمد را بکشند پس اتفاق کردند هر دو منافق با عادیه پس از آغاز حرب مصحفی بر نیزه بر ایشان شکر امیر المومنین بایستند و گویند ای قوم ما کوبنده لا اله الا الله بیاید تا بقدر آن کار کنیم چون روز شد آنچه در شب اندیش کرده بودند کار بستند و مصحفی بر نیزه کردند و آواز بر داشتند و گفتند بیاید تا بفر آن کار کنیم شکر امیر المومنین گفتند راست میگویند بفر آن کار بایزد امیر المومنین گفت این قوم را معلوم شد که پلاک ایشان روز خواهد بود این مکر و حیل ساختند بدین حیل فریفته شوند و اگر معویه و عمر و عاص

را بفر آن ایمان بودی بنوعی این نهاد هر از آدمی هلاک نشدنی
 یک ام و زبانی بداری که کار ایشان با خور رسید از جمله جوانان شکر
 آوردند که اگر بفر آن راضی شوی و حکم آن کار کنی ترا جان بخشیم
 که کاه و سفید را کشیم یعنی عثمان را امیر المومنین چون کار بدان درجه دید
 گفت اختیار شما راست پس اتفاق کردند بر آنکه یکی از شکر امیر المومنین
 و یکی از شکر معویه علیه الله شبهه روند و حکم کنند و قصد این دراز است
 و در تواریخ مفسر بر این شکر معویه عمرو عاص بیرون آمد امیر المومنین گفت
 عبدالله عباس با دی بفرستید قوم همه فریاد بر آوردند و گفت ممکن نبود که بدین
 راضی شویم امام از مصر و حکم از مصر خواند و پس ابو موسی را با عمرو عاص
 بفرستادند در راه می رفتند و بیا یکدیگر مشورت میکردند و گفتند از دست علی
 و معویه خلق در پنج اند و ما را از مردم بر آورده اند هر دو را خلع می باید کرد
 و دیگر بر انصب کردند تا این فتنه ساکن شود اتفاق کردند بر آنکه هر دو
 را خلع کنند و عبدالله بن عمرو عاص را امامت دهند و خضر ابو موسی بنی بوی
 دهند و خلیفه و و ایشان هر دو در برابر باشند پس چون شبهه رفت رفتند روز
 آتیه بر بفر رفتند عمرو ابو موسی را گفت تو اول علی را خلع کن ابو موسی گفت ای قوم

بدانند که علی معویه هر دو ملک میخوانند و خلقی درین فتنه هلاک شدند
 بر من گواه باشید که من علی را از امامت بیرون نکردم چنانکه این اکثری
 از اکثریت بیرون نکردم و اکثری از اکثریت بیرون آورد و عمرو عاص داد
 عمرو اکثریتی بست و گفت ای قوم شمار معلوم است که چندین نفر از آدمی
 کشته شدند و علی فتنه میجوید بر من گواه باشید که من خلاف در معاویه بگویند
 چنانکه این اکثریتی در دست کردم و اکثریتی را کشت کرد ابو موسی گفت بنی
 عذر کردی انگاه با شکر گاه آمدند و آنچه نواصب گویند که عمرو با ابو موسی عذر کرد و ابو
 موسی میخواند که علی را خلع کنند و در غمت بگذر این بود که ما با پدریم بر ابو موسی
 سخت بود که در از دست او فوت شد به آنکه ابو موسی شش شصت امیر المومنین بود
 و عثمان و بر امیری کوفه داد بود چون عثمان را کشتند امیر المومنین در بحال خود
 را با کرد و امیر کوفه بود تا آن وقت که عایشه و طلحه و زبیر بصره رفتند و امیر المومنین حوا
 که دفع ایشان کند چون بمزنی رسیدند که در میان کوفه و بصره است آنجا فرود
 و عمار را با کوفه فرستاد تا شکر بهار دهند آنکه وی تحریص شکر میکرد ابو موسی دفع میکرد
 و میگفت من از رسول و آتشیده ام که فرمود کشته باشد بعد از من هر که آن در میان
 بهتر آن بود که بخاک شود و در بر خود به بندد اهل کوفه قول او قبول میکردند چون حال

بدین انجامید عمار کس فرستاد و معلوم امیر المومنین کرد امیر المومنین امام
و عبدالله عباس رضی الله عنهما بکوفه فرستاد و ابو موسی را معزول کرد و او را عمار
امیر المومنین باز داشت و ابو موسی از اصحاب عقیقه بود روزی میان وی و عمار
خصومتی افتاد در مدینه رسول الله ابو موسی عمار را دشنام داد قومی حاضر بودند
عمار ابو موسی را گفت اصحاب عقیقه چند بودند او پنج گفت قوم گفتند سوال از تو کرد
چرا جواب نبدی ابو موسی گفت در زمان پیغمبر گشندی که چهارده تن ماند عمار
گفت اگر تو در میان ایشان بودی باز ده تن بودند ابو موسی گفت بخدا ای ترا
سوگند میدهم که مرا خفیت نمانی عمار گفت من نام کس نزد و دادی ای عیسی
در تاریخ یاد کرده است امام ابو موسی بنزد و گوید که یکی از بزرگان صحابه با عمار
مکاح و حش میگردید و او را بدین طریق دفع کرد و عمار است ایشان اینست که
هر که که خواهند که یکی از صحابه باشند در چیزی که موجب تشنج باشد نام آن
صحابی ظاهر کنند و گویند یکی از صحابه چنین گفت یا حسین که الله بطلو لهما
ابو موسی و عمر و عاص بانگر گاه آمدند و خلق را عذر ایشان معلوم شد و او را باز
مرد از لشکر امیر المومنین از وی برگشتند و گفتند تو کافر سندی حکم کن و این بود
نام این قوم حکم کردند و ابتدا عمار را بکشیدند و حمله خوارج انکار شفاعت کردند

و گویند نه رسول شفاعت باشد در قیامت و دیگر از اهل انکه اند
حمله خوارج آنست که امیر المومنین عثمان و عایشه و طلحه و زبیر و
مالک اشتر و معویه و عمر و عاص و لشکریان حمله کردند و تیر از ایشان
واجبت و نزد آن ملا عیسی در وقت نکاح اگر تیرا از علی نکند نکاح
نشود و علیه لعنة الله و الملائکة و الناس اجمعین **فصل**
در ذکر فرق معتزله به آنکه قومی گویند پیست فرق اند و قومی گویند خبیث
فرق اند اول ایشان **واصل** س عطا بود و ایشان دعوی کنند که از ساکد ابو بکر
بر محمد الحنفیه بود و حسن بصری هم از معتزله بود و گویند اول معتزله عیلامی
بود و او هم پیستلی بود هم فرجی شام بر عبد الملک او را بکشت اما اصل س عطا
اول کسی بود که اظهار منزه بین المشرکین کرد و گفت صاحب کعبه از ایمان بی
شود و کافر شود پس او را نه مومن شایسته خواندند و کافر ملکه فاسق خوانند و گویند
که امی علی و طلحه و زبیر هرگز نشاید شنیدن و در اندک شب قبول نشاید کردن الا که
با ایشان دیگری بود اما **عمر و عبید** گویند که امی علی و طلحه و زبیر هرگز نشاید شنیدن
و در اندک و بسیار قبول نشاید کردن **و ابو العزیز** گویند هر که طاعتی کرد و اگر چه از
هر جدای بود او مطیع بود و گویند در انت خدای به مشابیت و چون معذرت

وی فانی شود ابل نیست و درخ بر سج قادر باشد در رفع و خیر صحت
عقل و خدای بعد از اتمای متدورات بر نفع قادر بود و در مضار
و نتواند که ساکن را متحرک کند و متحرک را ساکن و نتواند که هیچ آفریند
حیات او را عذری ندارد چنانکه و گوید ابو الهذیل بدان این میخواهد که
خدای جمیع لذات را ابل نیست جمع کند و جمله الامم و بجهت در ابل درخ می
از آنکه متدورات او فانی شود و این حمل است و گوید ابل آخرت
چنان باشد بگردن فعل و محض فعل نه از ایشان بود چنانکه جبره گویند از جمیع
و کلامیه و بخاریه و اساعده در دنیا و گوید خدای قادر است بحدی و عالم
بعدم و قدرت ذات رست و گوید کلام خدای بعضی نه در حمل بود و آن قوله
کن و باقی در حمل باشد و آن از جنس کلام بود **نظام** و این سخن گویند خدای
بر فعلی قادر بود که داند که صلاح خلق در است و نتواند چیزی کند باینکه
که صلاح ایشان در آن بود و نتواند که زیادت کند بر نعم ابل نیست و
نتواند که نقصان کند و گوید خدای قادر بود بر آنکه در پیش را توانگر کند و
وقتی درست را از من کند و بینار او را چون داند که در پیشی و کوری و پاری
او را بهتر بود از توانگری و بیاسی و تن درستی و نتواند ماریا کند یا چیزی

چون داند که صلاح آفرینش غیر اینها بهتر است که در آفرینش اینها و جمله خلایق
از زبانیه و جن و انس و ملک قادر باشند بر آنکه گوید که را بر کائناتش اینها بود
در آتش اندازند و خدای نمیتواند و بر آن قادر باشد و گوید خدای متعال
و عدل و نیکو می و اگر چه او بر ظلم و درستی قادر نبود و گوید ارواح یک جنس
و اجسام دو نوع یکی زنده دوم مرده و زنده محال بود که مرده شود و این متعجب
مومنان و بصانیه است چنانکه ایشان گویند ایشان نورست زنده و طبع اولان
بود که بر بالا شود و او نمیرد و سبکست که هرگز کران نشود و باریکی چیز است
کران که هرگز سبک نشود و مرده که هرگز زنده نشود و گویند حیوان جمیع
جنس است و مفارقت نباشد در تولد و ادراک و عمل چون متفق بود دلیل
باشد بر اتفاق تولد یک جنس در عمل مختلف نبود چنانکه از آتش گرمی
سردی تصور نمیند و گوید افعال حیوان جمیع جنس است و آن حرکت و سکون
در حرکت جمیع متمایزند و علوم و ارادت از جمیع حرکات و افعال یک جنس است
و فرق نیست میان آنکه گوید لعن الله ابلیس و میان آنکه گوید صم الله ابلیس و گوید
در عالم جزوی بود که متجزی نشود و اجاطت با هر عالم ممکن باشد و طغره ایشان
کند و گوید جزو در مکان باسع و عاشر و بی آنکه گذر کرده بر آنکه میان هر دو طرف

چشم باشد و از مکان اول زایل شده باشد یا در مکان اول فانی شده
 باشد و اعدادش کرده باشد در مکان ثانی یا بدو رسیده باشد و گوید
 معلومات جز بحسب توان نیست و معذورات یا استدلال نتوان دانست
 ز بجزئی دیگر و گویند خدای **ه** جمله مخلوقات در بزم انبیاء و پیغمبرین
 زیرا که تکرار کرد بعضی را بعضی و تقدیم و تاخیر در ظهور باشد پس اینها
 مقدم نباشد بر اولاد و گویند خبر تو آخر با کثره تا فلان ممکن بود که دروغ باشد
 و روا بود که علم ضروری با جبار احاد حاصل شود و گوید ابوهریره دروغ از
 جمله حقایق پیشتر گفتی و عمر را شک افتاد در دین روز حدیدیه و در وفات
 رسول **آ** آتش کرد و در بر شکم فاطمه زد و گوید اشتقاق قم و ردت جن
 سجیل باشد و گوید هر که صد و نود و نه درم حیانت کند یا در زدن فاسق شود
 تا در دست درم باشد و گوید هر که ترک نماز و روزه کند یا حمله نماز یا عداوتی
 نباشد در خدای **ه** و فاسق ترین خلق آن باشد که در حال شکر رود
 آن برای این گفت شاعر و گویند این شعر نظام است **سجید**
 ما زلت احد روح الدی لطف **ه** استبح و مانی غید مجروح
 منی است دل یحان فی جید **ه** والدل مطوح جسم بلا روح

و گوید فضل در آخرت بر اطفال باشد فضل بود بر بهائم و حشرات **ه** همه
 بهشت باشند زیرا که فضل مختلف نبود **اسواقی** گوید معرفت خدای **ه**
 ز ایمانست و هر آن چیز که خدا را معلوم است که نکند او بر آن چیز قادر بود
 و هر چه خبر داد که نکند و آن چیز قادر نبود و الحج که گوید قدرت قدرت بر **صدی**
اسکانی گوید خدای **ه** بر ظلم عقلا قادر نبود اما قادر بود که ظلم بود بر اطفال
 و محالین **جغ** بیشتر گوید بعضی از فاسقان اهل قبله نیز باشند از زناد **جغ**
 گوید کسی که در این است که فلان زن بسوی من نگاه باز آید و زن باونی
 بود و در سال آن زن را و طی کند آن و طی طلاق باشد و حد بر وی
 واجب نشود و چون نیت آن باشد که ویرا زن خواهد کرد و اجماع
 صحابه بر حد کسی که خمر خورد خطاست و هر که کجبه و زدی کند از ایمان برود
بشیر گوید انسان قادر بود برای الوان و سماع و بصر پس بیل تولد و محسوس
 و رایحه هر که اسباب بکند و گوید خدای قادرست بر تعذب طفل ظالم
 بود در تعذب و چون او را تعذب کرد آن کودک عاقل و بالغ بود و عاقل
 سختی عقاب و این سخن متناقض است زیرا که میگوید که خدای قادرست
 بر ظلم و بعد از کردن ظلم عدل شود **ابو موسی** مرادی گوید هر که با سلطان اختلاط کند

و در حجب او بود کافر باشد و از وی میراث نگیرند و او از کس میراث
 نگیرد و گوید خدای بر ظلم و دروغ قادر بود و اگر ظلم کند و دروغ گوید خدای بود
 ظالم و دروغ گوی تعالی الله عما یقول الظالمون الملدون علوا کثیرا
 او گوید فعل از دو فاعل جایز بود بر سبیل تولد **م** فقط گوید در این باشد
 کنس حسنا الله نعم الوکیل و قرآن بر این ماطن است و میگوید فالوا
 حسنا الله و نعم الوکیل و جمله معتزله گویند اثبات ایهای هدای پس
 کردن میناس غیر از آنکه در قرآن است و دست داده و گویند هر که اعتقاد کند
 که خدای می صادر مانع است کافر بود و گویند باید اطلاق کرد که خدای می
 تالیف کرد میان دلها و گویند اعراض دل بین است بر وجهی که صانع در هر صحن
 یکی از اینها و رسول هم گویند هر که افتتاح نماز کرد و در آخر نماز را فاسد کند
 اول نمازش مصیبت بود و پیش از آنکه نماز را فاسد کند او را طایفی بود که
 بدانند که آن نماز مصیبت و فاسد است پس اول نماز و آخر نماز مصیبت بود
 و گویند وجود قدرت و علم و ارادت و سمع و رؤیت در صفت جایز بود
احمد و قوی گویند عالم را در صانع است هر دو خالق یکی قدیم و دیگر محمد
 و آن سج است و روز قیامت حجاب خلق می کشد و آنچه خدای میگوید که

و گویند هر که اعتقاد کند که اینست و در روز قیامت
 کافر بود **احمد** که در او بود که هر خالق را از او جدا

و جبار یک و الملک صفا صفا معنی دارد و گوید قوله یا ایها الله فی طلل
 من الغمام معنی عسی و گوید آنچه رسول و الکت خلق الله آدم علی صورت
 یعنی بر صورت عسی و گوید این حدیث که چهار قدم در دروغ نهند معنی عسی
 قدم در دروغ نهند و گویند سبج را از بهر آن سبج خوانند که جسم طمانی را خود
 پوسانیده و بدان ظاهر شده و بتناسیح گویند و نیز گویند خدای بر خلق را
 پیش ازین دور که بیافرید بالغ میافزید و من درست و معرفت بریشان میافزید
 و نعمت بریشان تمام کرد و ما مورد معنی وحی و قادر است و آن روح بود و حیوان
 جمله کجاست اند و جمله حیوانات احتمال تکلیف ندارند کرد و اگر چه صورت شکیف است
 و چون امر دینی میگرد و خرافات بسیار گویند ترک کردیم که در یاد کردن فایده
 نیست **احمد** بن مانوس او نیز بتناسیح گوید و گوید خدای هر جمله خلق را به
 یکبار آفرید و ایشان را تکلیف کرد هر که فرمان برد او را بعلین برد و هر که عاصی
 او را بدین عالم فرستد و با در و صورتها میگرداند الا که چون بصورت نبوی
 رسید تکلیف از وی میفتد **احمد** و حوی و احوی بش طعن در نبی زدندی
 بر آنکه زمان بسیار داشت و گویند او در دنیا زیاده نرود از رسول ص و آنکه و این بدست
 ایشان موافق مانوس است که او خلق بر آن کاشته بود که ترک نکاح گشته و طوطی

مستقل شوند تا نسل منقطع نشود و ارواح از نماز حجت اجساد خلاص بمانند
مع و اعیان بشکونند هیچ اعضاء فعل خدای نیست که اعضاء جمله
از افعال اجسام است و از اجسام به پدید آید اما بطبع و اما با اختیار و خدای
بر اعضاء قادر بود پس بر اهل این دنیا خالق موت باشد و نه خالق حیات
پس اجسام خود زنده میشوند و خود می میرند و نوریت و انجیل و ربور و
قرآن و همه صحف کلام خدای بود زیرا که نزد ایشان اینها قائمند
خدای پدید آورنده فعل اویند و کفر این قوم بر هیچ عاقل پوشیده نماند و گویند
خدای و نفس خود را ندانند زیرا که نزد ایشان شرط معلوم است که هر
از عالم بود و گویند ایشانرا هیچ فعل نیست الا ارادت و اعضاء و دیگر
از افعال اجسام است و اجساد از فعل ایشان بس نماز و روزه و زکوة
و حج و عمره و زنا و دزدی نه از فعل ایشان بود و محدود و غیر ایشان باشند **پایان**
بن اسیر گوید که بسیار از حیوان مثل شتر و گاو و کبک و گند و مانند اینها
را خالق نباشد و خود به پدید آیند و فتنی در کتاب مختلف الحدیث گوید
پایه خلق را بدو رجوع که مسجد جامع می گفتند بعضی باین خویش را گفت این چرا
پیشند که چگونه این اعلیٰ یعنی رسول و آله ایشانرا سر کرده اند **حافظ**

در کتاب مصاف گفته است که روزی مامون میگفت نشست در راه پناه را دید
ست در میان کل افشاده مامون گفت علیک لعنة الله پناه گفت بگری بگری
بگری مامون خندید و بگفت پناه گوید گفتار دلفلاسفه و دهریان و زندقیان
و مجوس و یهود و نصاری روز قیامت نه در بهشت باشند و نه در دوزخ
و ایشانرا و کوه دکان و بهایم را خدای پاک خاک گرداند و با دیرد زیرا که
قیامت و بهشت و دوزخ جای ثواب و عقابند و ایشانرا نه ثواب بود
و نه عقاب از بهر آنکه ایشان ضار را بضر و برت نمیدانند و گویند افعال
مستولک را ضایع نباشند و این باطل است زیرا که اگر روا باشد که
بعضی افعال را فاعل نبود و او بود که جمله افعال را ضایع نباشد و این گفته بود
زیرا که افعال است که دمی میکند بر ضایع اگر فعل را فاعل نبود عالم قدیم
باشد و گوید دارد درین زمانه دار الکفر است اباسی حرام است و مادر
وی گیرگ بود پس لازم بود که وی حرام زاده بود و پناه و جاحظ مستحق اند
که بنده را هیچ فعل نیست چرا از ارادت و معرفت خدای صوری بود **طیقا**
این دفعه حکایت کند از جاحظ که او گفت خدای پاک را ابد در دوزخ
بنگه دارد و هیچ کس را در دوزخ کند الا آنکه آنش بطبع خویش ایشانرا بخورد

و کتاب حل و داند و کتاب غش صناعات و کتاب نوا میس و مخاریفی
تصنیف کرده است و غرضش از این آموزاندن بخلق و غش کردن و حجت
داشتن بود **چهارم** گوید جسم پیش از وجود جسم بود پس عالم قدم بود **اسم**
گوید معاویه امام بود **اسم** کسی گوید و نظام که معرفت خدای در قامت
کسی بود چنانکه در دنیا لازم بود که جابر دانشش وقوع کفر و صلاک و سنگ
و جهالت از اهل اخوت و این خلاف اجاعت در امت و کسی
گوید خدای قادر باشد که چیزی کند مالمی از مطلقان بگویند از آنکه کرده است
در دنیا و خدای قادر بود بر مثل خود و در بندگان **فصل** حدی گوید هیچ
حیوانی از انواع حیوان نبود مالمی که دیش و در ایشان الا که در ایشان
بنی باشد و خدای قادر بود بر مثل خود و در بندگان **فصل** حدی گوید هیچ
آن بود که در دور اول گناه کرده باشد و اعتقاد فضل و قویش مثل تاسخ
باشد **و چهارم** از ایشان گویند ایشان قادر بود که بعضی از خضر است بیاورد
و یکی از علما گویند مردی بود در دنیا بود از این قوم و او را عیسی چهار گفتندی
درین سینه با ابوعلی تقی مسطره کرد بعد از سه روز پیش ابوعلی آمد و گوشت
بارت کند بده که هم فاده در دست داشت و گفت این که مداخلی نیست

۷۳
ابوعلی گفت اگر تو ایشان آفریدی بگو تا عدد ایشان چند است و منقطع
ابوعلی خدایی گوید و روا بود که خدایا بر مطیع خواند زیرا که طاعت
موافق ارادت بود و موافق نام و چون خدای قادر بود و او را کرده
حاجت او را آورد مطیع بنده بود و گوید و او را باشد که خدای قادر گوید
که زمان عالم را بستن کند زیرا که خلق آدمی آفریند **اسم** گوید خدای
قادر بود بر آنکه جزوی از دنیا نیست کند مادام که زمین و آسمان باشد
و چون خواهد که فنا کند جزوی از فنا بیا فرماید و بداند آن بجز و فنا جمله عالم
نیست کرد اند و این محال بود از هر آنکه فنا صد عالم باشد و عالم صد فنا
چگونه بیک جزو از فنا عالمی بدین عظیمی نیست کرد پس لازم بود که
هر جزوی از عالم جزوی از فنا بیا فرماید آنکه جمع صدین بود و اجتماع
صدین مستحیل است در عقل و گوید و روا بود که کسی سختی ذم و عقاب
باشد اگر چه ناعاصی بود زیرا که مطلق قادر بود که نه فعل کند و نه
ترک ابد و اگر چه ممنوع نباشد گویم اگر قادر مأمور بود یکی از مأمورین
و می بکشد سختی عذاب بود نه از هر آنکه مصیبتی کرده است بلکه
از برای آنکه واجب بجای نیاورده است و نیز در او گویم اگر ساید که کسی

عاصی بود اگر چه فعل محصبت نکرده باشد و شاید که بطل بود اگر چه عطا
 نکرده باشد و کافر بود و اگر چه کفر نکرده باشد و گویند که اگر کافر سخنان
 شود و بیکدم در دست وی باشد از مطالب و ببرد در دوزخ رود و ایمان
 و بر اسودند و گویند اگر توبه کند کسی از گناهی که کرده باشد و او را در دست
 توبه مثل آن گناه قدرت بنود توبه درست می باشد یعنی اگر کسی در دوزخی گشت
 و بعد از آن توبه کند باز ما کرده و او را عورت بر میدهند توبه ایشان قبول باشد
 و گویند هر که برخلاف ایشان بود همیشه در دوزخ باشد پس نزد ایشان نیست
 خالی بماند که خلق چه در دوزخ باشند و این **حمد** و الصلوات از معتزله گویند
 ابوالمسلم و اتباع و بر اگافردانند و ابوعلی گویند که رد او بود که یک عرض موجود بود
 و معدوم و ابوالمصنف بصری از مشاکردان قاضی محمد الجباری رمدانی خلاف حمد
 معتزله که در جند است و گویند معدوم نه توانست و گویند که ارباب حق است
 چنانکه مجرعه گویند و در زمان ما معتزله پیش از دوزخ نبائی بالمستقیم ابوالمصنف
 و مقالات هر قومی اندک یاد کنیم تا ممالک حاصل نشود اما مقالات نظام
 یاد کردیم پیش ازین و چون بدین موضع رسیدیم خاطر تقاضای آن کرد که
 رد و کلام دیگر از مقالاتی درین موضع یاد کنیم بدو **نظام** گویند قدرت و علم و حیات

۷۴
 و سمع و بصر و ارادت خدای پرشاید کنش که اشیا اند و اجسام
 و انوار و احوال و او اند و هر از هر که صفات و صفت را صفت دیگر نشانید
 کردن و گویند افعال بندگان صفت ایشان است و صفت ایشان را ایشان است
 و هر جز از ایشان و ان احوال است اجسام و اشیا و این سخن مستحق
 زیرا که چون احوال باشد لازم آید که اشیا بود و گویند حرکات و ارادات
 و سکون و کلام و طاعت و محبت و کفر و ایمان و لونها و طعمها و قوتها و اجسام
 و لون جسم طعم و بوی و بی است **در زمان** از روی حکایت کنند
 که او گشت حرکت فعل است و سکون نه فعل و الله اعلم بالصواب
مهم در مقالات جم صفا
 و اتباع وی و غیر ایشان بدانکه ظهور صفات جم در زمان نابین بود و برتر
 ظاهرند و احدن تا زنی او را بگفت برو در آخر ملک بنی امیه و در غنهای
 او بسیار است اندکی یاد کنیم اندک از موهنضاج او رشت بود **اول** اندک گویند
 خدای هر چیزی بیافرید نام او رحمن کرد پس عرس را بیافرید و گشت الرحمن
 الرحمن استوی پس رحمن خلقت **دوم** اندک گویند خدای هر اوصاف
 نشانید کرد بآنکه او شئی است و شاید گشت که عالم وحی و سمیع و بصیر است

و موجود و کمال و قوت صفت نباشد که در او بود که گویند قادر است
زیرا که فاعل هر ذی نیست و شاید وصف کردن خدا را بهر چه در قرآن
و سنت آمده است از آسمان و صفات آن مشرکت پس لازم بود
که او را جز خالق و رازق و قادر و آله نتوان گفت **۲** گوید خدای تعالی
عالمست به علم محدث و در اول محدث نبود **۳** آنکه گوید چون آسمان که
اهل بهشت باشند در بهشت روند و اهل دوزخ در دوزخ روند آنکه بهشت
و دوزخ با جمیع مخلوقات نیست شوند و چه خدای تعالی هیچ مانند و خدا
در قرآن میفرماید اکلها و اکلهم و میگوید عطا غیر محدود عطا می
کند که هرگز منقطع نشود و گوید خالدين فیها اهل بهشت همیشه در بهشت
باشند و اهل دوزخ همیشه در دوزخ **۵** گوید که خلق را بهیچ فعل و قدرت
نیست و ایشان مضطرب بر افعال جانند درخت مضطرب است در حرکت
چون باد و پراچینانند و کوه مضطرب است در ثبات و اصفاء فعل و پابنده بر
سبیل مجاز بود نه بحقیقت چنانکه گویند درخت می چنبد و آب می دود
و دریا ایستاده است و ایشان از ادیان هیچ فعل نیست حیوان نیز این مثال
بود و از هیچ فعل نتواند کرد البته **۴** گوید خدای تعالی معلوم خلق نیست زیرا که

معلوم مخلوق بود **۷** گوید شاید که گوید کسی الله یا رب خدای من خالق منست
زیرا که خدای نتوان دیدن و هر چه نتوان دید خبر دادن از او محال بود
۸ گوید قدرت و مقدور و علم و معلوم یکی باشد اما **۹** بن عمر
و قومش گویند هر چه خدای تعالی آفریده است در آسمان و زمین از جمله
جبریا یا ملائکه و حیوان از انسان و هر چه حیوة دارد همه ارادت خدای تعالی
و ارادت پیغمبر دوزنده شود و حور و آتش و جماع کند و ظلم و هوا
کند و کافرشند و هر که فواحش کرد خدای تعالی از او پیرا شود و او را دشمن دارد
و گوید حد ارادت و تحقیقش اینست و گوید جسم هر کس در لون و ظلم
و رایحه و حرارت بار بردت و بهوست بار طوبی و گوید عذاب کور
و سوال منکر و نیکر محال بود و گوید امامت غیر قرشی درست بود و گوید
استطاعت پیش از فضل بود و بعد از فضل باشد و با فضل باشد **۱۰** گویند
و ایشان اصحاب مکر خواهند را ده عبد الواحد باشند گویند انسان را
چنانکه نظام گفت و گویند خدای تعالی در قیامت برینم بران صورت که وی
بیافریند و گوید هر که گناه بگیرد کند منافق بود چنانکه حسن زهری گوید و گویند
معبود صاحب کبره شیطان بود اگر چه از اهل ایمانست و گویند سیر و بار خرام

وگویند اگر بادی در شکم کسی بکشد و صوم واجب بود **سیان** بر عباد
ضمیمه یکدیگر بفران واقع شدند از هر انکه قرآن عرض است و عرض
دلیل شود بر صدق رسول و معجز باید که چیزی باشد که وجودش ظهور
داشته و گوید هر چه در قرآنست بر طریق مدح و متابعت کلام آمده است
و وصف حسن او را آن حقیقت کندی و انکه خلق عاجز باشند از مثل
نظم قرآن و این گفته است که خدای میفرماید قل این اجتمعوا
والین علی الله ان یا تو ایشل هذا القرآن لا یاتون بثلثه ولو کان
بعضهم لبعض ظهیر او گویند نبایح مختلف باشد بحسب اعلان اگر خواهی
و نبایح و ظلم خدای کند بیکو بود اگر بنده کند زشت بود جانکه مجرب گویند

فصل در مقامات مرجیان
مرجیان پنج فرقه اند **فرقه اول** یوسیان و ایشان اصحاب پیر سر میانی
گویند ایمان معرفت خداست و خضوع او و خضوع ترک استکبار
بود یعنی خود را بزرگ ندانی و ادا داری و جوی این حاصل در بی
جمع شود مومن بود و گویند ایلین خدا را می شناخت اما بنکار کافر
بس هر یک خلقت از این حاصل بجای که ادا کافر بود **فرقه دوم** غسانیه

و نسب ایشان با عشان بود و این مرجیان گویند باشند مثل ابو حنیفه
و ابو یوسف و محمد بن الحسن و جهم و غیلان بن مهران و این نیز فضل
رقاشی و جهم ایشان از اصحاب رای گویند ایمان تو است تصدیق
و عمل و گویند خدای بگوید بر او ایام زده هیچ عذاب نکند و گویند که باید
که مشغول بود بهر چه خدای بخشنده و ستاده بر طریق جلد دادن تفصیل و گویند ایمان
را بادت شود اما انسان بند بر و گویند اگر کسی گوید که میدانم که خدای می
خیزد حرام کرده است اما بدانند که خیزد بر این که سفید است یا سیاه یا دیگر
مومن بود اگر گویند من دانم که خدای هیچ بر خلق واجب کرده است و بجای
خدای می باید رفتن اما نمی دانم که خدای محمد را بخشنده فرستاده است یا
اما میدانم که محمد زنگی بود یا سندی یا رومی یا عربی مومن بود و عسان این حکا
از ابو حنیفه روایت کرده است **فرقه سوم** یونانیه و ایشان اصحاب یونانند
و گویند ایمان معرفت رسول بود و هر چه نشان میدهد عقل که خدای ترک
آن کند و آنچه ترک آن روا باشد معرفت آن را از ایمان بود **فرقه چهارم**
یونانیه و ایشان اصحاب ابو معاذ یونانی باشند گویند ایمان آن بود که
ترا از کفر نگاه دارد و آن خصلتهای چندست که اگر کسی از آن ترک کند یا یکی

خصلت از حصلت های دینی کافر بود و آن حصلت ها که بزرگ آن با یکی از آن کافر
شود آن ایمانست و هر کس که مسلمانان اجماع نموده باشند که بزرگ آن
کافر شود یعنی بزرگ و اجبی و آن ترک نیکو بود اگر چه نیک آزارافاسی خوانند
و گویند اگر چه کسی مسلمان را بکشد یا لطمه بر روی زند کافر شود نه از بهر اهل
و قتل و لیکن از بهر استحقاق و عداوت و نفس مسلمانان **نعم** و بر سیه و
ایشان اصحاب بهر هر کسی باشند و گویند ایمان تصدیق بود و تصدیق بد از زبان
باشد و این روندی بدین موافق باشد و گویند سجود انساب و انساب
کفر بود اما علامت کفر بود و گویند جمله صفات های خدا را مخلوق باشد لا
جما صفات قادی و عالمی نیست و مخلوق **و صلیح** از ایشان گویند ایمان
معرفت خدای بود و نجیب کفر آن بود که خدای را نشناسد و اگر کسی گوید
خدا سه اند کافر نبود اما این قول که کافر بود اظهار کند و گویند معرفت خدای
دوستی وی بود و فرودنی کردن خدا را و چون خدا را شناخت اگر
منکر رسول بود ایمانش درست باشد و گویند غار و جمله مهورات از عبادت
خداست بلکه عبادت خدای معرفت وی باشد و ایمان یک خصلت است
و زیاده و نقصان ندارد **و ابوالشتر** فرجی گوید ایمان معرفت خدای بود

و معرفت دوستی و خضوع بود و اقرار به آنکه خدای یگانه است بی مثل اگر
حجت اینها ظاهر شده باشد و حجت اینها ثابت شده بود اقرار باینها و
تصدیق ایشان از ایمان بود و معرفت از خدای آورده باشد از ایمان
بود و نه هر خصلتی از این خصال ایمان باشد سیاسی و عقیدتی در این نه هر یکی
از ایشان اهل حق است و نه بعضی اهل حق و این شبه حکایت کرد از ستم
که ایمان معرفت خدای و رسول بود و هر چه وی آورد از نزد خدای
و معرفت عدل و هر که در آن شک کند کافر باشد و آنکه در کفر وی شک
کند کافر بود و معرفت بی اقرار به ایمان بود **و عیلام** از فرجه گویند معرفت
اول ضروری بود و ایمان معرفت دوم بخدای و دوستی وی و خضوع
و اقرار به هر چه رسولان از نزد وی آوردند **و محمد** بن سبب از ایشان گوید
ایمان معرفت خدای بود و اقرار کردن بآنکه او یکی است بی مثل و معرفت
رسول صود آید و آنچه آورد از نزد خدای چیزی که میان مسلمانان در آن
خلاف نباشد و ترک سنگبار و دوستی خدا و خضوع کردن و هر که
خصلتی از ایمان ترک کند کافر بود و در میان بعضی جهری باشند و بعضی علی
و گفته اند بعضی شبهه باشد و ظهور در میان هر دو و مامول از ایشان بود

نهم در زمان ظهور مقالات کاربان
 بد آنکه مقالات بخار و احوال پیش در زمان مومن بود و ایشان سه فرق اند
 بر خویسته زعفرانیه مستدرکه و حمد در صفات باری با معتزله
 موافق باشند در قرآن که کلام خداست سه فرق شدند فرقنی گویند چون
 بنویسد جسم بود و چون خوانند عرض بود و این کفر است از بهر آنکه اگر کون
 یا نبی است بنویسد لازم بود که حرف که از آن نکاحت نرفته باشند
 کلام خدای بود و تعالی الله عن ذلك و نفی بدیت عین کنند و گویند نور چشم
 نقل میکند بقلب و بدان خدا بر اتوان دید و این سخن نامعقول و در احوال
 او کتب را که استطاعت مع العقل بود باجمعه موافق باشند گویند اگر قرآن
 بر شک و جوب نقش کنند ان اجزای جوب و شک قرآن بود کلام خدای
 بعد از آنکه شک جوب بودند **مستدرکه** گویند رسول با صی بر شک قرآن
 مخلوقست و هر که بدین عبارت بگوید چنانکه رسول گفت کافر بود و بعضی گویند
 رسول گفت که قرآن مخلوقست اما اشارت کرد بچیزی که دلیل است بر آنکه
 قرآن مخلوقست **در زعفرانیه** از بن گویند کلام الله جز از خدای بود و هر چه
 غیر از او بود مخلوق بود آنکه گویند شک از آن بمن بود که گویند قرآن مخلوق است

۷۸
 مستدرکه گویند احوال هر که مخالف ایشان باشد کفر و ضلالت بود و بد
 و گفتند اگر یکی از مخالفان گوید لا اله الا الله و محمد رسول الله قول او کفر و ضلالت
 باشد پس ایشان را لازم شود که اگر کسی گوید حسین بخاریه کافر بود بلکه مسلمان
 بود و او حلال را زاده بود و حرام را زاده این قول مرد ایشان کفر و ضلالت بود
 یا کسی گوید که حسین بخاریه در روز قیامت و بهشت و در رخ ایمان است
 این جمله مرد ایشان کفر و ضلالت بود و چون این کفر و ضلالت بود درست
 باشد که حسین بخاریه حلال را زاده بود نه مسلمان اگر گویند این سخن که شما
 گفتید راست است نه کفر و ضلالت ابل خود را باطل کرده باشند این را کفر
 اساس بدین صفت که شیخ شما نداده است بر هیچ عاقل پوشیده نماند
 و **حسین** بخار گوید که اعراض چون جمع شود مثل یون و طعم و رایحه جسم بود
 چنانکه ضرا گفت و ظاهر آنست که این ذریب ویت نه بر وی بسته اند
 و گویند احوال متولد از فضل خدای است نه از طبع یا فضل دیگر چنانکه
 حمیره گویند حسین کو بد عذاب کور محال است و مقاله ادب است نه که کرم
دعوی در مقالات کرامیان
 و ظهور ایشان به آنکه ظهور عبد الله کرام که مقتدای کرامیان بود در زمان عبد الله طاهر

بود به نیشابور و اصل ابو عبد الله کرام از سبستان بود عبد الله عمر روایت کند که
رسول الله نشسته بود و ابو بکر و عمر و عثمان و معاذ و انصار من پیش رفتیم
و او با صحابه سخن میگفت آنکه گفت قومی ظاهر شوند در امت من و اینده ای ظهور
ایشان بعد از دویست و سیاه سال بود و ایشان بود ز روزه دارند و شب
نهار کنند بر یای خلی و جامهای ایشان گند بود و جمیع ایشان از بهر طمع
معتنان آن باشند که شکم پر کنند در و میای ایشان بزد و دود و دلهای سیاه و در
ذات خدای سخن گویند بجهل و انکار و کتاب گند و علم آموزند از بهر طمع
و سیاه هر که ایشان را نخواهد و با ایشان مخالفت کند و چون میرند بر ایشان
نظار نکند و اگر بپا شوند ایشان را پسر کنند گندم مادر و پدر من فدای تو باد
ای رسول خدای بگدام علامت ایشان را است و آن شناخت گفت ایشان
چون ظاهر شوند ظهور ایشان بجزاسان بود و آنکه اصل مذنب ایشان بودند
از سبستان بود و آن قومی باشند که ایشان را اگر امید خوانند ایشان بدترین
اصناف در جیان باشند و ایشان رئیس خود را بنام من خوانند و من ایشان را
حلال نکند زیرا که او دین را سبیل کند و انکار است من کند و گوید ایمان اقرار است
و دین اضطرار لغت خدای بر دباد و بر این مع و دستان او و این کلمه رسول الله

سه بار فرمود لعنت بر و باد **قاصی ابو جهم** محمد بن اسحق الزوزنی از مصنفان
اصحاب شافعی گوید در کتابی از تصانیف ابو عبد الله الکرام دیدم در باب آنکه
روایانند که بر زمین کسی که در پی پیوسته ای الا در یک حالت و این آن وقت
شاید که جنازه را در میان در راه تنگ بوی رسد و در جنب او باغی یا زرع یا زان
کسی باشد لازم بود که در آنجا رود و بایستد و بکشت خاک برگردد و چشمها فرو گیرد
تا چون جنازه را بر روی رسد خیزد بر آن خاک اندازد و خاک را در جنازه افشانند
و از بس بگوید اللهم العنه لعنة الله ما کثیر اخذ یا بر و لعنت کن گشتی تمام بسیار **قاصی**
گوید ابو عبد الله کرام را کتابی است از تصانیف او و آنرا کتاب اسماء سماه
و بخط خود بر آن نوشته لایس الا المطهرون و از جمله چیزها که در آن کتاب یاد کند
کوید ج فایده است در او دیدن سیاه چون آفرید قوتش کوشش کند و
ایشان را بر حیوانات مسلط کند تا خوششان میریزد و می توانست که قوتش
بنات و کبکها کند و کند اگر بگردی حکمت نزدیکتر بودی میان کنید که این چه
تدبیر بود چیست **و هم** درین کتاب گوید بنی آدم کند میکنند و این جواب است
از اشتر و کا و کو سفند و صد و ده خان کوشش ایشان میجویند که هیچ گانه ندانند
برای چه کوشش اینها ساج کرد در کدام حکمت و او بود که عاصیان اگر آنها را بر مطیعان

سلطان کند **و** درین کتاب گوید چه فایده است از آفریدن مار و کرم و حشرات
بس فرمود که این ترا بکشید با رسول الله ج میفرماید خدای تعالی تو را شجاعت داد
و اگر خود ماری کشند باشند و گوید بموش را بکشید اگر چه در حرم باشند **و** درین کتاب
گوید این جصوحت است از احادیث انبیا که بنی آدم را در این انگیزه است
تا این ترا بشکس میکند چراغی بدیشان نغز شد چون نه از مجلس ایشان
بودی خلق را بخندای خواندی ایمان آوردندی و هیچ کس غلبه نیفتادی
و این کتاب از بهر آن سر خوانند که آنرا ظاهر مکنند الا بر خواص **و** درین کتاب
گوید چه خبر دادند که روزی هزاری پیش ابو عمر و مازنی حاضر بود
ابو عمر و آنکس بجدیل از یکدیگر میگوئی گفت زیرا که ابو عبد الله از محمد زاهد تر بود
بعلم و کلام از محمد عالمتر بود و نیز کاد آن نکرد با کس و کس را نکشت و خانه
کس نبرد ابو عمر گفت حال چنین است که تو میگوئی و لیکن این نزد عوام
ظاهر مکن که بر تشنیع زنند و اعتقاد من اینست که تو گفتی هزاری است
چه اغلاط بظاهر می گویند که جبر سل را بعلی فرستادند و او غلبه محمد رفت
و جایز بود که ما گوئیم که ابو عبد الله کرام رسالت از محمد اولیتر ابو عمر گفت از بهر
این ایشان را بر سبزه با و سار با گفت میکنند میخواستی که بار این را مانند ایشان نکند

گفت نه از آنی گفت پس اعتقاد پنهان از **ابو جعفر** از یکدیگر است که امیان بود
پرسیدند که ابو عبد الله کرام فاضلتر بود یا رسول گفت نام دو بزرگ بر روی
قدر ایشان عظیم تر که است و تفسیر کردن میان ایشان دشوار بود اما ابو عبد الله
کرام را تصانیف بسیار است و محمد هیچ تصنیف نکرد است **فاصلی** گوید در
کتاب گفته است ابو عبد الله کرام اگر رسول از بهر خلق شریفی بنماید خلقت
این کند اما است بهتر بودی زیرا که میگوید اگر قسوه با شرط از شخصی هر دو این
در صورتی واجب میکند و آن عضو که گفته کرد است نمی آید نیست بلکه در جم
دی کرده است کسی را که گفته نکرده است بجای که دیگری کرده است مواخذ
میکنند این حکمت بود **و** در کتاب بهر سبب که در این کتاب می گوید که بر این کتاب
رسول گوید و بیت مقتول بر عاقل بود و ایشان کس را نکشتند به آنکه قاتل خویش
ایشان بود و بیت مقتول بر ایشان لازم کند و از هجوم سبب نشاند و دیگر آنکه
غسل رجب واجب کند و هجوم ذکر بود نه اعضای دیگر این حکمت باشد
که چنانچه آن را بکنند ذکر مواخذ کند و محسن گوید چون آب بنشیند خاک به نیم می نشاید
در وضو نظافتی هست چون آب بنشیند خاک آن بود که اعضا همچنان که آمده اند آنکه
اعضای آنجا پاک بپاید ترکند به آن خاک که روی می آید **و نیز** گوید یعنی رسول و آل گفت

هر دو چشم دینی تمام بود و در هر دو دست دینی و در هر دو پا دینی
 و همچنین اعضای دیگر دیات بسیار شود و دست و پا و چون بکشند شکر است
 واجب شود و در کشندش این اعضا جدا می شود این را حکمت بود اگر دست
 بدن را اعضا قسمت کردی بسوییت چنانکه هر عضو را قسمی بودی و بهتر و زیاده
 تر بودی زیرا که مجموع اعضا را دینی بود چنانکه بدن را **و همچنین** گوید حکمت بود
 بر بدن دستی که دیت وی با نصد میا بود از برای آنکه و نیم که بزرگ **و هم** درین
 کتاب هم گوید محمد خداین را بشک افکند و ربوبت خود که یکی را حبس می کرد یکی را
 میکشت و یکی را در میگردانید چنانکه هر ایش بود تا یکی را بکشت و بعد از آن دخی
 بساید و در حق دینی رسول و آله قصیده گفت و او را مدح کرد و بعد از مدح
 کرد بکشتن بدش و گفت بدوم از قریش بود و او را با نه قریشی بود محمد گفت اگر
 پیش از قتل او بیامدی او را بگویم بخشید می دهی اگر کسی نکردی اگر خدای فرموده بود
 کشن او را چرا گفت نکشتی و اگر فرموده بود چرا بکشت و امثال این افعال
 ملوک و سلاطین بود نه افعال انبیا **و هم** درین کتاب گوید قسوه که از نسی هر
 آید لابد بای علی بود و اگر چه اندک باشد جراحی فرماید که زیر جلد بنشیند و چنانکه
 باد از غبار خالی بود قسوه از تری خالی بود و گوید نیست در جلد عباد است واجب

۱۱۱
 گوید وضو و غسل نماز و روزه و زکوة و حج بی نیت درست بود چون فرض
 و چون نفل بود بی نیت درست نباشد و گوید هیچ نمیکند نماز زکوة و نماز
 شدت و خوف در نمیکند و در آن ایما از بهر رکوع و سجود نباشد و اگر در حال
 بخش نماز کند اعاده لازم نشود و اگر چه در حال نماز عالم بود نجاست جامه **و همچنین**
 در کتابی دیگر ذکر کرده است چنین و هم از سکه از قضا این انجا یاد کند که
 قعود در نماز و در دهند است است و گویند رسول صحت است چون هر از
 سجده برداشت نماز تمام شد و این کتاب از اول آن کفر جمله در شنیات و
 اعتراضات بود بر خدای و در رسول و جمله انبیاء و این چه یاد کردیم از آن جمله
 چه است هر اوست و نفوس بر آن ملعون و انبیا و بی با و این ملعون را کتاب
 دیگرست نامش کتاب عذاب القبر کرده است و در اینجا گوید ای دوست خدا
 چون در نماز باشی و از تو باد اندکی بیرون آید شیطان ترا گوید ای دوست خدا
 شرط یا قسوه از تو بیرون آمد کسی دروغ میگوید هیچ شرط و قسوه از من بیرون
 نیاید و اگر دوم رسوم بار چنین گوید بروی تند شو چشم گیر و بگوید سوگند بخور بطلان
 و عتاق که اینجمنی از من بوجود آمد و اگر بطلان و عتاق سوگند بخورد بد آن کرم
 دروغ زنت که شیطان پاک نداده سوگند بروی خود و این حرمانت ملعون

چگونه حدث در نماز جایز می آید و مثل این حکایات درین کتاب بسیار
و این جمله خبر ناکه او که امیر ترا که اتباع او دیده به آن وصیت کرده است گوید
چند کس آنها از زنا و لواط و انبث و استمنای بی آب بدست از خود جدا کردن
و دردی کردن و گوشتی بدین معنی دادن نهان توان کرد الا آخر که نهان نمی توان کرد
و آبروی مردم بر دو با او هیچ نفاق نمی توان کرد پس من جمله این یکی بر شما
سباح کردم الا آخر که از این شما حرام کردم **و نیز از اوصاف این گوید**
از عبد الجبار بن عبد الله الکرام شنیدم که او گفت از پدر خود ابو عبد الله
کرام شنیدم که او گفت اگر قطره خمر در دریا افتد و کشتی از آن قطره خورد
و بعد از آن وقت سال بدریای محیط رسد و ذره از سر کس آن کشتی
در دریای محیط افتد آب دریای محیط و گوشت هر حیوانی که در آن آب است
حرام شود یا اگر کسی ذره گوشت یا می خورد که در آن آب است حرام می شود
شود و اگر ببرد نماز بر وی نشاید کرد و او را در مایوس محسوس باید انداخت
تا مرغان او را بخورند و گوید آب اگر چه اندک و در جایستی دردی افتد و رنگ
یا بوی یا طعمی بنگرد اندک یا که دیگر گوید اگر کسی بول را بابت داده یا آب
روان کند یا غایط در آب روان حد قذف بر وی واجب است و آن مشاء تا زیاده

و دیگر گوید مسح بینما کردن از وضو واجب بود و دیگر گوید غسل از استنجا واجب بود
و دیگر اگر جماعت در دخول بود بلکه میان فخذین باشد غسل واجب کند
اگر چه منی انزال نشود و گوید لواط با کوه دکان و زکات کفار و مشرکان و غیره
و میوه و مضار و عبادت بود و گوید قوله و لا تطاون موطا یفیض الکفایه
و لا یزالون من عدد یلا کنت لهم به عمل صالح دلیل را پنج پیش ازین کتبیم
این را جمع می بنماید و در **شعر** فلم یمن بهودی یبلغ علوه
و احسن شی مسلم فون کافر و گوید بین الاثنی عشر مباح است
از آن همه حلق زیرا که سبیه گفته است غیره و الا فخذ کفر فخذها مبارک است
و این ملعون معنی حدیث نمیداند و این قصه معروفست و الجان بود که رسول
و تنی در سفر به صحابه با وی بودند و جماعتی از صحابه بر بخور بودند و حضرت و منی توانستند
بر چهار باب است سنن رسول و آله این خبر نیز نمود غیر هم فخذ کفر یعنی با او
را فرادارید تا ضعیفان بای بر آن ننهند و بر چهار بابی شنیدند ملعون حدیث را
بنوعی زشت تفسیر کرد و گوید زن چون پاک شود و طیش بفرموده حرام و در ح
حالی شود شاید که و طیش کشد بجای که غیر معهود و گوید مثال این خبیان بود که
چون آب بناید رود او که پاک نیم کند و شامستان در معنی گوید

لا هتكن حلقه الجبار **و** بوخذ الجبار مذنب الجبار
 و تا این موضع سخن عبد الله کرام است و او را نصایفی چند هست بر از کفر
 و زندق به ازین و بدین اختصار کردیم الا یک سده دیگر اینجا یاد کنیم و گویند
 عبد الله کرام در دنیا بود و بیان اوقات نماز میکرد اینست که از صبح تا
 نماز خفتن سید گفت وقت نماز خفتن است آن وقت بود که مشق
 فرموده از وی پرسیدند که مشق چیست گفت سوره ایست روشن چون افتاد
 فرموده در جانب مغرب بید آید چون سوره فرموده وقت نماز خفتن بود
فاصله روزی که بدیلمی از علمای کرام میان با من بود چند روزی از باز آوردن
 بنیه فریده بود چون وقت نماز پیشین شد در سراج رفت های برهنه و وضو کرد
 و چون بیرون آمد آب از بای او فرو می چکید بر سجاده رفت و بر آن گشت و بر
 سر نجاست بر سراج رفتی و بیرون آمدی و بای بر آن نجاست بنیادی و نماز خواند
 کرد گفت ای جاهل شکاک علم بخوان تا مردم ترا حایل نخواهند و سحر است بنویسند
 تو نمی دانی که بای تر نجاست خشک بنادون بلبه نشود اگر بای خشک بود
 و نجاست تر بلبه نشود من بر نجاست خشک نفخ بای من بلبه نشود و اگر بای من
 تر بود انکه در نماز رفت چون از قرآن فارغ شد روی بامی کرد گفت کسی که

ما از سر بنیه بنامد کنیم این چه نماز است که تو میکنی و انکه در رکوع رفت
 بجان ربی العظیم چون از رکوع سر برداشت گفتند مذنب کدام
 شخص است سخن گفتن در نماز گفت ای جاهل تو ندانی که هر گناهی
 که کرامی بکند او را اینکی بنویسد و هر نیکی که دیگری بکند که کرامی بود او را
 گناهی بنویسد **فاصله** ابو جعفر که بد سید ابوالبرکات علوی را ابو بکر
 بن اسحق کرامی ماسطره میکرد در امامت ابو بکر کرامی گفت من امامت یزید
 بعض قرآن درست کنم و تو ننویسی که امامت علی است کسی میان اینان
 سخن بسیار رفت سید گفت چگونه اثبات امامت کنی کسی را که خون
 فرزند رسول در جبهه باشد و خون بناحق ریختن ابطال امامت کند کرامی
 گفت غایت فانی الباب نیست که او خونی بناحق ریخت و خون
 بناحق ریختن ابطال امامت کند زیرا که خدای فرمود **اللی جعل فی اللیل**
خلیفه قالوا ان جعل فیها من یفسد فیها ویفسک الدار و یخون
نسیج یحذر یک و یفسد س لک قال لی اعلم ما لا تعلمون بر آنست
 یزید درست بود سید ابوالبرکات گفت ندانم که هیچ مسلمانی این اعتقاد
 باشد و خون ابرج علی را که فرمودند در حق یزید این اعتقادند از آنکه خود را

کرامی گفت من برقصیت قول سول میروم و رسول فرمود که هر که علی الذک
 مایه دشمن ندارد نه از منت و من افتد بر سول کردم **بدانکه** کرامیه فرق
 بسیارند و ایشان کفر با بسیار گویند در اسما و صفات خدای **و صفات**
 اینها جمله گویند از این کرام و انبیا عیش که خدای جسم است و اورا احد
 و نهایت و ملاقات و محاسن اجسام بروی رود بود و قومی صفت
 خدای **تو** جسم و اجسم گنند یعنی جسم دی از همه جسمها بزرگتر است
و قومی گویند اطلاق این در حق باری **و** جایز نبود و ابو عبد الله که می
 گوید خدای **و** احدی الذات است احدی الجواهر و گوید باری ببارک **و** در
 مکان مخصوص در بالای عرش است اصحابش گویند عرش مکان
 اوست اگر صد عرش دیگر بیافزیند همین نسبت بود و او محاسن عرشها
 بود و برین قوم لازم بود که هر فردی محاسن عرش بود پس محری بود و نقص
 آن کرده بود که در اول گفت خدای احدی الذات است **و** الجواهر است و قومی
 گویند عرش اول مکان **و** بی بود و دیگر عرشها مکان وی باشند پس لازم بود
 که در ساحت که حکم از عرش بود و بعضی گویند از عرش مکان وی بود
 و بعضی فضل بود پس عرش بزرگتر از وی بود که اصحابش نقص آن کردند

که در اول گفتند خدای احد و نهایت بود در جبات شش کانه و این قول
 از ما نویه گرفتند که نور متناهی است از جهت سفلی و در جبات سجانه
 دیگر و گویند عرش نباتی است در بلندی که خدای **و** قادر بود که بالای
 وی عرش بیافزیند الا آن عرش که بروی نشسته است با سماها نازنتر
 با بالای آن عرش دیگر تواند آفرید و گویند خدای **و** محل حوادث است
 ارادت و اقوال و محاسن و ادراکات مریات **و** مسموعات را
 در وی حادث شود و گویند هیچ چیز در عالم حادث نشود الا بحدوث
 و ارادت و قول در ذات خدای **و** آن ارادت و قول را احادیث و
 خلقین خوانند و گویند هیچ چیز در عالم نیست نشود الا بحدوث و ارادت
 و قول در ذات خدای **و** انرا اعدا امین گویند ایجاد و اعدام هر دو حادث اند
 نه مخلوقند نه محدث و گویند خدای **و** رازق و غافر است در ازل
 و همچنین جدا سما که از افعال مشتق باشد و اگر چه در ازل فعل بود انکه گویند
 خدای **و** بران حوادث قادر بود که در ذات وی حادث شود چرا که
 بیافزیند یا خواهد افزودن از عالم تا در عالم دیگر گویند حوادث که در ذات
 نیست ممتد و روی بود و هیچ چیز بقدرت بیافزید و اجسام و اعراض

بارادت و قول افزید و قدرت و گویند حوادث که در ذات باری
حادث شود بیشتر از جمله اجسام و اعراض باشند که در عالم است
که هر جسمی و عرضی که در عالم است و عرض در ذات باری حادث شود
یکی ارادت دوم تولد کن محض در ذات وی اعلا مات حاصل شود
چند آنکه از اجزا معدوم شود بعد در مسامت مسموعات در وی
مسامات حادث شود بعد آنکه محاسن است از اجزا محسوس
بس حوادث که در ذات وی حادث شود نزد ایشان اضعاف حوادث
و اجسام و اعراض عالم بود و گویند که محال بود که خدای چیزی بیند یا شود
الا بعد از آنکه بسمع و بصر در نفس وی حادث شود و آن ادراک بود
آخری و مسموع را و اگر ادراک از بهر نفس خود بیافریند مسموعات بشود
در مسموعات بیند چون موجود باشند و گویند نفس خود را نگاه دید که اعداد
کرد و نفس خویش رویت ادراک آنکه نفس خود بدید آن رویت که
بیافرید و گوید لایتم بود که اول مخلوقات حیوان بود تا بدان دلیل سازند
بر معرفت باری تا نشانید که اول مخلوقات جمادات بود و گویند رسالت
و نبوت و وصفت اند قائم بذات رسول نبی و این صفت نه وحی است

نام گویند با دای رسالت و اظهار معجزات بر دست او نه عصمت از
معاصی و نه رسانیدن رسالت و گویند هر که این صفت در وی باشد
بر خدای واجب بود که او را بر رسالت فرستد و معنی رسالت و نبوت
نزد ایشان آن بود که یاد کردیم و فرق کنند میان رسول و گویند رسول
آن معنی قائم بود بر سل که موجب ارسال وی بود و در سل از برای آن رسول
خواستند که خدای او را بخلق فرستاده باشد و گویند در سل بود که رسول است
و رسول بود که در سل باشد و گویند عزل سل از ارسال او بود و عزل
رسول از رسالت روا نبود و این سخن است که نه خود میداند معنی آن
و نه بنهم بچکس می تواند رسانیدن معنی آن و گویند در حکمت روا
نبود انتصار کردن بر یک رسول و گویند ارسال از واجبات و گویند
اعادات درست نبود الا یعنی احیاء و نبوت و جز از این هیچ جایز نبود
و زکری گوید هیچ چیز قدیم است صانع و روح و زمان و مکان و هوا
و گوید عدم را افعال خدای هم جایز نبود چنانکه بر مسموعات وی جایز نبود
و گویند ترک معنی بود نایب و حاصل قدرت در آن تاثیر کند و آن
بجمل قدرت قائم شود آنکه نوعی بود از افعال **خفایه** و برابریم معجزات ایشان

گویند جمله اعراض از اصوات و غیره باقی اند گویند علم نه محدود و سبک است
و انسان **درمانی** از معجزه که گویند اکوان الاله در مکان گنوا اند بود
و بتقدیر مکان کون نباشد و بعضی از ایشان گویند قرآن معجزه است
از بهر اخباری چند که بود و خواهد بود از جهت نظم و تالیف و فصاحت
و گویند خلق غیر مخلوق بود زیرا که اختلاف الفاظ دلیل بود بر اختلاف
فعلاتی و گویند ارادت و کرامت یکی باشد همیشه مدبر بود بار آبی که آن
کرامت باشد در ذات باری تم و اصل است که این اختلاف
مستقد ایشانست و گویند صفت و وصف دو معنی اند مختلف صفت
قائم بود بذات و ان الاصدق نباشد و وصف قائم بود بذات
و روا بود که صدق نباشد و در کلام و تکلم همین معنی گویند و گویند علم را
تعلق بود به بیشتر از یک معلوم بر طریق تفصیل است بهر دعای و گویند
مخلوقات محتاج خلیق باشند از قبیل خدای تم و گویند ایلام امور است
لی روح جابر بود پس این را لازم شود که ایلام جمادات جابر بود یا اگر
قومی بر کسی خواهند رفت و یکی ایشان را گویند و بد که کوه را سه در میگرد
این سخن راست بود بر اصل ایشان و گویند ایمان قولست محب

۱۹
و گویند ابو ذر رسول را گفت من بمؤمنان الله رسول گفتم تو در ایمان
بشکی بگو مؤمنم حقا یا اسلف یعنی آنچه از پیش کرده از گناهها اگر خدا
خواهد مرا عقیبت کند و گویند ایمان آنست که از در حاصل شد گفتند
ملی و لا اله الا الله و محمد رسول الله از هر مذهب از ارتداد نه ایمان بود و گویند
ایمان منافق و ایمان انبیاء و رسل و ملائکه یکسان بود و گویند منافق مؤمن
حقیقی بود و اگر چه صیغه در دوزخ بود و گویند معرفت نه کسی بود و نشاید که
خدای صیغه در خلق می آفریند بی آنکه اراده آن فعلی باشد و نشاید که خلق را
بدان ام کند و ایشان را گویند چون ایمان آن بود که در دل حاصل شد
نیکو اشیا دین نه ایمان بود و جرم بدان سبب آدمی را مور نباشد معرفت
و مشکل نباشد و این نزد جملة است کفر است و گویند کار چون سرکار
و بر اگر راه کردند بر کلمه کفر گفتند کافر حقیقی بود و اگر چه صیغه در اینست
و گویند حسین بن علی بر امام وقت آمد که بزرگ باشد که صد بار گفت بر محبان
امام وقتی باشد و گویند خدای تم وقوع کفر از جمله انبیاء و رسل روا باشد
و گویند خدای تم در صورتی نیکو فرو آید و گویند طبع با عور و بر صیفا
رسولان بودند کافر هستند و گویند حرام نه زرق بود از جهت ملک

رزق بود و از جهت غذا چنانکه حلال رزق باشد و الله اعلم بالصواب
 بد آنکه اصل تشبیه از یکی بن معین و احمد حبیل بود و معین سوری و
 اسحق راهویه و داود اصمغانی و مشام ابن الککم بر خاست و قومی
 از مجیر و کوبند احمد تشبیه نگفته است و این نقیب بود چنانکه جناب
 بر آنند که احمد گفت استوی و استفر و جمله شافعیان که در اعتقاد بر خلا
 شافعی باشند چون از ایشان استکشاف مذمب و اعتقاد کنی گویند
 مذمب شافعی دایم و اعتقاد احمد نیز چنانکه در اعتقاد مخالف هستند
 یکدیگر را چنانکه ابو حنیفه و مالک و شافعی که اگر مخالف بودندی بر ابودی
 که کسی گفنی که این قوم که تشبیه میکنند در دع بر احمد می بندند و
 قول ایشان که نفی تشبیه از قومی کنند و ستر نهی می اگر مسک از مذمب
 ابو حنیفه یا شافعی که ایشان در آن مسک هیچ خلاف نگفتند اگر کسی
 مسک شک کند لازم بود که ایشان بر مسک که مذمب ابو حنیفه دارند
 و آن شافعی آن گنی که مذمب وی دارند پس چون جمله جناب تشبیه
 گویند و از اصحاب و علمای خویش اباعن جدر و ابی گند ما با احمد در

و هرگز حبیل ندیدم که او نفی تشبیه کرد لازم بود که نقل ایشان از امام خود در
 بود بد آنکه این قوم را که اصل تشبیه ایشان ظاهر شد جز از مشام الککم
 نبود مجیر و این را اهل سنت خوانند و اگر کسی تشبیه از مشام ذکر گرفت
 این از تشبیه روافض گویند و مشام زمان ما و آن پیشین را در نوع
 القاب بود القابی محمود بود نزد ایشان و الجحان بود که خود را اهل سنت
 جماعت خوانند و سنی و اصحاب حدیث و خصم ایشان از تحسید و تشبیه
 مجیر و حشویه خوانند و در زمان ما جمله تشبیهات در اعتقاد یکفره اند
 و در شرعیات سنت فرقه اول قومی از کرامیان که ایشان در فروع
 شرع مذمب ابو حنیفه دارند ۲ بعضی از اصحاب مالک ۳
 بعضی از اصحاب شافعی ۴ جمله اصحاب سفیان ثوری ۵ اصحاب اسحق
 راهویه ۶ جمله اصحاب احمد حبیل ۷ اکثر کرامیان که در اصل و فروع
 مذمب ابو عبد الله الکرام دارند و اصل تشبیه و تحسید از داودی و شافعی
 و غیر از ایشان در زمان ما کس شافعی الا این سنت فرقه بد آنکه جمله تشبیه
 حذای بهر را جای و مکان اثبات کنند و گویند بر عرض نشسته است
 و با بیابا بر کسی بناده و سر و دست و پای و جمله اعضا اثبات کنند و گویند

هر چه از جای و مکان نبود آن چیز معدوم بوده و گویند چون حواء
 که آدم را بیا فرزند آینه پیش خود بنهاد و در آینه نظر کرد و او را بصورت
 خود بیافرید و قومی گویند جمله اعضا دارد الا خلقوم و خلقوم و بعضی گویند
 خلقوم هم دارد **گویند** یکی بود از کبار ائمه حبشویه قومی احادیث از وی
 استماع میکردند از وی پرسیدند که خدای **پدر** اعضا دارد گفت جمله اعضا
 دارد مرد از دست اشارت عبور کرد شیخ گفت آن نیز دارد شاگرد
 گفت درست یا ماده شیخ فرمودند یکی از اهل مجلس گفت لیس الذکر
 کالانفی شیخ گفت بنمود که بنویس ز است **روایت کرده**
 از منم از ابوهریره که رسول خدا را پرسیدند که خدای از چیست گفت
 از آب و یکن از آب زمین است و از آب آسمان یکی آب را
 بیافرید و او را به داند تا عرف کرد و خود را از آن عرف بیافرید **عالی الله عن**
و گویند عروه روایت کند از عبد الله بن عمرو عاص که گفت خدای **پدر**
 ملائکه را از موسی سینه و دستهای خود بیافرید **و گویند** کعب قرضی روایت
 کند از عمر بن عبد العزیز که چون خدای از حساب خلق فارغ شود با
 جماعتی از ملائکه میرود تا بر یک درجه بایستد و سلام کند بر اهل بهشت ایشان

۸۸
 جواب باز دهند و گویند این سلام که خدا در قرآن میفرماید سلام
 من رب ربکم و گویند درجه بدرجه میرود و بر ایشان سلام میکند تا آن
 وقت که با جا و موضع خود رسد **و گویند** حمید دلمای بی آدم در میان
 دو انگشت خداست مگر داند چنانکه بخواهد **و گویند** خدای **پدر** چون
 تجلی کرد بکوه طور سینا اندکی تجلی کرد و گویند رسول صفت اندکی آن میکرد
 ابهام را از بر انگشت که جگ نهاد و اشارت کرد یعنی این قدر تجلی کرد
و گویند ابوهریره روایت کرده از رسول که گفت الايمان باني والحكمة
 يابنه واحد نفس ركن قبل البن يعني ايمان يانيت وحكمت يانيت
 ونفس بر در دکار شما می یابم از جانب من نعم عن ذلك و گویند چون
 ابوهریره این آیت بخواند **ان الله يامرکم ان بود الامانات الی**
اهلها چون بدین رسید که ان الله کان سمیعا بصیرا دستها بر خستها
 و بر گوشها گذاشت و همچنین از رسول شنیدم که میخواند و دیدم که دستها
 بر خستها و گوشها نهاد **و گویند** محمد عباد روایت کند از ابن عباس که گفت
 حجر اسود بمن خدای **پدر** است **و گویند** مقبری روایت کند از ابوهریره
 از رسول خدا که خدای آدم را به دست خویش بیافرید و از روح خویش او دمید

بسم دو کف را فرا گرفت و آدم را گفت هر کدام که میخواهی بستان
آدم گفت دست راست بر در دکان گرفت و هر دو دستش راست
انکه خدای تعالی آن کف بگشود صورت آدم و آن در پیش در پیش بود
و گویند سلیمان جبر از ابو هریره از رسول الله روایت کند که گفت
چون بابلی کارزار کنید باید که روی و پرازنید که خدای تعالی آدم را بصورت
خود آفرید **و گویند** عکرمه روایت کند از ابن عباس از رسول الله که
گفت نه خدای تعالی در رفتن در رشت عدن خدا را دیدم جوانی جعد موی
و وجاه سبز پوشید **و گویند** ابو سلام استود روایت کند از ثوبان
مولای رسول از رسول الله که او بعد از نماز باید ادب هر دو کند
باری بهتر دهن بود و گفت یا محمد میدانی که ملائ اعلی بجز صورت مسکینند
گفتم یا رب نمیدانم گفت را در میان هر دو کف من نهاد جانک من گوشت
انامل وی در سینه خود در یافتیم **و گویند** از عطاء بن رید از ابو هریره
از رسول الله که خدای تعالی نزد اهل بهشت آید بر صورتی که خلق او را نشناختند
بدان صورت گوید من خدای شمایم گویند نفوذ بالله منک ما انا نشناختیم
تا خدای ما بیاید ما او را بشناسیم انکه در آن صورت بیاید که خلق او را بداند

صورت ایشان گوید من خدای شما ام ایشان گویند تو خدای ما می نژد
وی شوند **و گویند** از مغیره شعبه که سعد عباد رسول را گفت اگر کن
در خانه روم و مردی با زن خویش بخیم اگر او را بکشیم حایزه باشد رسول
گفت شما را عجب می آید از غیرت سعد من از سعد غیورترم و خدا از
من غیورتر است و هیچ شخصی نباشد که او غیورتر از خدای تعالی **و گویند**
حمید اعرج روایت کند از جابر که او در روز قیامت گوید یا رب ما
بجز نزدیک کن حق ندا کند که نزدیک شو نزدیک شود ندا آید که نزدیکتر
نزدیکتر شود تا مس زانوی می کند و گویند سفین بن ابوعبیده چون اس حبیب
بجوانند دست بر زانو نهاد یعنی مس زانوی باری هر کند عالی عن ذلک
از عبید بن عمیر پرسیدند که تو گفتی و ان لم عندنا لذلک و حسن باب
چه معنی دارد گوید معنی آن بود که بنده را بخود نزدیک گرداند بعضی از
وی گویند جهان نزدیک گرداند تا مس بعضی از وی **و گویند** ابو عبیده
روایت کند از عبدالله سعد که او گفت بشنایید بنار جمعه که خدای تعالی هر روز
آدینه ظاهر شود بر اهل بهشت بر تنی از کافور سفید اهل بهشت هر کدام
نزد تر بنار جمعه رفته بود وی نزدیکتر باشند **و گویند** عبدالله عظیم روایت کند

از عبد الله سود که گفت هیچ کس نباشد از شما الا که خدای پادشاه خلق
سازد و گوید ای فرزند آدم چه عمل کردی بعلی که میدانی **و گویند** مجاهد
روایت کند از این عمر که گفت خدای در حجاب باشد از خلق بجا رحمت
بنا و ظلمت و نور و ظلمت **و گویند** ابو برده روایت کند از ابو موسی اشعری
از رسول الله خدای پادشاه روز قیامت بجای کند بندگان را و می خندد
عبد بن جبر گفت من در مسجد نشسته بودم قتاده بن نهمان میامد حدیثی
میگفت قوم را خواستند که گفتند باین جبر با ما بیای تا برویم و ابو سعید خدری
را بهر سیم که میگویند رنجور دست گفت چون به پیش روی رفتم پیشت باز
خفته بود و بای راست بر پای جب نهاده و بر اسلام کردم و بشستم
قتاده دست کرد و بای ابو سعید را بچکل گرفت سخت آهوسید گفت
ای برادرهای من بد برد آوردی قتاده گفت چنین میجویم که رسول فرمود
که چون خدای پادشاه از آفرینش عالم فارغ شد پیشت بر خفت و بای بر پای نهاد
ابو سعید چون این سخن شنید گفت اگر چنین نگم **و گویند** صحاح روایت کند
از ابن عباس که او گفت محمد در معراج خدای را بچشم دید بصف جوانی
آمد و گویند صحاح چون ازین فارغ شد و خواند ما را غ البصیر الماطنی

لقد رای من اياتنا الكبرى **و گویند** ابو ذر بن عقیلی گوید رسول را گفتم
یا رسول الله خدای ما کجا بود پس از آنکه خلق بیافزیده بودند گفت در
ابری بود که نه بالای هوا بود و نه در زیرش آب بس عرش ابراب بیافزید
و گویند هر شب آدمیه بر زمین آید و در شبهای دیگر بر بی با جان و میا آید
و منادی میکند که هیچ توبه نگشته است که توبه دی قبول کنم هیچ استغفار
نگشته است که در ایامم رزم و گویند چون بدینا آید بر خشنید **و گویند** حماد
سند روایت کند که خدای پادشاه روز عرفه فرمود آید بعافات برشته سرخ مو
نشسته بود در پهن زمین پوشیده در حکایت گویند که در اصفهان یکی
از فقهای مشهور بود پنجم اشتر پاره داشت در خفه نهاده و بشکست و در مسجد
کرده و در جبهه با جمیده مثل آنکه آمار رسول ص و آله دارند گفتی که چون احمد بن
نج میرفت خدای را دید در عفات برشته اشتر پاره داشت احمد او را بنیشت
و برفت و در اشتر آویخت خدای پادشاه بر آنکس و برفت و پاره
پنجم از آن اشتر در دست احمد بماند و این آن پنجم است هر که یکی
مشبهی بهار شدی در اصفهان رزی چند پیش آن شخص ای و آن
حقه بر رفتی و بماند آن رنجور بردی و آن پنجم را باب دکلای آوردی و بدای

برنج و دادی تا بعضی بخورد و بعضی بر خود مالیدی **و کینه** بن حریفه در قضا
خویش جمله اعضا بر شمرده چنانکه آن آدمی و در ذکر است و انوش فرید
مانده بود گفت در قرآن و حدیث نمی یابم شخصی بر خواند و لیس الذاکره کالانی
چون شنید گفت اخذت و اخذت فایده دادی و خوب گفتی و در
تصنیف نوشت که ذکر است **و کینه** برنجور شد و ملائکه پسرش بودند
و گویند عرض قدر چهار انگشت از فضل است و شب معراج که رسول
بمعراج رفت او را بر انجا نشاند **و کینه** چون رسول خواست که شب بگذرد
از بطور انجا نمانده بود پای رسول برش آمد و شکست خدای پادشاه رسول
بگردد و گرفت و گفت کوزه باز نرست در دایستان **و کایت** کتد که شخصی
در پیش معاد بن معاد رفت و در ایام التشریف طامی نمانده بود و میخوردند
ان شخص از معاد پرسید که خدا را اعضا است یا نه معاد گفت بلی و الله او
همچون این کجاست که تو میخوری خون و گوشت دارد **و کینه** روز قیامت
فاطمه بیاید همراه حسین خون او بر دوش انگشته تا داد خواهد خدای
پای بر من کند و ستار جگر بر دی بسته گویند ای فاطمه پای من همچنان مودع است
از زخم غرور و من او را عفو کردم تو نیز او را عفو کن برید را عفو کند **و کینه** از

گویند روز عید بصلی رفتن خلق بسیار حاضر شده بودند و امیر می آمد با علما
و طبیبان میزدند یکی از پس من گفت خدا را هیچ طبیبی نیست الا طبیب تو
او تنها آید و تنها رود و تنها نشیند و در پیش وی علما بنشینند و طبیبان اگر چنین
چنین بود او کمتر از این امیر بود **و کینه** باری پادشاه دست و سوی جعد دارد و
نعلین زرین دارد در پای در مرغاری **و کینه** برگرسی نشیند و ملائکه ان کسی را
برگیرند **و کینه** گویند بعضی از ملائکه از پاره در اعه خویش بیایند **و کینه**
روز قیامت حساب خلق کند و او بر صورت آدم بود و گویند هر شب
بر ات برین آید **و کینه** چون راضی بود عرض بیک باشد ملائکه بدانند
که او راضی است و چون خشم گیرد عرض کران شود جمله اعرس بدانند که
خشم گرفته است **و کینه** او را خضر و نبض و ابهاست و با انگشت بر شمار
و وسطی و سبایه ترک کند و گویند دل مومن میان دو انگشت خداست
چون بنده بسجود شود ز بر قدم خدای بود **و کینه** و درخ زیاد کند که کایست
آنچه مرا دعه کردی جبار قدم در درخ نهد بعضی از وی پرسود آنکه ساکن بنود
و فریاد کند **و کینه** روز قیامت هر یک از مسلمانان می آیند و جودی
می آرند و میگویند این خدای من است از درخ جبار را را می بکنند و خود را میزدند

گویند رعد ملک است که ابر را بزجر میزند و بسیار ابر را می بینم که رعد بادی
 نبود پس ابر از زجر ملک خالی بود و خدای میگوید بر سر الراح قفسر صحابا
 من باد را بر سر من تا او را بر انگیزد **گویند** بر من مسموم است از آتش است
 ملک و ابر را بد آن میزند سبحان الله اگر نیز ابر را ملک میزند میگوید ملک محتاج
 تا زیاد نبودی در اندن ابر **گویند** لئون آسمان سجده است اما کسی که انرا
 کوه محیط خوانند و آن کوه از فرود سینه است لئون آن بر آسمان افتاده است
 ازین جهت سینه می نماید و این جبل عظیم است که لئون آسمان اگر عکس کوه
 محیط بودی با سینی که سواد زمین سینه سینه نمودی و گویند آفتاب و ماه و کواکب
 همه قند طهارت و هر یک بدست فرشته است در آسمان در می آویزد چنانکه ما
 قند طهارت در ساجد و بریم و از جایی بجایی نقل می کنند یعنی ملک این ترا از برجی
 به جی نقل میکنند چنانکه مقتدر مسجد با نقل میکنیم از وافی بروافی و از صفه بصفت
گویند آفتاب هر کس که شست است و فلکان بر زمینهای در ارمی هستند چون
 فرد شود ملک او را بر عرش و با نجا عبادت خدای می کنند چون با او باد باشد
 او را باقی مشرق آورد و در آن کوه سال نشاند و آن ملک آن نیز او را بنده می کنند
 تا شام در امتیاب همین گویند **گویند** ما ستاب را غلافی است چون غلاف

شمس و ملک بر آن موکلت و آن فرشته موکل او را بتدریج در آن غلاف
 میکند تا چنانکه بدید شود و آنرا محقق خوانند و زیاده و نقصان قمر از غایت
 و العجب که خدای چون آسمان بیافزید و شمس قمر بیافزید چون فرشته
 بیافزیده بود قمر را که در غلاف میکرد و پیر من می آورد **گویند** سبب کوف
 و خسوف آن بود که آفتاب از کوه سال در افتد در فضی جای خویش باز نماند
 اندک در دریا افتد تر شود تا بر یکی دردی بدید آید از آن کوف خوانند و ما ستاب
 مخفی او را خسوف خوانند سبحان الله در شکان با بند برین موکل که اند
 تمامی کنند چرا میگویند که او از پشت کوه ساله میزند مگر ملک از قوت آن
 که این ترا نگاه دارند و نیز ما بسیار کوف و خسوف در وسط سما دیدیم
 از ایند اما لغز انجلاش در وسط سما در کدام دریا می افتد **گویند** در فرشته
 مستند یکی جوهری سفید در دست دارد یکی جوهر سیاه و ایشان موکل اند
 بر روز و شب و چون ملک جوهر سفید در آسمان بیافزید روز شود و چون
 فرشته دیگر جوهر سیاه بیافزید شب شود **گویند** درازی روز و شب
 این از آن بود که فرشته جوهر سفید دیر تر بگذارد او دراز تر بود و شب
 کوتاه تر و ملک دیگر جوهر سیاه دیر تر بگذرد او دراز تر بود و روز کوتاه تر

و گویند آسمان را عمدت اگر چه انبی بنیم و گویند هر آدمی و حیوانی دیگر که مردود
نماند و بینند و میرد از آن بود که خود را بر آن استخوان زده است و بعد
آن میرد و اما انسان را می بینیم **و گویند** علت زلزله آن بود که چون خدای عز
وجل می کند بر زمین او خرم شود از آن شادی در اضطراب آید از زلزله خوا
دردد و جزر گویند خدای عز را ملکی است چون بای در دریا بنهد دریا در اضطراب
آید و بر ساحل افتد از آن گویند و چون بای از دریا بر روی سحاب با موضع خود
رود از اجز خواستند **و گویند** فواکه و جویب در عمد اول بر کمر بود ازین که در زبان
ماست تا گویند عدس چند سیری بود و دانه کندم چند کرده بنی و خسته غله
چند درختی بود **و گویند** مالای مردم سنا دگر بود بکر اینان و بعضی از تنویران
گرفته اند و گفته اند در عالم سبع چیز از معادن بود تا از زبان که خدای عز
وجل است و بقوم بوشن چون ایمان آوردند و عذاب از ایشان برداشت آن
عذاب با در باره گشت و در زمین پراکنده شد ازین پس غیر آن
از معادن بدید آمد **و گویند** در باب بقیه طوفان نوحست و پیش از طوفان نوح
سبع دریا بنهد **و گویند** با یکی جنبش با یکی سخت که در ختم از پنج بر کند از نفس از دها
که در صحرا بود چون عمرش دراز شود و حیوان بر او در پنج باشند خدای عز

۹۴
و شش نگار بفرماید تا ویرا در دریا اندازند چون اهل دنیا از او در پنج آیند
فریاد بر دارند آنکه خدای عز ملائکه چند نفر هستند تا او را از دریا بر آورند
و در میان او بر نه و در دریا جوج و اجوج اندازند و آن روزی ایشان بسند
و بخورند **و گویند** هر برنی که حیوان را بکشد از آتشی بود که خدای عز آتش گرم
کند و ملائکه را بفرماید تا آتشی را بکشد که او خواهد اندازند و چون بدو رسد میرد
و گویند سبع قطره از باران بر زمین بناید الا ملکی با وی بود تا آن قطره را بجا
خود نهد و با می بینیم که قطرات بر نجاست می افتد و اجماع است که ملک
نزدیک نجاست نشود **و گویند** خدای عز ملکی موکل از حادها کرده است
چون وقت خروج منی بود ملک بیاید و خطاب کند رحم را تا گت ده شود
گوید سنان آنچه در تو ودیعت می نمید چون نطفه رحم افتاد ملک گوید
یا رب حکم خدای خطاب کند که صورت نگار آنکه ملک صورت نگار
از مردمان یکی یاد و سجید یا شفی و این خلاف قول خداست که میفرماید
هو الذی یصورکم فی الارحام کیف یشاء و نیز اتفاق است که
چون جبرئیل بر رسول ص آید بار اول رسول ص مستقر شود و حال با خود
بگفت خدایچه او را گت اگر دگر بار آید مخرجی که چون جبرئیل بار دوم

خدیجه سر برهنه کرد رسول گفت برت خدیجه گفت این ملکست اگر دیو
 بودی ز رفتی سبحان الله چون ملک در جانی رود که زنی سر برهنه
 کرده بود چگونه نزدیک رحم زن شود و صورت نکارد اما این جاهل
 هم بقول خود فضیلت میبوند **و گویند** اگر کسی نظر در آینه کند آن صورت که
 می بیند حقیقت ذات وی بود پس لازم بود که بحجم در بیکرمان در دو مکان بود
و گویند علت آنکه از یک نقطه یک لسان یا دو لسان یا سه لسان
 حاصل میشود آنست که خدای عز و جل در تبار آدم بیافرید در تبار کوچک سیاه
 و سفید و سرخ و آن ذرات را در آدم نهاد پس از آدم بیرون آورد و کوا
 و از حوا بیفرزند آن دیگر تا آخر عهد مجتبی کند و خداوند خلق را نه از نقطه
 می آفریند بلکه از آن ذرات می آفریند که با منی بیرون می آید یک فرزند
 بیاید و اگر دو دوراید و اگر سه آفریند و اگر مردی با زنی عظیم جماعه کند
 آن زره را ضایع گردد یا شد وزن با عظیم تخمین حکم دارد و خدای عز و جل
 فلینظر الانسان هم خلق خلق من ماء دافق يخرج من بين الصلب
 والترائب الله على وجه لقادر يوم تبلى السرائر و میفرماید که
 ثم خلقنا النطفةعلقة فنجعلنا الملقه مضغة الآية و میفرماید که

خلق من الماء بشر **و گویند** چون آب مرد غلبه کند فرزند پسر بود و اگر
 آب زن غلبه کند فرزند ماده بود و خدای عز و جل میفرماید که یهیب لمن یبش
 انما شاء و یهیب لمن یشاء الذکور **و گویند** رسول الله فرمود که از حدیث
 بلا بگریزید و خبر رسول الله و آل جنات که احذر و اذیت دوی اهلها
 میگوید بر سینه کنید از ظلم انکس که او را بنی باشد و تا کید را گفته است
 یعنی ایشان را رقت دل زیاده بود از اصحابش دعای ایشان با جاب
 نزدیکتر بود آنکه اذیت ایشان بزرگتر بود از اذیت تن درستان و
و گویند جنیان کرده کرده میزند جنات که آدمیان میزند و **گویند** صور
 سردیست بزرگ و بعد از خلایق سوراخ دارد وی بود و ارجح در صور
 کند و بک در دهان گیرد و در وی دم و بدن باد سر روحی با جای خود
 و خدای عز و جل میفرماید کما بدانا اول خلق نعین و فرمود که
 کما بداکم تعودون پس لازم بود که اول خلقت نوح روح بصورت بوده
و گویند اول جنی که خدای عز و جل آفرید جوهری بود نظر بآن جوهر کرد
 آن جوهر آب شد روانه و از آن آب خلقی بیافرید و دیگر گویند اول
 ما خلق الله القلم و امثال این بسیارست اگر خواهیم که جمیع حقائق اهل

حشو یا دکنیم بیک مجلد تمام نشود و این مقال قومیت که خود را
 سلفی و اصحاب حدیث خوانند و اهل سنت و جماعت دیگر درین
 خلاف کنند و اهل ایل ربیع و ضلالت خوانند **نقطه** ابو الفتح عجبی
 الشافعی الاصفهانی یانتم که روایت کند از افضل الدین ابو الوفا از
 ابو نعیم که او گفت جرّوی بر من عرض کرد که بخط شیخ ابو بکر بن محمد بن عمر
 بن الحسین الزاهد که در آن ذکر مشاللات مشبه بود و مجسمه جبل از آن
 قبیح تر بود و بسی از آن بدعتها که بکفر می انجامید و ما بعضی از آن را این یار
 کردیم **و کلام** آن قوم گویند ارواح نه مخلوقست و قرآن که می شنویم از خدای
 می شنویم و باری که کلام خود بر زبان بندگان میخواند و هر رفته که نام
 خدای بر آن نوشته باشد ذات باری در آن رفته باشد و بنده راجع
 فعل و استطاعت و قدرت نیست جمله افعال از باری صادر میشود
 و اصناف فعل یا بنده بطریق مجاز بود چنانکه جمیع صفوات گویند **و گویند** ابدان
 نه مخلوقست و در قیامت جمله خلایق از موسی که از خدای را بحکم سر
 به بینند و روزه دار را طعام و شراب خوردن از عذاب شمس تا طلوع
 شمس مباح بود **و گویند** آلات مصحف از جمله و آتش و غلاف جمله قدیم است

و هر که گوید رحمت مخلوقست چنانی باشد و هر که گوید خدای نه جسم است
 که فرمود و قنوت خواندن در نماز کفر بود و سلام کردن بر کسی
 نه مشبه و مجسمه بود و جواب سلام او دادن روا نبود و نماز نا احرقت
 واجب نبود و زرق نیست میان نماز فرائضه و سنت و میان جاهل
 و عالم و فاسق و صالح و عاصی و زاهد و هر که ترک نماز کند در زمان جهالت
 قضا لازم نیاید و چون در نماز سر از رکوع بردارد واجبست که است
 بر دست بند و امام قوم اگر بانگ نماز گوید چنانی باشد و هر که پای از زیر
 بر تواند گرفت و دیگر بر زمین تواند نهاد حج بروی واجب و لازم بود و اگر چه
 زانو را حله ندارد و اگر کسی حدیثی از محمدی شنیده باشد و قومی گویند تو
 شنیدی نشنوده بود و اگر روایت کند کاذب بود و اگر یقین داند که
 این حدیث را شنیده است و گویند تو نشنیده او شنیده باشد
 و اگر روایت کند صادق باشد و هیچ مصحف حرام بود **و گویند** قومی باشند
 که ایشان را معطله خوانند و اعتقاد ایشان ضد اعتقاد مشبه بود **و گویند**
 شاید صحت کردن باری بیکیزی که آن جزو مخلوق موجود بود و
 گفتن که باری نمیشی است یا موجود با حق یا قادر یا عالم یا سمیع یا بصیر و

انشاء این در قرآن توقف کنیم گوئیم مخلوق و غیر مخلوق و انفعی از
ملاحظه گرفته اند **و نوی** از ایشان گویند که اگر چون یکبار سوختند در
دورخ بعد از آن بچنان باشند و هیچ الم و درنج نیابند ابد مثل خیم الجا
افتاده باشند **بد الم** محمد بن الفضل الکازروبی القاری کتابی تصنیف
کرده است نام آن هدایت و این شخص از اصحاب شافعی است
و درین کتاب حقاقت بسیار یاد کرده خواستم که بعضی از آن اینجا
یاور کنم دعوی آن کند وی اعتقاد سلف دارد ترک آن کردم که سخن درین
باب دراز نمیشد اما در باب ذکر فقها از مقالة وی یاد کنیم انشا الله و حله عزیر

در مقام اهل تسامح

بدانکه جمله فلاسفه و مجوس و یهود و نصاری و صابیان بتناسخ گویند
و در فرق اسلام بیشتر آن باشد که در ایشان تناسخ بوده اند و باشند
فلاسفه گویند نسخ چهار نوع بود نسخ و نسخ و نسخ و نسخ اما نسخ در اجساد
ادمیان بود و نسخ در بنایم و سباع و طیور و انواع حیوان بود و نسخ در
انواع دواب و حشرات مثل مار و کژدم و خفاش و حیلان و سلحفاة
و در نسخ در اشجار و نبات و گویند ایشانرا نسخ گویند درین اوصاف چهارگاه

۶۶
بر قدر مراتب ایشان و نسبت میکردند در اجساد با از جسدی یکدی
و گویند زیسان این قوم انبیاء و رسل باشند **و گویند** عالم ادوار و کرات
و غیر از دنیا هیچ سراسی دیگر نیست و حشر و نشر و قیامت و صراط و میزان
و حساب و بهشت و دوزخ همه محال است **و گویند** قیامت عبارت از
پروان شدن روح است از بدنی در بدنی دیگر اگر خیر کرده باشند بیدن حیر
شوند و اگر شر کرده باشند بیدن شر بر نقل کنند و ایشانرا در اجساد
بود و لذت باشند و عذاب و مشقت بود و در روح در جسد ایشان بود
و در راحت و لذت باشند و هر که در اجساد پای بد بود خیس مثل کباب
و خنایر و معذب باشند و آخر نسخ ایشان را گرمی بود که جگ بقدر آنکه
بسورخ سوزن بود و گویند معنی ایت وید خلون الجنة حتی تلج
الحمال فی سم الحیاط اینست و چون بدن حد رسید و ازین گرم مفارقت
کرد دیگر بار نقل مجد آدمی میکند اید اجین نقل میکند و انفعی عبارت
از بهشت و دوزخ و معاد **و گویند** بمنزلت جامه باشند چون کهنه شود
آرا بپندارند و گویند قول خدای که انصت جلودم بدلتانم جلودا
غیرها منبش اینست که گوئیم قوله فی ای صوره ما ساء رکبک گویند

مغنیست آنست که در هر صورتی که خواهد تر باشد اگر خواهد ازین نقل
 ترا بادی کند و اگر خواهد بسک یا خوک یا غیر آن **گویند** و ما من دابة
 فی الارض ولا طائر یطیر بجناحه الا لایحکم امثالکم ان برش بخوابد
 که هر چه بر روی زمین رود و در هوا برود در اول آدمی بودند چون نماز اول
 و نشکند فیها الا یسلمون آن بخوابد که نماز در در خود بداند که روح نما
 نقل بکند که کالبد خواهد کرد کالبد آدمی یا کالبد دیگر حیوانات **و**
 بن حیاط و فضل حدیثی در تاسخ غلوی بسیار کرده اند و گویند هر چه رفت
 که با طفل ام بهایم رسد از آن بود که در دور اول گفته کرده اند درین روز
 چهار اران می یابند **گویند** هر چه ذبح است آن صاحب بود از هر یک در
 دور اول قتال و خوریز بوده باشد **گویند** شهوت است از آن بریده
 که او در دور اول زاینده بود و اگر نیز بود او را حلقه در افکند تا بمقتضود برسد
 و گویند تیس ازین دور از آن بر مادر و خواهر و دختر و حاله و عهده و با این
 ضرب کنند که در دور اول زاینده است پس این را لازم شود که نکند
 کسی بگوید که بر این ظلم و عقوبت کند جزای آن باشد که در دور اول کرده
 باشند و هر که برنج مکنی بکند که او مستحق برنج بود او مستحق ملامت نباشد

مثل آنکه حد را با قاذف یا خا رزند یا دست سارق بر دستوجب
 ملامت نباشد و اگر کسی این را بکشد دلیل بود بر آنکه این در دور اول
 خون با حق بر جسته اند پس قصاص لایق شود **و** اگر کسی با زن یا فرزند این
 فدا کند این نیز در دور اول مثل آن کرده باشند با زن و فرزند دیگر
 و میان ایشان خلافت که قومی در دور اول بکشد مگر رومی شناختند در دور
 دوم بکشد مگر رومی شناختند یا نه بعضی گویند در دور دوم بکشد مگر رومی شناختند
 دانند که ارواح ایشان نقل کرده است با جسد دیگر و بعضی گویند هر روح
 که نقل از جسد آن مجسد آن دیگر کرده بود بکشد مگر رومی دانند و حالت
 اینقان معلوم باشد و هر دو وجه باطل است **و** **بطلان** وجه اول
 آنست که اگر حالت مستوجب معلوم بودی بایستی که اگر در دور اول جماعتی
 که یکی را از برادران و خویشان یا دوستان می شناختند و بعضی از این
 شر بودند یا قتال و درین دور روح ایشان نقل یا خوک یا بسک یا بکر
 یا گنایر کرد این شخص که روح وی مجسد آن نقل کرده است و بایستی
 آن خوک یا بسک یا گنایر یا بکر آن شر راست که در دور اول برادر
 یا خویش یا دوست وی بود و چون معلوم نیست قول ایشان باطل است **بطلان**

بدانکه این قوم منت فرقه باشند **اول** داودیان و طایفه است که اکنون
از اصحاب داد کس غایبند **اول** اصحاب ابو حنیفه و ایشان در اعتقاد حق
فرقه باشند **۱** معتزلی **۲** محاری **۳** کرامی **۴** مرجی **۵** جبری
و اهل خوارزم در فرقه جبری باشند و بخاریان ری و سوادش در شان
کاشان خنقی باشند و بعضی از کرامیان غور و سند و خراسان خنقی
باشند حنیفان کوفه و بغداد و سوادش و ابو حنیفه و تلامذه وی فرجی
باشند و اکثر حنیفان بلاد خراسان و کل بلاد الهن و فرغانه و ترک
جبری باشند ابو حنیفه گوید معرفت خدای ب عقل واجب شود و متنبی در
کتاب خود آورده و این نقل از وی کرده اند از ابو حنیفه در کتاب فقه
اگر گفته است لابد که خدای در جهنمی باشد و او بر عرش متوی است
و ابو حنیفه کجاری در کتاب رد مبتدیان گوید ابو حنیفه گفت خدای
باموسی سخن گفت از بالای منت آسمان و بالای زمین موسی شنوا شد
و او بالای عرش است **و گویند** ایمان قولت غیب در بعضی احوال
گوید ایمان قولت و تصدیق و در زمانی گفته است ایمان قول و عمل است
دیگر گوید تصدیق ایمانست و امر اسلام کس تشبیه تصدیق ب روح کرده است

تشبیه از ارجمند **و گویند** آسمان لایزال و لایقظ و معلوم نیست که این
اقوال او در ایمان کدام مقدم است و کدام موخر **و گویند** خدا را ما بهیستی
مست که خود داند و کس نداند چنانکه ضراب بن عمرو گوید و گوید ارحس
که هر که کار بود در دوزخ ماند و آنکه مومن بود در بهشت برود و لیکن حدیثی
گشایدن وی پیام رزق او را عقاب تحت نگاه دارد **و از** محمد بن الحسن
پرسیدند که اطفال در بهشت باشند یا در دوزخ گفت ابو حنیفه گفتی که
اطفال در بهشت باشند یا در دوزخ و من نیز نگویم که اطفال مسلمانان
و مشرکان در بهشت باشند یا در دوزخ اما میدانم که خدای کسی را بی
جرم عقوبت نکند و ابو حنیفه گوید خدای در ازل خالی در ازل وقت
و در کلام خدای وقتی گفتی قدیم و وقتی گفتی محدث است و معلوم
نیست که در آخر عمر بکدام قول بود **و گویند** بر سلم گفت اسمعیل بن حماد
بن ابی حنیفه را دیدم در خانه ناموس گفت قرآن مخلوقست و این در حق
و پدر من و جدش **و محمد** بن الحسن گوید هر که بقرآن سوگند خورد منعقد
نشود زیرا که مخلوقی سوگند خورده باشد اینجی سیاهی و سطری
در باب ایمان یاد کرده است و ازین جهت که اقوال او در کلام مختلف بود

در زمان صاحب حدیثی بود در اصعقمان ویرا حافظ ابو موسی گفتی
از اصحاب شافعی بود وقتی در حلقه املا نقلی در باب از ابو حنیفه میگرد
گفت کذب المزجی المعتزلی و اکابر اصعقمانرا یعنی معلوم است و متاع
اصحاب ابو حنیفه گویند خدای را در ازل خالق در ازلست خلق صفت
و فعل صفت ذات الله و خلق و فعل هر دو ازلی اند سخن متناقض است
زیرا که عظام دانند که فاعل پس از فعل بود و فاعل چون سابق بود فعل چگونه
ازلی باشد و گویند کون صفت ازلی بود و کون صفت محدث و گویند
زمین و آسمان نه خلق خدایند بلکه مخلوق اویند و جمله امت متفق اند که جمله
اجسام خلق خدای تعالی است و خدای میفرماید خالق السموات و الارض
اکبر من خلق الناس اگر خلق صفت ذات باری بودی هیچ معنی بودی
فرق کردن میان خلق آسمان و خلق الناس پس باطل باشد که خلق ازلی
باشند و این قول از دهریان و فلاسفه را گرفته اند **و گویند** یعنی قول
ابو حنیفه است که گفته است که خدای را در ازل خالق در ازلست
و این سخن طوطی است که چون دهمی گوید خلق ازلیست زندقه باشد و
خوش مباحث و چون ابو حنیفه گوید امام اهل سنت و جماعه باشد و این قول

قصای ما و را و الله دست و حنیفان خراسان و ما و را و الله و فرغانه و
ترکت آن گویند صفات ذات باری و صفات اشخاص جمله قدیم است
و گویند ایمان مخلوقست و غیر مخلوق و آنچه مخلوقست فعل بنده بود خدا که
گوید لا اله الا الله و محمد رسول الله و آنچه در مصحف نوشته است نه مخلوق بود
و این مذمت قوم بود از ایشان **ابو عجمه** در فصل اثبات کلام گوید نه
منظوم است و نه منقطع و نه متجری و نه منبسط و نه صوت و نه حرف
و نه لغت و نه اعراب و نه نصب و نه خفض و نه رفع و نه جر و نه مذکر و نه مؤنث
و نه محفوف و نه مرفوع و نه مجروم و نه معجز و نه موزون و نه علی و نه غلی و نه
فاری و نه سریانی و نه نصری و نه کج و نه فصاحت و نه بلاغت و نه لفظ و
نه قرأت و نه کتابت و نه ملاکات و نه موجز و نه مختصر و نه متطول و نه قصیر
و نه تکیلی و نه کثیر و نه جمیع و نه متفرق پس گوید تورات و انجیل و فرقان و جمله
صحف که برسل فرستاد کلام است در مصاحف نوشته در دلهای محفوظ
و کتبها مسموع و بزرگها مسموع و آن مترت و نه حالت در مواضع
و حکایت و عبارت و ترجمه کلام خداست **اهل** بخارا گویند ایمان
قدیم است و ایشان را اهل سمرقند گویند هایت قدیم است و گویند ایمان

مقصود از کبار و صغیر اما از خطا و زلات و سهو و نسیان معصومند
و چهار زن را نبوت نبود حوا و آیه و مادر موسی و عیسی السلام و پنج
فرقه از پنج گانه نباشند الا که آنرا که برخلاف ایشان بود کافر گویند و پنج
حسن در کتاب صلوه گوید نماز از پس معتزلی درست نباشد اگر گویند
اکثر را کافر گویند که در اعتقاد بخلاف ایشان باشد گویم اسحق بن باطل
از بهر آنکه ابو عصمت عبد الواحد احمد البخاری در کتاب الاصول فی التوحید
گوید امیر المؤمنین علی روایت کند از رسول و آله که او گفت جهودان
بنشاند و یک فرقه شدند همه هلاک شدند الا یک فرقه و نصاری بنشاند و
دو فرقه شدند همه هلاک شدند الا یک فرقه و تناسل کردند و فرقه شدند
همه هلاک شدند الا یک فرقه و آن فرقه بدو ازده فرقه شدند همه بضلالت الا
یک فرقه ابو عصمت گوید این که گوید یازده اهل ضلالت باشند یعنی هر که ادرا
خطا افتد در فقه بجز آنکه اجتماع کند بعد از آن که در عقیده راه راست باشد
و بعضی از اصحاب گویند که ایشان صالی باشند مثل ادراجی و ربیعہ راسی
ابن یسوی و داد و عثمان منی و کمی مبین و اسحق راسی و مالک و شافعی و
سیان ثوری و حسن بن الحسن ابن ابی قحطه که رسول گفت صالند

در این کتاب

در این کتاب گویند آن فرقه که بر حقد ابو حنیفه و اصحاب و بنده و ابوعصمه
گویند این که اصحاب گفته اند نزد من خطاست از بهر آنکه همه مجتهد مصیب
باشند و این حکایت که با در دیم بکفره است از بهر آن مقاله چهار گانه
را ترک کردیم که هر فرقی را در باب خود یاد کرده ایم و هیچ فرقه از این حکایت
نیایی که گویند اعتقاد ابو حنیفه غیر اینست که ما داریم و دیگران دروغ
میگویند و این فرقه پنج گانه در فروع مذموب جدا صلی ابو حنیفه باشد
ابو حمزه خوارزمی در تاریخ از تالیف خود روایت کند از عمر بن حماد بن
ابو حنیفه که گفت نام ابو حنیفه نعمان بن ثابت بن روطی بود از کابل و بنده
بنی تمیم بن ثعلبه بود بعد از آن بنده سی حمل و ثابت بن اسلام را بنده بود
حارث بن ادریس گوید ابو حنیفه از ترمذ بود و گویند ثابت از اهل انبار بود
و اسمعیل بن حماد گوید جدم یعنی ابو حنیفه نعمان بن ثابت بن مرزبان از
انبار فارس بود و در اجداد من هیچ بنده نبوده است و ابو حنیفه در
روز هجرت بر جود آمد یعنی هجرت رسول و آله و در سال صد و پنجاه از هجرت
از دنیا رفت و او را هشتاد و سال بود و ابو حنیفه کوفی بود
و او را بدو برتر دیک امیر المؤمنین بود و او بروی عاقر دیر گشت در و در این

۱۰۰
 و اما بعد و ابریم که دعای امیر المومنین در حق سبحان باشد بدانکه این حکایت دروغ است از بهر آنکه اجماع است که امیر المومنین در سال هجری از حجت بخوار حق رسید که چگونه او را دیده باشند و از غلو اصحاب ابو حنیفه یکی آنست که گویند رسول فرموده ابو حنیفه سراج امتی اگر امت را از جراحی ناکریر است و این جراح ابو حنیفه است آن امت که ابو حنیفه را در یافتند از روزی محرم و بی نصیب ماندند و محبت کسانی که در زمان وی بودند و بعد از وی باقیات و تبع وی شدند و ترک مذیب دی کردند ایشان را از آن نور نصیبی نباشد و در طلبه گرفتار باشند و ایشان از خرافات چنین بسیار گویند و در ذکر آن هیچ فایده نیست

و اما بعد و ابریم که دعای امیر المومنین در حق سبحان باشد بدانکه این حکایت دروغ است از بهر آنکه اجماع است که امیر المومنین در سال هجری از حجت بخوار حق رسید که چگونه او را دیده باشند و از غلو اصحاب ابو حنیفه یکی آنست که گویند رسول فرموده ابو حنیفه سراج امتی اگر امت را از جراحی ناکریر است و این جراح ابو حنیفه است آن امت که ابو حنیفه را در یافتند از روزی محرم و بی نصیب ماندند و محبت کسانی که در زمان وی بودند و بعد از وی باقیات و تبع وی شدند و ترک مذیب دی کردند ایشان را از آن نور نصیبی نباشد و در طلبه گرفتار باشند و ایشان از خرافات چنین بسیار گویند و در ذکر آن هیچ فایده نیست

جاءهم و در ذکر فقه سیدم

و چهارم که ایشان خود را او شریکار اهل سنت و جماعت خوانند مالک و اصحابش و منافق و اصحابش و مالکی در اعتقاد هیچ فقه اند **فقه اول** خوارج و ایشان در مغرب بسیار باشند و در میل ماهرت علیا و ماهرت سفلی و رستاقهای این دو شهر و بعضی از زمین افریقیه و مواضع دیگر و ذکر مقاله اینها در باب مقاله خوارج یاد کردیم الا آنکه خوارج ماهرت از جمله خوارج

تبر باشند از جمله افعال ایشان یکی آن بود که لغزهای اسب بسیار بر درختها کوبیدند و آنرا عظیم مبارک دانند **فقه دوم** معتزلی اند و ابو علی و ابو یاسم و اکثر معتزله بصره ابو الحسن اشعری جمله مالکی مذیب بودند و در این فقه در باب مقاله معتزله یاد کردیم **فقه سوم** مشبهه باشند و مشبهه مغرب از دیگر مشبهه تعصب بیشتر کنند و گویند ابو الحسن اشعری نصرانی بود و میخواست که نادین رسول و اعتقاد در خلق تباه کند بسیار مسلمانان او گفت مسلمان شدم و بدعتهای چند بنهاد زیاده از آنکه نصاری گویند و او را خواهری بود از زمانه نصاری وقتی شد با او را برسد و اشعری نداده اشعری جلیتی چند کرد تا او را راه داد چون بدو رسید خواهر او را ملامت کرد و گفت دین آما و اجداد ترک کردی و دین محمدی او گفت من دین آبا ترک نکردم سم برانم و عرض من فساد دین محمد بود بدعتهای چند از بهر ایشان نهادم که ما روز قیامت از آن خلاص نمائید و اشعری همان نصرانی بود خواهرش خوشدل شد و او را دعا کرد و این حکایت از بعضی مشبهه مغرب شنیدم و الحمد لله **فقه چهارم** از مالکیان که ایشان را سالی خوانند و مالکیان بصره و حمه سالی باشند و ایشان را مقاله است

هذه المفردات مرتبة على حروف الهجاء **حروف الهجاء** برودي
 نو في جعل منه الالكاب في امر اكب واذا قيل قرطاس فصولا
 بقية به عن البردي محرقا وعبر محرق **بارق** هو الاسفيد الي
بلاو هو السوسن الذي يكله من النمل ينمو من النبات اذا
 غسد وعلى مجونا بالحوالي المصلي له في المركبات ومضاه
 النبي بالقلب **باري** هو الالبار في المركب **بناس**
 هو صخر البطم وتقال ايضا بناس **بنسد** هو الخرفان من الاسماك
 المصطلي عليها في لغة أهل الطب **بنات اللبل** هو السري **بنات**
الدين هو الماء الصالح وهو الدوان **بنات الاسطوانات**
 هي السمن الضرورية **باروز** اسم علم يجمع الادوية المسمومة
 بسط **المفرد** فاذا تركب تركيبا من المفردات سمي مركبا **برم**
زهر السطوب الثابت في ارض الشرق له رائحة طيبة **حروف**
النا **نافيا** هو الدرباس وقيل انه صخر السذاب وهو الفريون
 وفحصت عنه فلم اجد لسذاب صمغا يقال انه صخر السذاب
 الفريون وفحصت عنه الاثني وسالت عنه ابن البطار فذكر ان
 عندهم في المغرب سذابا يطبخ برابا كثيرا برجم مثل السج ولم
 يطبخ صمغا وتقال ان الدرباس عن الكليكي والاول اضي
 ويعرف بالنا **البار** وكلما هما مرفقان والذاه ذكر منه ما يش
النافيا ومزاجها وقوتها تدل على قوتها من اللبنة المخربة
 تاكوت هو الفريون ايضا وهو اللبنة ايضا ثا **جوت**

حروف الالف **ابيل** هو من العوم فاربا في الماء **اضطرك** هو صخر تحت الزئبق خارج **بابين**
افرنجك هو صمغ تالافنجك الكسوت **بنات اللبل** هو السري **بنات الاسطوانات**
 هي السمن الضرورية **باروز** اسم علم يجمع الادوية المسمومة
 بسط **المفرد** فاذا تركب تركيبا من المفردات سمي مركبا **برم**
زهر السطوب الثابت في ارض الشرق له رائحة طيبة **حروف**
النا **نافيا** هو الدرباس وقيل انه صخر السذاب وهو الفريون
 وفحصت عنه فلم اجد لسذاب صمغا يقال انه صخر السذاب
 الفريون وفحصت عنه الاثني وسالت عنه ابن البطار فذكر ان
 عندهم في المغرب سذابا يطبخ برابا كثيرا برجم مثل السج ولم
 يطبخ صمغا وتقال ان الدرباس عن الكليكي والاول اضي
 ويعرف بالنا **البار** وكلما هما مرفقان والذاه ذكر منه ما يش
النافيا ومزاجها وقوتها تدل على قوتها من اللبنة المخربة
 تاكوت هو الفريون ايضا وهو اللبنة ايضا ثا **جوت**

وهو النخيم بودري ايضا والذكر بعض المفسرين انه حقيق
 الالبين والاسود وليس بقوي بل الصبي انه من انواع الزباد
 وانا زباد ونقلت عنه والدي وطعم طعم الرشاد ومنه اصفر
 والحر وقدر بوز قدر بوز اختفائش موزر الالانه اصله وتعمل
 بلا عنه اذا عدم بوز الالياه وقيل انها من جنس **ولم الكف** ذلك
 نقد وهو الكزيت كبير **الكبيبة** الالياه توبال النحاس
 قشر النحاس تاليف وتلاستين **اكوف** الالياه وهو **لوف**
 السطوب وسني **اللك** الالك لانه يثبت في اعلا ايمان ثقاله **اكين**
 هو اللقاني ثقاله **الوب** **اكوف** **نبن** **الهر** **اخي** **ناغدا** است
 هو العا فرقوا **اصل** الطرخض **الجل** **نيل** **ناوز** **ابوال**
 الابل قد شرفناه **نراب** **الحق** هو صخر الخشخاش **النظا**
 عند اهل الرموز منه **معدني** ومنه **معول** وسوف اذكر علمه في
 مكانه ثقاله الارض هو **ابا** **بوت** **الناسي** تركيبين مصري
 هو **سكر** **العنبر** **يكبت** من التوعنة **الذ** **فنه** **ما** **مار** **مسل** **كح** **كان**
 بزر البقلة **نرب** **تاليج** هو النخل الذي يوكل مع النخل **براد**
 هم الفواكه الرطبة كالا سماك والعامه **نبت** **علونه** **غان** **مغاي**
قصه **النفع** **وبر** **التراب** **برز** **الفجل** **حروف** **النا**
نيل **النج** **والنيل** الذي يطبخ على سواحل اكلبي ن ينمو ثقت
 اكصادة **الكتونه** **الانثانه** **وانا** **طبخته** **وانشع** **ب** **السنه** **و**
المعروف **و** **اغريطس** **مخرطرا** **الكر** **مارك** **والكر** **مارك**

باب في مفردات
 في اللغة
 في مفردات
 في اللغة
 في مفردات
 في اللغة

كذلك
في
الكتاب

هو الحامد وانه هو شهد انك مني بسبيل ونفس حجر الروشنا
والمركبنا حجر الشياطين حجر الحامد حجر الكمال هو الحامد
الحمدية اكالهت وانا رايت حجر اهدوذا وكنار قدر البطيخ
الكلبار والصغار قدر الخط الكليل يكر فوج دافله
اسوه غلظ هو الوصيا وقيل ان حجر نبيها منقعه بال دافله
صينه دودة هو الاسولوفدريون ويعرف بالعقبات وكف
النسر حرك جسمي هو الحوض ايجلي وحوض ايجي حجر الكليل
حجر الارمني هو حجر اللازورد وقيل استكماله ان حفره حجر الهمود
وقيل حجر الهمود هو حجر المستطوع وسنن بها لانه يؤخذ في بلاد
اليهود حجر الزبرجد هو حجر اخضر يوج في فعدان التي في فيض
رفا ميسه تنصرف في بياض العينة وقيل انه الزمرد وليس كما قيل
حبه سودا هو الشونيز حاشي هو نوي من الصخر البرقي
صوب الشوب هو المرو وهو الكا من وقيل هي هذا الام لانه يظن
لشباب بيوت وكفضه وهو انوا كنفه صوب التماس
هو الفوننج وهو النفا في البري صوب الشعر هو البيا بونجي حجر
هو لسان الثور وهو كما ورنان بالفارسي ان لسان الثور حجر حمر
هو الحمر فان كان في الماء فاذا خرج من مكانه ضرب الهواء صله
ورايته من شعبة كالاشجار ما عضا ن صوب الغيل هو الدفلاء
حالاون هو الكا زربون وقيل له ايضا اسد الارض لانه يلبث
صوله شيئا من انواع النبات وهو حبه الطرافيا وقد تعرف ذلك

هذا
هو
الحامد
هو
الحمدية
هو
الحامد
هو
الحمدية
هو
الحامد
هو
الحمدية

لبنه

حرفه هو الكلكر صنفه هو شفه منه وهو شبه القرم البرقي
احسن حوك هو البادروج حراسنا قيل هو حجر الصقال
له حجر البير تعلق على المظلة عند عسل الوان ينشر الوان
صوارا هو الررمك الدقيق وهو الذي زععت كانه وتقدف
ولبابه جليست وهو صنف الاكران وهو صنفان مشن وطيب
ليس بقوي الرايحة واسخيا المشن حرف الشيل وقيل
انه يسمى عند العامة بكري الكلب وهو كزول الابيض وقيل
هو الاحمر وهو حرف البالي وسمى البالي والذي نقلت انا غار
به ان البالي الذي يعرف بالحرف البالي وحرف الشطر
في حرف الزاد حشك هو الشيم وهو حبه السوداء التي تمل
في الكمال ورايت الحرسه امرت غبار الشيم لكن في قريته
الشيم بها حبالا هو القريض صنف الارنب
قيل هو الاكسوت صنف الاسه قيل هو الحشك ويعرف
كحشك اكل حجر الشعر قيل هو القيسه وسمى هذا الاسم
لانه يملئ الشعر اذا قلى به حبالا كانه هو اللباب حبه الرند
هو حبه كزوع الهند حشيش هو بقله فاحضه معروفه
سمى بالبحية لبا ص حشيش منه كيه ومنه هذا يقال له
صولان وهو كمل تيجل يقال له من اللغة حفظ حبه الغار
هو الاحمست حلومسا هو الكشيرا حلومسا هو كوكبه
الارض حبه اخضر هو البطيخ وهو الصوب حجر الدجني

قيل هو الزنجار المعاد في يوم في معادن الناس ومنه من
 افندي ومنه كركي والا فند من احوه من وبعن الهند وبعن
 الكركي قال ورد قال ورد وهو الكلب الذي يكون في كبد بادستر
 وقيل انه يكون في البر وقيل في البر وقيل انه يابوس في البر
 وثان في البر جرفسفه هو اقليميا الفضة حلياب في الفضة
 ضرور هو الصفصاف وهو ايضا في اكور الذي يعرف
 بالخلاف حرط هو الاسفند بالبحر حرط هو الاشنان لواز
 وهو الطحلب وهو عايس الماء ودوار البر ومنه ما يوجد
 مكعب نواز الصبر ومنه ما يوجد على الضخى كحروقال
 حومر وهو التمر من البحر سود في هو السادن وهو حجر الدم
 ويعرف بحر الطود ايضا حب المسبح هو حب البان وهو الذي
 يعمل منه الدهن كلب من الكركي حب الملوك الرومي هو الصبور
 الكبار هو زعم بالفاستي من الرقعة فالوم ارام يعمل من اللبن
 في ايم الربيع حين قيل هو الزعفران حمض الفيل هو الثاقلي
 وهو السقطة وهو الترنبله وهو الفضة وهو حب الشبي و
 حب الفجكشت و يقال له حمض الحمال بحر الطلق تعرف يعرف
 العروس وبحر العروسه وهو كوكب الارض وهو بحر بران ينشد
 فترات دقان يعمل منه مضه وال ايميات فيقوم مقام الزفاي
 ويعرف بحر الصنوه صرا وهو احصار وهو بسا ببحر
 وهو ثاقب البحر وهو كلب الارجل ويعرف عند العوام بالاشنوان

لا
 في بحر الماء هني
 شدة من الماء اسنة

صبيس وهو البرونجي ولم احقق ما هو بالآثار المعجزة او بالآثار المهمة
 او بالبحر صديق هو حروف هو الراشحة وهو النحاس الحرق
 وهو نوعان مغربي وبلدي والمغربي احوه حب العراط
 هو الما ذريون حب العصفور هو القزط حب الزلم هو
 فلاف السودان وهو نوعان مصري ومغربي فالمغربي
 حب كثير ايضا يعرف حب العزيز والمصري حب صبيس اسنة
 حب السلافة وهو حب مركب ينفع في المداواة بحر اكنة
 وهو البادزهر ومنه هوانه ومعدني بحر اكنة وهو بحر
 السفنجي حيا حرمانه هو الحرط وهو اكنة وهو حب اكنة
 وعرق اكنة وينفع من لدغ الدوام ومنه اكنة سربا حلتا
 هو الكلب حيلاف هو نوع من الصفصاف ورقه اصفر ورق
 الاول مستطيل وعوض الرقعة من البان في مظهر الاله صورا
 هو الكاشم وبجوهه برز الكلي لانه شبيه وشبهه ايضا في
 البحورات حمان هو البابونج والبابونج ونفيس ثا في
 اكنة وهو نوع من ثا في **حرف انا** حمان هو البصل
 اكنة ويعرف بحر الصوف لانه كمل بالماء فتيه فيز هب
 انما ومع حمان دم السمك حروب الشوك هو النبوت
 وهو حروب البحر ايضا حروب بنطلي هو السامي فادعة
 الرجال هو البني فلاف هو الويض الورق الصفصاف
 قدسك وفتشك هو القمل الماء كوكب من ارض ايجار ما

و مطل ل سوف البلد وتقال ايقا فيسلك بالا خروب هنا
انكار شني خشف هو اجز وقيل اكور بلغه ابن
فالمس هو البابوني وتفن تقال الارض خشفوم
هو حب الطن خشفان نمن هذا لانه يختفئ خفطاف
هو خج القل وقيل هو الدوم خوف نوعان مسور وزهر
والابيض هو المسر عليه زغف والاخر تقال له القرى ويعرف
بالزهرى واهل النم يسمونه بالدراقر خزين اسم البطيخ
بالفارسي خضراء هي الوسم هي الكتم هي ورق النمل
تصير به الشعر ويعل منه النمل على حسب انواعه واخفاف
اما كتم فمنه هنا هو اجوف هو اللبني ومن ديور
ومن غير ذلك خبري منه الحمر ومن أصفر وابيض والاخر
والا أصفر طيبه اراجه وهي اللان ينقي ان يعل منها الدهن
فاليدون هو الامام ميران خيار بادروني قيل هو ايقار
الما كول المعروف هو القشور النامي خشا هو الازرق
الذي يعل منه الاسراس ويعرف بالعنصلان خروي صني
هو الدن هو حب ابيض منقط بسوله هو النوي رسم
منه الصين قال كما ذكر من راه خلط الرغوان هو دواء
مركب بكتف حمس مخلص الاكبر خربلا هو لهادق الذهب
هو الاشبق والاشي هو الكل خربلا هو ليم الذهب
وقال غيره هو عروق الارض وهي شي تخذ من ابوال الصيان

سوك
 و نوعان منه الزهر هو الزهر هو الزهر هو الزهر

سوك
 و نوعان منه الزهر هو الزهر هو الزهر هو الزهر

سوك
 و نوعان منه الزهر هو الزهر هو الزهر هو الزهر

قولان هو الخصف

سوك

تسجله الصباغ هو هم فارسي وتقول انه المعروف بالشكر
ومن هذا الشكر رشي أخر تعل منه القل ودهن أخروي اما اعلم
ابها اصح ومن الشكر معد له ايقا خراطين هو الطريمان
هو الدود الذي يوجد بالمس ول سواط البحر هنا هنا
السمك ورائه في بعض الادوية التي تخلط الذكر صطلي
هو شجر وهو ايقار خبر التوف هو العوطنة خز قطار
هو نوع من الزاج تسجله الصباغ في الجلد ما ثلا الافض
هو الوانب هو النابوض هو النابوض هو الار بوده هي
الانسف البري خواتم البي قيل هو طين الرومي
الخنوم وكذا خواتم عاني وتقال خواتم ملوك هو الطين
الخنوم الذي يوجد في التراب خبر ايقار هو الطين
خضبه اخذ هو ايند بادستر هو قوس بالتر فوليان
معروف هو خول ادويه الباه هو عروق مقول داغنه كذوا
اللسان فركوس هو جديد اكرتوس هو الز عنتي هو
الناس الحرق خروميان هو العبر خندروس هو السعد
المندي هو نوع من الخط هو الكندرس خشا هو الافيق
التي لم تنت في خاله هو خبر العامة خبر رومي هو الزنج
خض التعلب هو النوي الكبير من انور بران الخز صلب
الكلسر هو سوي الشونين خريونه هو ايند بادستر
حرف الدال و خشف هو حب الغار دهن لجوه النوط

الطلح
 و نوعان منه الزهر هو الزهر هو الزهر هو الزهر

خريونه هو الزهر هو الزهر هو الزهر هو الزهر

دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب

دار مصوص هو الدار منی دهر هو المومنا دراقن هو انو
 دو سیاب هو العسل وقلی رب العنب یلشف عنه دهن
 الشبونی هو دهن بزر الکمان دبا هو الغری دار کبا
 هو ثیابا الطیب وقرش شجی انور بوا دهن السراجه
 دهن الکمان وقلی له دهن النور ویدخل فی علی الازوره
 وغین وکلی به السندروس وما اشبه ویدخل له مدواه راز ورج
 دهر هو اللوبیا دهر هو ثمره العرو هو الابرل دلاهی
 وهو البطحه الهندی وهو الاخضر عندنا دوس هو المباد الذی
 یطبخ فیه اکید بعد حمامه فیه یخن ویسود ویستعمل اذ
 الامراض داسرون قیل هو رب الثوث دارنی هو
 الهیوقا یقنع خشیته القلب دوا هندال هو الشعیب
 یعمل به القلی الی هند ویدخل به عندنا اذا فسد دقاق یندر
 هو الذی یخرجه من کف المتخل ویشعل دقاق الکندر یخل مع
 فکون یند نفعا دم الاضوین هو الشیمان وهو دم الثعالب
 دم الغزال هو نبات ینبه الطوفون یوجد له لافه وهو اخضر
 وله عرف اخر یصنع الایده اذا مسک بها دیک اعور هو اکثر
 وهو محض الاعمی وخصه اکیل دهن اکل هو الشیرج
 دهن الرازی قیل دهن الزنبق وانا انقل ان دهن الزنبق
 دهن یعمل منه نبات یوجد فی دیشق له ولها ذات اوراق
 مستطیله ینبه صون النیلوفل وسطرها سورات طوال

دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب

دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب

دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب

صنعه رأس کل شجر حبه الصفراء والورق یسود البیاض صلی
 عطرنه الراکی فی غایه واسمه الزنبق یکن فی اثنا اربع الولد
 وقد ذکر الاطباء ان الزنبق دهن البیاض یمنی له عدة خواص
 واما دهن الرازی فهو دهن العنب یؤخذ لیس بالراز
 مستطیل الشكل دهن العسل هو اللادن الذی یعمل من
 دهن صون هو المشکطرا منی وقلی بالآدایها دهن رقت
 هو المؤلف من زنبق الزیتون وزفت زطبه داسون
 هو العوسج دوشاب هو عسل الفوقیل هو عسل وشم
 یعمل بخصر دهن التار یعمل هو دهن اکور الهندال دهن
 الکلابی هو مرکب ذکر فی باب الادمان داسفلیقون
 هو دهن الکفوف دیا قوت ساریج هو رب کشکاش الاخضر
 دیک بردیک هو الدواء المحول من النون والزنبق وغیر ذکر
 فی باب الدورات ومعناه قدی وشی لغه فارسیه وقیل
 قدز فوق قدر وار شعیبان هو اکولی وقیل انه یوف
 بالیضه وللمحقق منی ذکر دلی حیوان یعمل منه طلاء
 فرا بلیس وهو الفسی دقل قیل انه الدوم بارض احمراز
 وانه ایضا حریبه من التمر دبق هو الغراد ووسوق هو الکرم
 دلا فطیرس هو شجر اللوف دروکی هو حبان خراسانی
 ویرق بالعرفه وحبی شامی والعرفه اجد معقوب
 الشكل ابیض اللغف دبیذ وورد و دبیذ کل معناه

دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب

دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب

دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب

دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب
 دین علی بن ابی طالب

بالبرائة الرواء وقيل معناه المحجوف دونه هو محيض اللبن
 فامضا كان او غير فامضه وقيل هو الرايب وقيل هو اللبن
 الكامض المتزوي زبد ويتخذ منه لبن البقر وبن ايضا فطر
 له حب العصفور فتعلم النساء في البخورات راحته
 طيبة فيها شيء من راحته العود ربما عوفيا العنبر ايام
 ونحن به العود فتحي طيبا واما النساء فتستعملونه لاراك
 الشعر عن العانة وفيه دبقه نزيل الشعر **حرف الال**
 ذره هو منظم السودان وهو الكا ورس وهو الكسد ذو قوا
 هو بزر الحز البري ذيب اكليل هو لحية التيس وهو سحر
 اللادن وقال بعضهم هو الطرائف وليس بذلك ومنهم
 من يوجه عصا لحية التيس المستعمل في الترياق وحلها الى
 لحد العناب ذكر الارض هو الطرائف وقال الطرثوث
 وهو انواع مختلف كسب المواضع التي ينسب فيها لانه شبه
 الاكليل وهو رطب **حرف الراء** روستحة هو الناس
 المحرق وهو اكديد اكر فوس بالبورى رقوق هو اكليل
 من اللغة رمان جبلت يقال له في اللغة الحص وتقال له انار مسك
 اي زهر الرمان اكليل رجل الخواب يقال له بركشت
 وتقال له رجل الكراد وهو الاصغر وهو العشب المعروف
 بالاطريلان وتقال اطليلان وهي تنفخ من البرص وما اشبهها
 عنونا الا ايضا ابن الخطار زمارا كية هو الطباشير

راق
 راق
 راق
 راق

راق
 راق
 راق
 راق

راق
 راق
 راق
 راق

رجل ايم هو الباس وهو السم وهو ضار بان يذبح في ويران
 الناسي ولا يختلف عليه باقا ايم فان ساق ايم ضينة
 حراد ويعرف بفرق النالودج وتعرف اكلان اذ كانت تصبغ
 بها اكلان وكذلك يصنع السموم بها والادمان ولا يجل ذلك سم
 باق ايم وبقاق العروس رطبة هي الصبة وهي الغضة
 نوح من القوط وهي ربيع اكليل بالشم رارباكي وهو الباس
 وهو السم وهو ضار بان يذبح في ويران رعي ايم قيل انه
 المسوكل العباسي يشال به رفا هي الطيبة حب اصفر
 يونه به منه بلاد اليمن يستعمل في الطب رفا هي جوز
 القوي رعب هي اكلان وهو الرمان الذكر رارعي هو العنب
 الذي تقدم ذكر رند وهو روي شجر الغار وهو الدمشق
 رقا هو البندق الهندي رنة هو البندق ايضا الهندي وتقال
 ان الرنة هي الفوق وليس ذلك بصحيح ولان عندي البندق
 المعروف بالهذه كسبة الهندي لثقله والصلابة لكنه في
 القدر قدر البندق المعروف رمان السعال هو رؤس خرقا
 اي الصغبر رابتي هو علك الصنوبر وقال الغير
 هو صنفه وليس كذلك بل الرابتي هو علك الصنوبر واذا طبخ
 وصنع ووجه فلغونية التي تستعمل في ادوية اكليل هو الرنة
 فاما الصنوبر فانه غاي راطنا وراينا اجمي هو علك رطبة
 وان اختلفت اشيا رسا قيل هو السرطان البري

راق
 راق
 راق
 راق

راق
 راق
 راق
 راق

راق
 راق
 راق
 راق

راق
 راق
 راق
 راق

الزيتون من الارض
الزيتون من الارض
الزيتون من الارض

ركان من كل ما طابت رايته من سوار خرا او غير من النبات
رطله من الفرجين ومن النمل احماد وسحت بهلك لانها تطلع
في الجبال وتطلع من اخفافها ومن النمل احماد وسحت بهلك لانها تطلع
التوت من الافاقيا راقيا هو النضج في رفق يانه هو
الراوند الصيني وهو النضج وريسا او هو الراوند الثاني
رائحة من الكسوت رعايل هو الزكييل رفاق هو حب
العور وهو الابهل رصاص قلعي وهو القزير رور
هو الورد **حرف الراء** زندر حة نفس الذهب وهي
ايضا سجة ابيض زر شمل هو الامبر بارس زنون اما
هو الزيتون الذي ما يخرج منه شيء من الزيت زر نار
هو نوع من عروق الكافور في طعم حراة و عطرية زاج قبيح
هو الاضطر شبيه بالزيتا في حذره ويحلا بنسب الهمان
دوقه و وطعمه والالواخي والا هو الاضطر واسفه وهو
زاج الالباكف وشي ما الى الحضة والصنعة وهو القلقطار
وهو شيء اخر يعرف بالتمه والاضطر منه والاسود يعرف
بالشبي والاضطر حضر اذا قعد استعماله الى البياض واذا
دس عليه قليل فكل عاد لونه الى الحضة زاج رومي وهو
الفلننت ونوع من زاج ابيض هو المصط املق بالسنه
الهمان زهين النحاس هو تو بال النحاس وقيل هو ما تطلع
على وجه النحاس عند ما يرس محيا في الماء يطلب ندين وقيل

الزيتون من الارض
الزيتون من الارض
الزيتون من الارض

الزيتون من الارض
الزيتون من الارض
الزيتون من الارض

الزيتون من الارض
الزيتون من الارض
الزيتون من الارض

الزيتون من الارض
الزيتون من الارض
الزيتون من الارض

الزيتون من الارض
الزيتون من الارض
الزيتون من الارض

وقيل انه العويس انه انه يوجد في معون انبيس وان هو الشيل
ويوجد في القمح عند غلبته واذا خلى في القمح في بطنه وتعمل
اسكر ورائته يستعملونه في الاحمال اعني اسهلوا العوام لجلاء
البطن زعفران من اسماء الكركا و اجيا والكبي والبوا
زنج هو الحرقا زكييل شامي هو الراتش هو اتيان وهو
الارطور زهر النقطون زوقا تومان بارس ورطب
الباب من معروف والرطب يدكر علمه في غير هذا المكان وهو
يعمل وسم الصوف الوسخ على الحواف زبيب لبيبي هو نوعان
منه ويعرف بالشمسي ومطاول ويعرف بالمعزى
اجي بالمعزى ويعرف زفت العداري من التلغونية
زاج شامي هو الذي يعمل منه امرايا زيت الانفاق هو
الذي يعمل منه الزيتون من غير تقطير وثقلته من كلاما ملها
وهو اثنا يسمى زيت الانفاق لانه يعمل من غصن الزيتون
قبل نضجه ليعمل منه عينة ما ينفع على بعينه واذا نضج ويعلى
يكره منه زيت الكتوم الاول وقيل لانه يعمل بالماء
زيت ركانه الركانه هو الذي يكلبه من السم على الاحمال لاني
احمال هو الركانات ويعرف عند بعض ادناس الفلننت هكذا قيل
وهو الزيت الفلننتي اعني الشم فان انتم تسمي له الكار
القديم بفلنطينه ويقال انما يسمى ركانا لكونه يغسل
بالماء دفعات فتح يذهب رايته و يمسح لونه ويرجع

الزيتون من الارض
الزيتون من الارض
الزيتون من الارض

الزيتون من الارض
الزيتون من الارض
الزيتون من الارض

الزيتون من الارض
الزيتون من الارض
الزيتون من الارض

[illegible]

منه مني
سوار از درخت
صفتها
نورانی
از او
و من
و من
و من

[illegible]

سید و سید بنی سید بنی اذ الان
بنی علی السطوط و دودوم
وذا علی بنی الی

115

[illegible]

وإذا قيل سحاله كان الورد خير منها سمن عرق و سمن
سما قيل و السمان سبله و سكال و الصفص و سودان و الصفصاف و ساوران و سودران
وساودران و ساوردان هم السادة و هي حجر الدم
سلفطون و كثر اليهود و سمى بهذا الاسم لانه يوجد كثر
 يهود حصص كان في ايام دولتهم و يطعمون النبي
المسلم في ارض الشام ساعليس و السكيني سرجين
وسرقين و زبل الرواب (جمع ساليوس) كقول
 الاكيدان ساوندان و صنف اكوز الشامي و غني يصنع
 به الكمش و الغزل فيجئ عودنا و يسمى بهذا الاسم لان مضاه
 لناس النضاه و يغش به الحشك و يكثر به و قيل انه عود
 اصله سجن اكوز و سكر اطهار العشب ما في باب فتان
 الادوية سرجس و كل دار و يهدل الورد و قيل انه
 الاكيدان الابيض و ليس يصح في فان و سقر الورد امرا
 و النفسج و غني سحلاط و اليا سمن سدر سمن و سدر
اجلي سجن البق و الورد دار سجن النعم النعم سجن البراغش
و الصبان و اليا سمن البري سجن الاله الا بهل
سجن موسى و العليق سجن ابراهيم و الشا باله و شال
العجكشت و هو سجن مزيم البريوق سم الفار هو
 الوهي و الشك غار في مصر و منه يهدل الفار

سرس با بقدر که از این کلمه
بازرسی بود
ایضا فلون

وينقطع اللحم الزائد فامحونه منه اصفره والهند من ابيض براف
 سوسا هو عرق السوس سكر طير له معناه نفع صلب
 يغير الشكر كبريا بالناس وهو السكر البياض انكر سكر يلين
 وهو شكر شبتات وتسمى يلين في شبه المستحوي
حرف التين تين هو شفايق التين ان تسمى بهذا الاسم
 لان التين ان ابن المنذر ملك العرب امر ان لا يزرع له
 غنم غير عليه لمحت اياه وتسمى باسمه وانما اسم شفتا
 لا غير شفايق هو اللقصف والاصفر هو اللب شفايقا
 هو الكشوت شجرة العوس هو عرق السوس وعرق العوس
 شجرة التين هو الدردار شغل نفعي التين هو التينج وهو
 طرود مطلق شجر شجرة وشا مبر في هو اللقا في البر
 ويعرف بغير البرود ويعرف تينا في اكن تشتمل شجر
 وتسمى وهو اكبه السوداء التي يعمل في الدردور وتسمى
 اهل المشرق بالعدسة الحرة شجرة هو ملح الدغمة وشجرة
 التين هو لبن التين شفايق وشفايق هو ملح الدغمة وشجرة
 الاقاص شجر الارض هو القطن شجر الحرج هو اكظم البر
 عروفا يعني قيل انه سمين الشفا اذا استعملت وينفع
 لوجع المناصل شوص هو شجرة القطن شجرة الدردار
 هو البر بدناوي اليها ومنه اهل ذلك امر ان كل طاهر
 شواصل هو البر كجاسف وهو من انواع الافنتين

في شجرة التين
 في شجرة التين
 في شجرة التين

شجرة

شبط هو الشب البان في الدور هو المحصول شبه الاساكة
 هو شبه العصفور في القل شبه الحمر ويوف بارا في
 السرو في كلج من تاجيه شلجيه ولما في عنده وقيل
 انه شبه الحلو الذي يصير بالبق شبه مصر في هو شبه
 العصفور وشبه افر سجد الصوفين شكا عا هو
 الشوكه المحرقة ويقال بالبحر قرطه وقيل انها الشوكه
 العربيه وهي تظري شوكا كيان في رؤسها شافني شوكه
 شفايق الكشوت شجرة بارف هي اللباب شوكه محربة
 هي ام غيلان شوكه شفايق الباد او شفايق وشفايق
 هو حب القنب شبط في هو العصفور وهو اى شفايق
 وهو العصا ب شفايق هو ملك البقول شفايق شجر
 هو الركان الرقيق الورق ومعناه راجية الملك شفايق
 وهو شفايق النش وهو شفايق اصفر شبه شفايق النش
 شفايق هو براف شوكه هو شفايق البان عن ايه شفايق شجر
 هو عيان الحمله وقالوا لها بالبحر كس وباليونانية
 ما لون وهذا الاسم ليس لهي مح لان هذا الاسم اسم اللبان
 المحرقة شفايق هو اكبه السوداء وهو التونين والكنون
 الاسود شفايق هو الاكبه الحمر باللبان لان شفايق بالبارش
 اللبان هي املج مر باللبان اى من شفايق هو الزوان الذي
 يكون في الفخ بالاسم شبطا ط بالبر بركه عصف الراعي والصاب

ان
 كمن

شجرة ابراهيم وهي العصفور
 في شفايق البان في الارض
 في شفايق البان في الارض

شجرة بارف وهو الكال

شفايق وهو الشفايق

شعر و يون

شعر و يون هو النوم البري اعني اكتيشه التويمه شعرون
هو النوم مطلقا شعرون هو الرند الاسود شهد
العمل شمع قبل ان يصنع شمس هو الكرماز هو
الغزب والنجم وهو حب الاثني ثبته العجوز هي الاثني
شابلوط هو القسطل شجر ارمي هو الوختيرك
وهو ثلثه انواع شامي وارمني وجزاساني وهو ابيض
وبعد الارمني شريك هو البرباريس شيطري
يعرف بالنار الباه كونه عندهم دوا مغري وكذلك
البرباريس يعرف بالنار الباه ويعرف بالنار فيلانه
دوا مغري ايضا شجر الحري هو الخطمي البري شغير
رومي هو اكتدروس وهو اكا ورس شعرون هو حنظل
التويمه ويعرف بكاف الاضاد وفاظ القوي شجر
ارمني هو اكتيشه الكرجيه وفاظتها اسهل اكيات
شجر زكي هو الوختيرك شجر العوس هو عروق
شجر البراغيش هو الفا فتنا فريفنا شجر هو اكنك
شجر هو رهنجي غار هو سم الغار وهو تراب الهالك وهو
نوعان ابيض واصفر واكيد ما جلد من جزاساني ان
هو انفق الرازي شجر هو الفا قله الصغين شليل
هو وده السولفان شجر هو دم الاخوين وهو شجر
سقطر سراسم هو اللين شجر فشك معناه قشر

شعر و يون
هو النوم البري
هو الرند الاسود
هو الكرماز
هو العجوز
هو الاثني
هو القسطل
هو الوختيرك
هو ابيض
هو شامي
هو وارمني
هو جزاساني
هو ابيض
هو شريك
هو البرباريس
هو شيطري
هو يعرف
هو بالنار
هو الباه
هو كونه
هو عندهم
هو دوا
هو مغري
هو وكذلك
هو الفيلانه
هو شجر
هو الحري
هو الخطمي
هو البري
هو شغير
هو رومي
هو اكتدروس
هو اكا
هو ورس
هو شعرون
هو حنظل
هو التويمه
هو يعرف
هو بكاف
هو الاضاد
هو وفاظ
هو القوي
هو شجر
هو ارمي
هو اكتيشه
هو الكرجيه
هو وفاظتها
هو اسهل
هو اكيات
هو شجر
هو زكي
هو الوختيرك
هو شجر
هو العوس
هو عروق
هو شجر
هو البراغيش
هو الفا
هو فتنا
هو فريفنا
هو شجر
هو اكنك
هو شجر
هو رهنجي
هو غار
هو سم
هو الغار
هو تراب
هو الهالك
هو وهو
هو نوعان
هو ابيض
هو واصفر
هو واكيد
هو ما
هو جلد
هو من
هو جزاساني
هو ان
هو هو
هو انفق
هو الرازي
هو شجر
هو الفا
هو قله
هو الصغين
هو شليل
هو هو
هو وده
هو السولفان
هو شجر
هو هو
هو دم
هو الاخوين
هو وهو
هو شجر
هو سقطر
هو سراسم
هو هو
هو اللين
هو شجر
هو فشك
هو معناه
هو قشر

شعر و يون
هو النوم البري
هو الرند الاسود
هو الكرماز
هو العجوز
هو الاثني
هو القسطل
هو الوختيرك
هو ابيض
هو شامي
هو وارمني
هو جزاساني
هو ابيض
هو شريك
هو البرباريس
هو شيطري
هو يعرف
هو بالنار
هو الباه
هو كونه
هو عندهم
هو دوا
هو مغري
هو وكذلك
هو الفيلانه
هو شجر
هو الحري
هو الخطمي
هو البري
هو شغير
هو رومي
هو اكتدروس
هو اكا
هو ورس
هو شعرون
هو حنظل
هو التويمه
هو يعرف
هو بكاف
هو الاضاد
هو وفاظ
هو القوي
هو شجر
هو ارمي
هو اكتيشه
هو الكرجيه
هو وفاظتها
هو اسهل
هو اكيات
هو شجر
هو زكي
هو الوختيرك
هو شجر
هو العوس
هو عروق
هو شجر
هو البراغيش
هو الفا
هو فتنا
هو فريفنا
هو شجر
هو اكنك
هو شجر
هو رهنجي
هو غار
هو سم
هو الغار
هو تراب
هو الهالك
هو وهو
هو نوعان
هو ابيض
هو واصفر
هو واكيد
هو ما
هو جلد
هو من
هو جزاساني
هو ان
هو هو
هو انفق
هو الرازي
هو شجر
هو الفا
هو قله
هو الصغين
هو شليل
هو هو
هو وده
هو السولفان
هو شجر
هو هو
هو دم
هو الاخوين
هو وهو
هو شجر
هو سقطر
هو سراسم
هو هو
هو اللين
هو شجر
هو فشك
هو معناه
هو قشر

قشره قشورين سكره وسمي شرفه شورج هو زيد
الملح في مكانه **حرف الصاد** صمغ الاكدان هو اكلشيت
وهو نوعان صين وطيب فانثين من الاسود ورجل
من غير الاسود صوبد اسم فارسي يقطوع على اسم الورق
الحضاضه الورق ان السطح صمغ الارماز هو الرزوفان
الربط يوقد من ورق صوف العنبر وبان ذكي والحنان
صمغ ضروري وهو صمغ السوي يوقد مع والغار
هو قلع الضال به صمغ اكيبر هو القيس ويختم به
الاسم لان اكيبر اذا راء نأدي اليه واستلذه صمغ
هو الغزب صغين هو الا فتمون الا فطس صمغ
يوما هو الفوتيج هو نغاي صمغ القناد هو الكثر
صمغ القرظ هو الصمغ العربي صمغ الطلح هو صمغ النخل
صمغ يوما منه كتاب عدايه انه صمغ العرب
وذكر انها الغيرة صمغ فارو اسرب هو الرصاص الاسود
ويعمل منه السلقون صغير هو اكتيشه التي يصنع
بها الاصفر صمغ الطلح هو صمغ شجر ذات شوك منه نوع
الضبط وصمغ من صمغ اكيبر من لفظ القش صمغ الدين
بن الفقا صمغ مطلق هو العنبر **حرف الصاد** وهو
الربط الذي هو كنيته الحصله الباضه وانا رايت له
الحصله ليجو الا حواله الا علكه ورا كنه صمغ الكلب

شعر و يون
هو النوم البري
هو الرند الاسود
هو الكرماز
هو العجوز
هو الاثني
هو القسطل
هو الوختيرك
هو ابيض
هو شامي
هو وارمني
هو جزاساني
هو ابيض
هو شريك
هو البرباريس
هو شيطري
هو يعرف
هو بالنار
هو الباه
هو كونه
هو عندهم
هو دوا
هو مغري
هو وكذلك
هو الفيلانه
هو شجر
هو الحري
هو الخطمي
هو البري
هو شغير
هو رومي
هو اكتدروس
هو اكا
هو ورس
هو شعرون
هو حنظل
هو التويمه
هو يعرف
هو بكاف
هو الاضاد
هو وفاظ
هو القوي
هو شجر
هو ارمي
هو اكتيشه
هو الكرجيه
هو وفاظتها
هو اسهل
هو اكيات
هو شجر
هو زكي
هو الوختيرك
هو شجر
هو العوس
هو عروق
هو شجر
هو البراغيش
هو الفا
هو فتنا
هو فريفنا
هو شجر
هو اكنك
هو شجر
هو رهنجي
هو غار
هو سم
هو الغار
هو تراب
هو الهالك
هو وهو
هو نوعان
هو ابيض
هو واصفر
هو واكيد
هو ما
هو جلد
هو من
هو جزاساني
هو ان
هو هو
هو انفق
هو الرازي
هو شجر
هو الفا
هو قله
هو الصغين
هو شليل
هو هو
هو وده
هو السولفان
هو شجر
هو هو
هو دم
هو الاخوين
هو وهو
هو شجر
هو سقطر
هو سراسم
هو هو
هو اللين
هو شجر
هو فشك
هو معناه
هو قشر

هو البياض صامري بوما هو السمعة ويعرف بالبحر بالكبريت
 وهو حب الغول صغار الجوز كوزن البير صمغ هو
 من كتاب عبد الله صومر هو الكوم وهو البارد روي صامريان
 هو الغول ينح من كتاب عبد الله **حرف الطاء** طين حر هو الذي
 طين كان راجعا لا كالطير رمل او تراب فيه ارضيته غير
 طر خستوق هو الهند باد البرق وتقال له سرش برق
 طير هو نوع من الطير اصغر من اكليل طالس قتلانه
 من الزيتون البرق من الارض يقال الرزاه ان ورق
 البساتين ونشورها طرا تيف هو رب رباي وذكر
 والظرتوت وهو انواع كسب الاكلان الثابت فيها
 طوط هو الغطن البرق طين قنوليا كلب من كين صمغ
 بنج الطين الاندلسي يعل الى اخضره طين سا موسى
 هو الذي يسمى الكوكه وليس بكوكه الارض لان كوكه
 الارض هو حجر الطلق طين الحمر هو الارض طين مخوم
 قتلانه يوفد من مغان بحر من بلاد الروم وانه يروق
 ويصنع ويخفف بدم الغنز ويختم بخاتم الملك بلك
 يكون ورفق بها المستعمل في التزيان وذكر جالينوس
 انه مضى للملك الحمر ولم يرههم معجونه بدم الغنز وسار
 فلم يبرئ من ذلك بل يخفف ويخمن ويقرص ويطبخ
 رباط هو الملك بلاء قدان والوفد بينه وبينه بغيه الاطيان

هذا هو صمغ الجوز
 صمغ الجوز هو الذي
 صمغ الجوز هو الذي

اذا استعملت قطعت الدم وامسكت الاسهال وقيل بل
 سهل وهو الصمغ مائل الى الصفرة طين يد بالبحر
 طينان هو حصي النخل طارضة هو اما هو دانه طرا
 هو اخروي طلم هو السمان طلم هو ام غلان طيب العود
 هو الاذخر طين مصري هو الايلنه طين سا موسى
 طين ابيض خفيف تخفف سريعا وكل بالباد بلصق
 باللسان كالدبق من كتاب عبد الله وتقلت عنه محمد العتار
 واحسنه عن الطرفون وكيفية زرع وهو ان تظفر
 عند مجرى ورقها وتخلها في الارض وتعمل في وسطها
 قليل حرمل ويغسل بالطين ويترك فيظفر من الطرفون
 وان عرفت ان هذا هو قرقا وهي عهد الغز **حرف**
الظاء ظنان هو الياسمين البرق وهو الشده اخي ايضا
 ظلم هو عروق صمغ يد يور بها لفرق ظفر الغول هو قشر حنون
 كلب من بلاد اكبس **حرف العين** علك الانباط فعل
 هو علك شجر الغشوق وقيل هو علك شجر البطل علك
 يابس هو القلقونية عسل اللباني الحيد السائل
 عصي الراعي هو البطاطا وهو نوع من القطار وانا رايته
 عنب ايجن هو الكاكي عصباب الصنا هو الشيطر
 عطاره هو السيل الرومي وعطاره ايضا عند اهل
 الصنف هو الصفر وهو النحاس الاصفر عنب اكب

انجل
 صمغ الجوز هو الذي

عرق الذهب وهو البارد
 عسل وهو العرق الذي
 صمغ الجوز هو الذي

حرف الفاء فاء وانا والكنايا والكنايا وهو عن صلبه
 وهو ضئيل ذكر وانشى له بما طوي وهو الذكر والآن ضئيل
 وقيل انه ورد اجمار وليس يصح قتل هو النيلوفر الهندى
 منه الكنايا فاروز وهو الوجه قلنل العرفه هو ص الكنى
 قلنل هو يزد اصغر بعوه رقيق وورق عريض فيها عطر
 شجيرة البخور النمان وقيل انه الباسه فاعية اى
 ودفاعية الكنايا يزر ما فناء هو نواى وزهر ما يكون زهر
 ونوار قيل يزر هو اكضض وهو مران القيل قصفضه
 هى الرطبة فرصاد هو الصنفان فكل هو السذاب
 بشابة وبرية فونج منه برى وهو القيا ومنه قيل
 وبسمى صبق التمساة ومنه حبس آفونج صبق الماء
 وهو النغير واشك طر استير قيل انه من انواع وهو بول
 فركم شك هو الركان القرنل فاعية هو حب كبله المنى
 بقل في الطب اجمازى لها حب لونه اشقر واسود لانها تنفع
 قلنل ابين هو الفخ من القلنل على راس جالينوس قلنل
 هى اصل القلنل وقيل اصل دار قلنل فرصاد هو التوت
 وسر هو القشور وهو محض صيف كيدب الحرفون فيزبل
 شعرا فربون هو التاكوت وهو اللبنة المغرب وقيل
 انه صمغ السذاب البرى فظا قلن وقلن والكرمى ولقد
 وهو اصل فيه خمس ورفات وهو رطل الغراب فوفل قيل

قيل

الانواع
 الكنايا
 الكنايا

قيل

قيل
 قاف
 قاف
 قاف

البن

البنون الهندى وليس يصح قتل بنون الهندى هو الرن
 خلقها بالجز الهندى لانه الرن قدر البنون الماكور
 قفا في النحاس هو نوبال النحاس فانيه سكرى هو ما عمل
 منه السكر في البلية الذي نسميها فانيه الناحيل السور
 فوف هو الزعفران فليون هو الطينة الارضى فلفيمون
 هو النبرم فاشرا هو اصل الكرمه البيضاء البرية وهى
 الفرصة فسرشين هو اصل الكرمه البرية **حرف التاء**
 فادون هى اقراص الوراى فوف هو حب الفضة وقيل
 هو الزخرف قيل تربى صمغ اكله من حديد برفه وسيمى
 بالقبيل الطائف ويقال انه كبله من الطائف بلاد اجمار
 وما كفت ذلك الى النفلين اصح وهو صمغ الدود وحب
 القرم اذا استعمل مسحوقا يفرغ او موعين قلب
 ويقال حب القلب هو يزر يزر الكنايا بل الكرمه
 صلب وانا رايته احمى يضرب القشر كبله من بلاد بغداد
 ويقل في ادوية اكضض الكنايا في طم الهندى هو حب النيل
 وخمس ساعة قدس هو الكلس من محض هو قصب الزرين
 وقيل قصب ان لسي هو قصب الزورين وسميها انه
 قصب من بلاد الهند فانه حبس آفونج كبله من الاندلس قدر
 يكونه وان كان كذلك فالذى يابى الى الناس النون قصب
 الزرين الذي رايته فان الذى رايته قصبه هسنا

قيل
 قاف
 قاف

قيل

وهو به صفة باقونه اللوز فيها النسيج العنكبوتية
 الخس في طعمها مرارة قابله ابيه هو اكله الاخر وهو القطل
 والقوقب قاتل النمل هو النملون لانه ينطبق عليه فيموت
 قتلل وجه القطل هو حب الرمان البري قريب الشبه
 منه بزر الكنان ولطعم رسوقه بمن قطلا وقلاقله هو فزون
 كونه بزر يشبه السمسم طعمه الى لحد الغشابين وهو
 غداي يزيد في ابناءه اذا استعمل فيقولنا هو الطينة
 قير هو الزفت اليابس والقار هو الزفت الرطب
 قراض هو البابونج قظر يا هو الكلاب وهو الغر وقيل
 انه الصمغ اليابس الساذج قزالي هو النفط قظم
 هو رطب القصب والقصب هو فينف القظم هو القصب
 قشعر هو القشعر قصبه وقشبه وهو عرابض كلبه
 من البواق فيه طلاق صادة وعطرية قسطار يونان
 هو رعي الحما قطف هو البقلة الروميه وهو السرمق
 قانور هو الحانور قوطان مصرى هو البودى يعمل منه
 الاكباب في المراكب قواصيا هو حب الملوكر بؤكل اصيف
 من القواصيا فيه طلاق قنا هو قنا رشنى قنا اكنه
 هو الزراونذ قودمانا هو كراويا ريب قنا البخام اكنظر
 قوصعنه هو شوكه ابراهيم قرض هو حيوان يصنع به
 اكرى الاحمر قوط كرات بنطى وهو كرات المائت قون

صفة الحما

الك

البحر هو الكرابا قوسيون هو الكباب قوطانا هو القودمانا
 وقوسيا قسط هو الكباب الاخر اكله قسطار هو القسط
 امر الالبين ويوف بالزند قانيس هو الكانيس وهو ضرب
 منه الكمانه فيه هو اكلنا في واكلنا **حرف الكاف**
 كره بهنا هو الناضراوه القربا كره سودا هو الناضرين
 وهو اكنيبه وهو اكريل وهو عرق اكنيه كما دريوس
 بلوط الارض وسمى بلوط الارض لان ورقه يشبه ورق
 البلوط كسوت روى هو الاقشبن كما فيطوس هو
 بالبحر قوسيه كاشع قتل انه بزر الكلب وليس كما قيل بل
 شبيه به وهو اكر الكزى وكافور هو قشر الطلح بقله في
 دهن العنب وهو دهن الارز في كركا هو الزعران وهو
 عبراني اسم حركوم بالعبراني كلى السودان هو اكنه
 المعروفه بالشحم كلى فارس هو الانزروت كنجيت
 هو الكنظل وادافيل شحم الكنته برك به شحم الكنظل كسلور
 اصل يميل الى سواد فيها شبه من السليخة ويبرق بينهما
 السليخة طية الراكه والكسلان كيت كذا كجره قيل
 هو كرسف كرك هو زاب التي وهو صنف كرسف كذا كذا

قبل هو النجاسة ويعرف بسخة الغليظة كرك هو قضم قشر
كمارك و كمارك هو العذبة و هو غمر الابل كفس قبل
هو الكفر وفس و هو ضرب من الكرافس و هو الطراسيلون
ان السوي كتم و الوشمة و هو ورق النيل و هو بصل الشعر
كادي و الخشبة التي يعل من شراب الكدر و طلعه يعل
الدين و المدون الطادي و هي نخج حطبها خشب النخل
في قفص و كتبه سظاياه فيه عطرته قليلة و هو غداي و طبخت
به الشراب مرارا كثيرة كور هو الحقل الارزق و هو سطلا و هو
شراب الذهب والفضة و يقول انه شراب معدن الذهب
والفضة كرات مدور و الاندلس كرات نبطي و الوط
كرات رومي و الراسن و هو الزنجبيل النامي و هو
الانطور و هو اكلاب و هو نبات الالمة كوت ارمان
هو الكراويا كوت ارمان و هو نوع من القودمانا و هو
وراه بعض العرباني و نحج من اكلان وليس و هو
الكوف الذي لا يبرك الفاضل العريف الذي را حبه راجه
البين و انها طمان هذا هو صفا و استنهر و ما عرف و هو
عنه استعمل و هو استعملان من الاول و ذلك الطف كرب

نبطي

نبطي و الاندلس كوت هشيش و ان فخواه و هو اللانمود
الانيسون الذي كبتا و الكرست كبريت رومي قبل
هو الكريت القبرص الاحمر و لم اعرف له معن و الرايه
في نسخ الصنعة صفة على كبريت و المر يعل من العوائ
مع غداي و قبل و الكريت و الابيض و كلن و النون و هو
اجير غداي و مطف و كف و الحاد و هو السنب و الرومي كف
اليهود و هو الرقة و البكر و يوجد في البين و هو
لونه اسود و براق و خفيف و تفتت و را حبه راجه و النفير
ينمو القولي و اذا بلع او شرب بالما و قبل انه يسمى و لم
به و يسمى هذا الاسم لانه يوجد في قصبة يهودا كان بلاده
في زمانه الاولى و كفار و بالعبارة اسم القبرص و هو من ادوة
الشراب و كرنب و شامي و الغنيط و كشش و قشش
هو زبيب صغير و بلانوي و كربا و هو الغزير و قبل انه صمغ
احمر و رومي و قبل انه السا و هو صمغ الصمغ و نخل و هو
لا نخل و هو فاذب و البين و كوب و الارض و هو الطلق لانه
يصل في الليل و اذا قبل و قوس و الكوكب و يعنق و الارض و هو
ينمو في الطلق و كحل و شامي و البغشماط و هو ايبر و او

اصل الكبر هو الا خف وهو اللاف كل اكل هو الا خف
 كس هو القسط كس كس هو العطش اي شئ على شئ
 كنك هو دواء البراغيش ذكر الازلي وصحة على القاني
 ضياء الدين ابن القاني ويعرف بالغلوب ويعرف بـ
 البراغيش والنقد ويعرف بالسليمن كمرانه هو عود
 الحارزون عن محمد العتيق بالاقطع كنك هو نور
 القاني هو صفو الحرس كرس ومني هو الحمر ونس كرس
 رومي هو الاقشيب كالكبي هو عنب التعلب البستان
 من الكاوي كنج هو الحرس من الفردنس وابن عمران
 كباي المصطفا ككان هو الحمر قوقا كافر ناز
 وهو الازاد ينف به الطري اكلو لان نان طري وازاد حلو
 والقيص هو منسوب الى بلد القيص وهو قريب من كعب
 وراحتة ومزاجه والربا هي منسوب الى مستخدمه لان
 اكله رباي اكله وهو مر الطبع ومزاجه الى اكله ايل
 الى بنية انواعه وذكر انواع الخمار ايتهم وهو الهم
 والامر هو **الام** لبن البقر
 قتل هو لبن لها البشارم اي البشوات كباي هو الطين

الخنوم

الخنوم **باب** الخنوم هو النشا كباي هو الميعة السائلة ليني
 يقال انه كان في بلد سما قلم زري بمصر زالت مضرة لواله
 هو ابوهر الدين الغبر المستعب لجام الذهب ولها في الآ
 هو النشا وهو قد ذكر الخمار هي كزني البير ايضا **باب** هو ثوب
 شامي وبلدي وكلاهما بملان وهما يعرفان بكسل الما كني
 لكونه ينف بله كلغة وكثيرا يزرع عند القنطرة تحت النيس
 هو اليو فسطيم اس وهو اذنا ب اكيل وينت عن شجرة
 اللادن وقيل هو الطرائيف وليس كذلك لانه عنده وحقه
 وهو في الشرباق لعبة احسن وهي البير وهي
 العروس وهي عندهم الخمد غورا لغاية اكله وهو البير
 ويقال له شاي كاي اللغاية السفار وهو البارغار
 في خلقة **حرف** **الميم**
 ملي نعطى بران را كنه را كنه النفط لا زوردي اللون الى
 قيل ملي هي ابيض فيه حمر ولان عنده ملي هي آخر
 لون الزنجفر بل شد حمر ملي الصباغة هو النشا ملي طر
 ويقال داراني وهو الصبي وهو الخلي الطيور د كلب
 وزنه يقال له دارا وقيل الدرا ملي ملي هو ملي العجيني كرو

المقاري

يسنة وعوضه اخضر صوفلون هو حب اللسان مسدودا
هو لسان العصفور مكبوطا هو الكليل الملك ما عير ان
هو بئله اخطا طيف هو عروق صفرة قاق مر الطعم كيطا
هو البستان مشانا هو انسان يعمل مثاود اكل جراد
المستعمل في الخرايم هو دقان الصنوبر المجتموع بعضها على بعض
ما هو دانه اى القاع بنفسه هو حب الخلوكة هو شدة انك
هو يسهل وينفع بقرص حروف
الغوب نازد طامس هو السبل النوى ناردين
السبل الروى هو الاقريطى هو المكنحوشه نازد هو
اظفار الطيب ناردين هو اجود النوى ناعيشه هو
النار مشك هو الزمان البرى ومعناه مشك الزمان ينلوز
هو العروس بنوع هو غرس السد التمر بجم هو النجيل وهو
الشيل هو الذى يأكله الدواب عند الجرب يظهر على سواحل
البحر والحياء زهرى يفتت اكصافه وطفته وجرب فتت
كذلك سرين هو الورد الصينى وقيل الورد الذى لا يتجمر
بنسبه شجرة الورى غام هو السقيم وقد ذكر في الحروف السبه
ناربا هو بحر مغرب البحر وهو الزعاد وانه اعلم كيمه قال

كوت

حروف الحار هو فاروق ناعيشه
العلب لان بزن ينسبه شكله شكل القلب وقيل شكل الصنوبر
الصغير هو الحار الى صفته يسنة لى راكبه ناعيشه راكبه
الصنوبر يدخل في الشرايق هو عنده هيو فطيد اس هو لينة
وقد ذكر هيد هو حب اخطا كله ويعمل منه خبز ويؤكل
ويكلى وينتقل به على النبد هيل بوا هو البيل القاقه وبيت
انها بالقاقه الصغرى هو عنده قاقه صغرى تنهى قذر
النوع المتوسط وقاقه كبرى قذر اجود المتوسط ونم
هيل انها مصوف هو دونه هريفق يقال لها المبلد
صنوبر اللون عطش الطم هلام هو الغريص من الطعام
تقلت ذلك ولم ان هو مستان هو الزعفران هو الكركم
حروف الواد هو شق هو الانج
هو لهما قاقه الذهب هو الايك هو عود النج ورس
هو برز اصغر كلب من بلاد اليمن يدخل في البخورات اصغر
برز مثل برز ايتار وادق ويؤتى به من بلاد اكيشه
وزرعه بقم في الارض عشرون سنة يثمر ويظهر من غير
احتفال به بل من الحلق هكذا ذكر صاحب الكتاب وزد احار

* الخطي ورد البا بونجي * رؤسه وقيل * نبي المفلح
 وهو الدوم يوكل * وودي يوجد في البحر صفا زائلا
 يدلك به النفيس من اللبون أو اللبن كما مضى نافع ورل
 * نوع النعام في البحر وقيل * كبير الخرازين و نوع
 * الحجون الملوكة و سبح كواكب الحمل عند ابن جليل *
العنكبوت و رستان * صنف من الهم و رفيس *
ضمن النعلج و رطون * الفراسيون و فستريك
ووفستريك خراساني و النبي الارضي و فستريك
 ايها من جملة انواع سبل الدود و حب الفري

حرف لا

لا ذن * لا دنا * لا دينا * لا دينا * لا دينا *
 من السماء ينطق في اوراق و هشيشة تدق و كجرو و كجلب
 لا ذمير * اسم للاذن ايها لا زورد * اسارقون
 و يوجد في معا دن الناس لجان لاي * صنف شي كجلب
 من البين او من الهند يلم اجامات **حرف**
البا * بقطين * البا ينتون قيل * اذا فسيما البا
 وقيل ان البنون ايها * الذاب * الحملي و منه بنا

و منه براه بنوع * الشيرج و انواع كثيرة براه
 * الاستفهام اي * و * ما عفن مرا صان
الاسود بالحملي * نصف مرا صان
مناج الامانة في الوقت
في الامانة في الوقت
الامانة في الوقت
الامانة في الوقت

[illegible][illegible]

[illegible][illegible]

X